

ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ (LAPBOOK):

*Τα παιδιά στην Επανάσταση- μάχες και πρόσωπα
της Επανάστασης στη Θεσσαλία*

Στη Γ' τάξη, το επετειακό έτος 2021-200 χρόνια μετά την ελληνική επανάσταση, γνωρίσαμε κυρίως την προσφορά των παιδιών του 1821 στον αγώνα. Επίσης γνωρίσαμε μάχες και πρόσωπα της επανάστασης εστιάζοντας σε ένα διαμέρισμα της πατρίδας μας, τη Θεσσαλία.

Όλα αυτά θα τα βρείτε στο διαδραστικό βιβλίο της Γ' τάξης πατώντας στον σύνδεσμο ή στην παρακάτω εικόνα:

<https://youtu.be/BsgfelWU2so?t=32>

ΓΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΤΗΝ ΑΓΙΑ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΞΕΣΗΚΩΜΑ

Ένα σπουδαίο κεφάλαιο της ιστορικής πορείας του λαού μας ήταν η προπαρασκευή όλων εκείνων των δυνάμεων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αντοχή του βάρους της δουλείας και στη συνέχεια να σηκώσουν στις πλάτες τους το φορτίο του ένοπλου αγώνα.

Και το βάρος αυτό του αγώνα μόνο οι νέοι άνθρωποι και τα παιδιά θα μπορούσαν να το κρατήσουν στους ώμους. Τα παιδιά όμως δεν έπρεπε να λησμονήσουν την ιστορία. Τι ήμαστε στο παρελθόν και τι θα μπορούσαμε να κάνουμε στο μέλλον. Ποια ήταν η Ελλάδα και πώς την κατάντησε η δουλεία.

Και το έργο αυτό ανέλαβαν όπως γράφει ο εθνικός ποιητής Αριστοτέλης Βαλαωρίτης :«... οι αφανείς μεν αλλ' αείμνηστοι διδάσκαλοι των ελληνικών γραμμάτων παρεσκεύασαν την ημέραν της εθνικής εγέρσεως όσον και οι λεοντόκαρδοι μαχηταί των ελληνικών ορέων...».

Όταν οι συνθήκες για τη λειτουργία των σχολείων ήταν δύσκολες, οι νάρθηκες των εκκλησιών με το τρεμάμενο φως του καντηλιού και τα εκκλησιαστικά βιβλία, γίνονταν οι ναοί της παιδείας, μέσα στους οποίους ο φτωχοκαλόγερος θέρριευε την αποσταμένη ελπίδα του γένους.

Μετά τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (Ιούλιος 1774) ένας πνευματικός άνεμος πνέει στη σκλαβωμένη πατρίδα. Μια σταυροφορία αναλαμβάνεται για τη λειτουργία σχολείων που ήταν το μόνο μέσον που θα μπορούσε να ετοιμάσει τις καρδιές των παιδιών για το μεγάλο γιουρούσι.

ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ

Βλέπουμε τον **Πατροκοσμά** να περιοδεύει επί είκοσι χρόνια (1760-1779) σε ολόκληρη σχεδόν την Ελλάδα, εκτός από την Πελοπόννησο και την Κρήτη.

Πίστευε ότι με τη βοήθεια της παιδείας το Γένος θα μπορέσει ν' αναστηθεί πνευματικά πρώτα και κατόπιν εθνικά. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση σχολείων. Ίδρυσε 210 ελληνικά (=ανώτερα) σχολεία και 1.100 κατώτερα. Πρώτος μίλησε για υποχρεωτική και δωρεάν παιδεία.

Μικρόσωμος καθώς ήταν ανέβαινε πάνω σ' ένα σκαμνί, έστηνε δίπλα έναν σταυρό και με φλογερά λόγια μιλούσε για τον Χριστό και την Ελλάδα. 4.000 κολυμβήθρες έγιναν με δική του παρότρυνση για τα αβάφτιστα Ελληνόπουλα. Ιδιαίτερη είναι η επιμονή του στις περιοχές Θεσσαλίας, Μακεδονίας και Ηπείρου. Ο άγιος είχε τον λόγο του. Ήθελε να αναχαιτίσει τον χείμαρρο των εξομώσεων.

Όμως οι λόγοι του δεν αρέσουν σε κάποιους που πληρώνουν για να τον θανατώσουν. Έτσι ο Κουρτ πασάς της Αλβανίας έδωσε εντολή να τον κρεμάσουν. Στην καρδιά των Ελλήνων Χριστιανών ο Πατροκοσμάς ήταν Άγιος πριν ακόμα πεθάνει. Η Εκκλησία μας τιμά τη μνήμη του στις 24 Αυγούστου, ημέρα του μαρτυρίου του.

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΚΟΣΜΑ

Στόχευε στη διάπλαση του ολοκληρωμένου ανθρώπου· «Καλύτερον, αδελφέ μου, να έχεις ελληνικόν σχολείον εις την χώραν σου, παρά να έχεις βρύσες και ποτάμια· και ωςάν μάθεις το παιδί σου γράμματα τότε λέγεται άνθρωπος» (Διδαχή Ε', 204).

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε΄

Γεννήθηκε το 1746 στη Δημητσάνα από φτωχή οικογένεια.

Μετά τις βασικές σπουδές στο χωριό του, πήγε στην Αθήνα και αργότερα στη Σμύρνη. Χειροτονήθηκε διάκονος παίρνοντας το όνομα **Γρηγόριος**.

Έγινε ιερέας και Μητροπολίτης Σμύρνης. Οι ικανότητές του δεν έμειναν απαρατήρητες από την Εκκλησία, που το 1797 τον εξέλεξε Πατριάρχη στον Οικουμενικό θρόνο.

Από τη θέση αυτή ο Γρηγόριος ο Ε΄ ασχολήθηκε αρχικά με το κοινωνικό έργο. Ίδρυσε πολλά σχολεία καθώς και το Πατριαρχικό Τυπογραφείο. Γρήγορα όμως συκοφαντήθηκε και ο Σουλτάνος τον εξόρισε. Τρεις φορές συνέβη αυτό. Καταφύγιό του ήταν το Άγιον Όρος όπου προσευχόταν και δίδασκε γράμματα στους μοναχούς.

Το 1818 έγινε για τρίτη φορά Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ήταν τα χρόνια που ο ελληνικός λαός είχε ξεκινήσει τον ένοπλο αγώνα και μαζί με τη Φιλική Εταιρεία προετοίμαζαν την Επανάσταση. Ο Γρηγόριος εξαναγκάστηκε από τους Τούρκους να υπογράψει αφορισμούς επαναστατών, θέλοντας με τον τρόπο αυτό να εμποδίσει τη σφαγή πολλών Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη.

Μετά τη λειτουργία του Πάσχα ,στις 10 Απριλίου 1821, οι Τούρκοι τον συνέλαβαν. Το απόγευμα της ίδιας μέρας τον κρέμασαν μπροστά στην κεντρική πύλη του Πατριαρχείου, όπου παρέμεινε κρεμασμένος για τρεις ημέρες, εξευτελιζόμενος από τον όχλο. Κατόπιν, μια ομάδα τριών Εβραίων αγόρασαν το πτώμα του, το έσυραν στους δρόμους και τέλος το έριξαν στον Κεράτιο κόλπο.

Ένας Κεφαλονίτης πλοίαρχος, βρήκε το σκήνωμα και το μετέφερε στην Οδησό, όπου και τάφηκε στον ελληνικό ναό της Αγίας Τριάδος.

Τα οστά του μεταφέρθηκαν αργότερα στον Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα.

Το 1921 η Εκκλησία τον αναγνώρισε ως Άγιο και Εθνομάρτυρα.

ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ο Γεώργιος Γκόζιας γεννήθηκε στη Δημητσάνα. Μορφώθηκε στην ονομαστή σχολή της και στη συνέχεια στη σχολή της Σμύρνης.

Γρήγορα ένωσε την αγάπη του για τον Θεό και χειροτονήθηκε διάκονος με το όνομα Γερμανός. Βλέποντας η Εκκλησία τις ικανότητές του τον εξέλεξε Μητροπολίτη Παλαιών Πατρών. Από τη θέση αυτή ο Γερμανός ξεκίνησε τη δράση του αποκτώντας αρχικά μεγάλη επιρροή στους προκρίτους, τους αρχιερείς αλλά και στην Τουρκική Διοίκηση της Πελοποννήσου. Στην Κωνσταντινούπολη όπου βρέθηκε για τρία χρόνια ως συνοδικός, μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία.

Εργάστηκε ακούραστα με μεγάλη σύνεση ως «Φιλικός» και συνεργάστηκε με σπουδαίες προσωπικότητες της Επανάστασης. Στο ξεκίνημα της Εξέγερσης ο Γερμανός ευλόγησε τα όπλα των αγωνιστών και σήκωσε το λάβαρο λέγοντας: «Ας σπάσουμε τα δεσμά και τον ζυγό που βαραίνει τον τράχηλό μας, διότι είμαστε οι κληρονόμοι του Θεού και οι συγκληρονόμοι του Κυρίου μας Ιησού Χριστού».

Ο ρόλος του στις Εθνοσυνελεύσεις της Επιδαύρου ήταν πολύ σπουδαίος. Στα χρόνια του εμφυλίου πολέμου αιχμαλωτίστηκε και πέρασε κακουχίες από τους κατηγορούς του.

Ελευθερώθηκε γρήγορα αλλά η υγεία του είχε κλονιστεί. Έφυγε από τη ζωή στις 30 Μαΐου του 1826. Η ταφή του έγινε στο Ναύπλιο με πολλές τιμές και τα οστά του μεταφέρθηκαν αργότερα στη Δημητσάνα.

ΙΩΣΗΦ,

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΩΓΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΥΛΗΣ

Ο Ιωσήφ γεννήθηκε στα Αμπελάκια Θεσσαλίας το 1776 και μορφώθηκε στη σχολή της Τσαριτσάνης. Υπήρξε εκεί ιερέας και εντάχθηκε νωρίς μέσα από τα κηρύγματά του στον Αγώνα των υπόδουλων Ελλήνων.

Το 1814 συλλαμβάνεται από τους Τούρκους και φυλακίζεται στα Γιάννενα. Ελευθερώνεται και καταφεύγει στην Άρτα. Εκεί τον χειροτόνησαν επίσκοπο Ρωγών και Κοζύλης και εκεί μυήθηκε και στη Φιλική εταιρεία.

Συμμετείχε σε πολλές μάχες εναντίον των Τούρκων και κατέληξε στο Μεσολόγγι. Είναι αυτός που κηδεύει τον Μάρκο Μπότσαρη και τον Λόρδο Βύρωνα.

Συμμετείχε στα πολεμικά συμβούλια των οπλαρχηγών αλλά κυρίως εμπύχωνε τους πολιορκημένους με τους πύρινους λόγους του, κρατώντας στο χέρι τον Σταυρό και κοινωνώντας τους.

Αποφασίζουν την Έξοδο στις 10 Απριλίου 1826. Μεσ στην πόλη μένουν μόνον οι ανήμποροι και δίπλα τους ο καλός ποιμένας, ο επίσκοπος Ιωσήφ. Οχυρώθηκαν στο νησάκι του Ανεμόμυλου. Οι Τούρκοι έκαναν συνεχείς επιθέσεις ώσπου αδυνατώντας πια ν' αντισταθούν αποφασίζουν να πεθάνουν. Ο Ιωσήφ με γενναιότητα και αυταπάρνηση άναψε φωτιά στο μπαρούτι που είχαν και ανατινάχτηκαν όλοι. Μετά την έκρηξη οι Τουρκοαιγύπτιοι βρίσκουν τον Επίσκοπο ακόμη ζωντανό, μισοκαμένο. Μπρος στον Ανεμόμυλο στήνουν την αγχόνη. 13 Απριλίου 1826 ο ιερομάρτυρας πετά στην αιωνιότητα του Θεού.

ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ

Αρχοντοπούλα από τα μικρά της χρόνια η Ρηγούλα, ωστόσο νιώθει τόσο τον πόνο του φτωχού που μοιράζει τα φορέματά της, το φαγητό της στους πονεμένους.

Οι γονείς της την πάντρεψαν πολύ μικρή , για να ξεφύγει από τους Τούρκους. Χήρεψε στα 17 της χρόνια και αποφάσισε να αφιερώσει τη ζωή της και τη μεγάλη περιουσία της στην ανακούφιση των ραγιάδων της Αθήνας.

Έγινε μοναχή με το όνομα Φιλοθέη. Φτιάχνει στην Αθήνα ένα Μοναστήρι-εργαστήριο. Μαζεύει γύρω της κορίτσια της Αθήνας και τους μαθαίνει γράμματα και τέχνες, τους μαθαίνει αγάπη. Έχει νοσοκομείο, ξενοδοχείο, γηροκομείο και κέντρο ιεραποστολής αυτό το συγκρότημα. Αποτελεί καταφύγιο για κάθε δυστυχισμένο.

Περιέθαλψε αναρίθμητες Ελληνίδες και Τουρκάλες, ενώ φυγάδευσε πολλές Αθηναίες στα νησιά για να τις γλιτώσει από τα χαρέμια των Τούρκων.

Η Αγία Φιλοθέη είχε κάνει πολλά έργα αγάπης μέσα στην Τουρκοπατημένη Αθήνα. Δίκαια οι περιοχές Φιλοθέη, Ψυχικό (από το άνοιγμα ενός πηγαδιού για να πίνουν νερό οι διαβάτες) και Καλογρέζα (από το καλογραία) φέρουν τ' όνομά της. Επανάσταση αγάπης υπήρξε όλη η ζωή της.

Οι Τούρκοι ενοχλημένοι από τη δραστηριότητά της , την ξυλοκόπησαν βάνουσα κατά τη διάρκεια μιας αγρυπνίας αφήνοντάς την μισοπεθαμένη. Υπέκυψε στα τραύματά της στις 19 Φεβρουαρίου του 1589 μ.Χ.

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

Γεννήθηκε στο Βελεστίνο της Θεσσαλίας το 1757. Φύση ελεύθερη και ενθουσιώδης, έφτασε μέχρι την Κωνσταντινούπολη για σπουδές.

Στο άρθρο 22 του «Πολιτεύματος» έγραφε: «Όλοι χωρίς εξαίρεση έχουν χρέος να ξέρουν γράμματα. Η πατρίδα έχει να καταστήσει σχολεία σε όλα τα χωριά για τα αγόρια και τα κορίτσια. Από τα γράμματα γεννιέται η προκοπή με την οποία λάμπουν τα ελεύθερα έθνη. Να εξηγούνται οι παλαιοί ιστορικοί συγγραφείς..»

Με κέντρο δράσης τη Βιέννη προετοίμασε την ελληνική Επανάσταση, ξεσηκώνοντας τους Έλληνες των Βαλκανίων, τυπώνοντας τον «Θούριο», στον οποίο υμνούσε τα αγαθά της ελευθερίας λέγοντας:

«Κάλλιο 'ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή, παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

Τύπωσε τη «Χάρτα της Ελλάδας» και άλλα επαναστατικά φυλλάδια. Τον πρόδωσαν στις αυστριακές αρχές, που τον συνέλαβαν και τον φυλάκισαν. Τον παρέδωσαν στους Τούρκους οι οποίοι τον στραγγάλισαν στο Βελιγράδι μαζί με άλλους 7 συνεργάτες του και έριξαν τα σώματά τους στον Δούναβη(1798).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ (1786-1854)

Ένας Θρακιώτης Έλληνας που πρόσφερε όσο λίγοι στον αγώνα για την ελευθερία κατά την Επανάσταση του 1821.

Πυρπόλησε με τα φλογερά κηρύγματά του τις καρδιές εκείνων που κρατούσαν όπλα.

Μετά τα πρώτα γράμματα στη γενέτειρά του συνέχισε τις σπουδές του στα Ιωάννινα και ύστερα στο Βουκουρέστι. Αργότερα σπούδασε και στη Γερμανία.

Ήρθε και η ώρα που στη Σχολή όπου σπούδασε έγινε Διευθυντής. Φοιτούσαν εκεί τα παιδιά των Ελλήνων της Μολδοβλαχίας. Ο Γεώργιος με φλογερούς λόγους τους μιλούσε για Πατρίδα και Ελευθερία. Από αυτούς τους σπουδαστές σχηματίστηκε ο Ιερός εκείνος Λόχος των 300 νέων που πολέμησαν στο Δραγατσάνι, κοντά στον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Τα τελευταία πύρινα λόγια που τους είπε ήταν: «...Παιδιά της Πατρίδος, φανείτε αντάξιοι των πατέρων σας. Έφτασε η στιγμή. Σας προσκαλεί η Πατρίς να την ελευθερώσετε και να απαθανατισθείτε». Μετά τους λόγους αυτούς φίλησε όλους και έκλεισε τη Σχολή. Η προτεραιότητα ανήκε αλλού!

Μετά τον συναντάμε στη Γερμανία όπου εργάζεται για τη δημιουργία ρεύματος φιλελληνισμού.

Το 1826, στο Ναύπλιο, με τους συγκλονιστικούς λόγους του και το συγκινητικό παράδειγμά του έσωσε την επανάσταση που πήγαινε να σβήσει. Οργάνωσε τον Έρανο ώστε με τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν να μπορέσει να συνεχιστεί ο αγώνας.

Ο Κολοκοτρώνης τον αποκαλούσε «Πατέρα» για τις σοφές συμβουλές του προς τους αγωνιστές του '21 και για τη μεγάλη συμβολή του στον αγώνα.

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Οδησός, 14 Σεπτεμβρίου 1814.
Ημέρα υψώσεως του Τιμίου Σταυρού
Τρεις άντρες με όραμα την ελευθερία
και την ανεξαρτησία της Ελλάδας από
την τουρκική κυριαρχία ενώνονται,
δίνοντας όρκο πατριωτικής πίστης,
ιδρύουν τη σπουδαιότερη μυστική
οργάνωση που άνοιξε τον δρόμο για
την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Ήταν οι Ηπειρώτες Νικόλαος
Σκουφάς και Αθανάσιος Τσακάλωφ
και ο Πάτριος Εμμανουήλ Ξάνθος.
Τρεις απλοί μικρέμποροι ξεκίνησαν τη
μυστική αυτή οργάνωση καλώντας
όλο και περισσότερους πατριώτες,
κληρικούς και λαϊκούς να μνηθούν και
να εξαπλώσουν την ιδέα της
Επανάστασης κάτω από τη σκέπη της
«Ανώτατης» ή «Αόρατης Αρχής» που
διοικούσε.

Μέχρι το 1817 αριθμούσε ελάχιστα
μέλη, ωστόσο μετά το 1818, οπότε η
έδρα της μεταφέρεται στην
Κωνσταντινούπολη, θα γνωρίσει
εκρηκτική ανάπτυξη.

Το 1819, μετά την άρνηση του
Καποδίστρια, αρχηγός της θα γίνει ο
Αλέξανδρος Υψηλάντης, ενώ μέχρι το
1820 θα αποκτήσει πανεθνικό
χαρακτήρα, καθώς τα μέλη της θα
γίνουν χιλιάδες.

Η Φιλική εταιρεία ανέλαβε να
οργανώσει και να πυροδοτήσει την
Επανάσταση.

Στις 22 Φεβρουαρίου 1821 ο
Υψηλάντης πέρασε τον ποταμό
Προύθο και επικεφαλής ενός
στρατεύματος 6.000 αντρών κήρυξε
την Επανάσταση στο Ιάσιο της
Μολδοβλαχίας εκδίδοντας προκήρυξη
με το σύνθημα «Μάχου υπέρ Πίστεως
και Πατρίδος».

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Από την Κέρκυρα όπου γεννήθηκε ο
Ιωάννης Καποδίστριας το 1776,
βρέθηκε αρκετά νέος να σταδιοδρομεί
ως διπλωμάτης στην Ευρώπη του
Ναπολέοντα.

Έφυγε από υπουργός εξωτερικών της
Ρωσίας, όταν δεν κατάφερε να πείσει
τον τσάρο Αλέξανδρο για το δικαίωμα
των Ελλήνων να απελευθερωθούν
από τον Οθωμανικό ζυγό.

Έγινε ζητιάνος για την Ελλάδα στην
Ελβετία και σε κάθε χώρα και πόλη
της Ευρώπης όπου ταξίδευε
δουλεύοντας για το όραμα της
ελεύθερης Ελλάδας. Συνέλεξε
χρήματα και βιβλία, υποστήριξε τις
εθνικές δράσεις.

Το 1827 εξελέγη ο πρώτος
πρωθυπουργός της Ελλάδος. Ήταν η
μεγαλύτερη τιμή για έναν Έλληνα.

Προσπάθησε να οργανώσει το
νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Βρήκε
χάος και σε τριάμισι χρόνια έβαλε
θεμέλια για θεσμούς, οικονομία,
στρατό.

Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831
δολοφονήθηκε έξω από την εκκλησία
του αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο
από αδελφικό-ελληνικό χέρι: τον
Κωνσταντίνο και Πέτρο Μαυρομιχάλη.
Ο πρώτος σπούδαζε στη Γαλλία με
υποτροφία που του πρόσφερε ο
Κυβερνήτης.

Αγάλματα του Ιωάννη Καποδίστρια
βρίσκονται στην Ελλάδα, στην Ελβετία
και στη Ρωσία προς τιμήν της
προσφοράς του.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ο Ξ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ

Γεννήθηκε στην Τσαριτσάνη το 1780.

Το 1802 χειροτονείται Διάκονος και Ιερέας σε ναό της γενέτειράς του, όπου και θα υπηρετήσει. Κι ευθύς αμέσως πήρε το αξίωμα του Οικονόμου. Υπήρξε δάσκαλος στη σχολή της Τσαριτσάνης ωστόσο ενδιαφέρθηκε για τη μόρφωση των μαθητών της ευρύτερης περιοχής. Στα 28 του χρόνια αναγκάζεται να ξενιτευτεί καταδιωκόμενος από τους Τούρκους. Το 1809 πηγαίνει στη Σμύρνη. Διδάσκει για δέκα χρόνια στο φημισμένο Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης συγγράφοντας παράλληλα τα πρώτα του βιβλία για διδακτικούς σκοπούς. Μόνιμος καθημός και αγωνία του ο φωτισμός του γένους.

Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ τον καλεί στην Κωνσταντινούπολη και τον διορίζει Γενικό Ιεροκήρυκα της Μεγάλης Εκκλησίας. Τα κηρύγματά του στους άμβωνες των ναών της Πόλης είχαν τεράστια απήχηση στους πιστούς. Λίγες μέρες πριν τις σφαγές στην Πόλη από τους Τούρκους ο Πατριάρχης του έσωσε τη ζωή, φυγαδεύοντάς τον στην Οδησό, εξασφαλίζοντας έτσι την μεγάλη προσφορά του για τις επερχόμενες γενεές.

Διετέλεσε ένας άτυπος πρέσβης της Ελλάδος σε διεθνές επίπεδο. Μόνιμο μέλημά του στις χώρες της Ευρώπης που ταξίδευε ήταν η προάσπιση του ελληνικού ζητήματος και η δημιουργία ενός φιλελληνικού ρεύματος.

Το 1834 επιστρέφει στην Ελλάδα, όπου θα παραμείνει έως τον θάνατό του το 1857. Τόσο μεγάλη ήταν η παιδαγωγική δράση του για το νεοσύστατο έθνος ώστε να ονομαστεί «εθνικός καθηγητής».

Η στολή του Εύζωνα, εμφανίστηκε στην Επανάσταση του 1821 και έκτοτε καθιερώθηκε ως επίσημη ενδυμασία όλων των οπλαρχηγών.

Φουστανέλα

Η φουστανέλα, είναι ανδρική βαμβακερή φορεσιά με 400 πτυχές, όσες και τα χρόνια της τουρκικής κυριαρχίας στην Ελλάδα. Το χρώμα της είναι λευκό, που συμβολίζει την αγνότητα των εθνικών απελευθερωτικών αγώνων. Για να φτιαχτεί μια φουστανέλα χρειάζονται περίπου 30 μέτρα ύφασμα.

Τα κρόσσια που κρέμονται πάνω στη φούστα, έχουν μπλε-άσπρο χρώμα, όπως η Γαλανόλευκη Σημαία.

Φέρμελη

Πρόκειται για το γιλέκο των Ευζώνων, του οποίου η κατασκευή χρειάζεται ένα μήνα.

Είναι κεντημένο με λευκά και επίχρυσα νήματα, που δημιουργούν λαογραφικές απεικονίσεις.

Επίσης, κεντημένα πάνω στο γιλέκο είναι τα αρχικά Χ.Ο, που πιστεύεται ότι αντιστοιχούν στις λέξεις χριστιανός ορθόδοξος.

Φάριο

Φάριο ονομάζεται το καπέλο του Εύζωνα, το οποίο στο κέντρο του έχει το Εθνόσημο. Από το φάριο κρέμεται μια μαύρη φούντα.

Τσαρούχια

Τα τσαρούχια είναι τα υποδήματα της φορεσιάς, με τη χαρακτηριστική μαύρη φούντα στη μύτη.

Γυναικείες φορεσιές χωρίζονται και σε τρεις κατηγορίες:

- στις φορεσιές με το σιγκούνι,
- στις φορεσιές με το καβάδι και
- στις φορεσιές με το φουστάνι.

.Οι περισσότερες φορεσιές αποτελούνται από:

- Το [πουκάμισο](#) πού δε λείπει από καμιά ελληνική φορεσιά.
- Το [καφτάνι](#), [καβάδι](#), [άντερί](#), [σαγιά](#) (είδη φορέματος-πανωφοριού, φτιαγμένα ή το [γιουρντί](#), [σιγκούνι](#) κλπ., (είδη αμάνικων ή και μανικωτών πανωφοριών νεροτριβιασμένο υφαντό [ύφασμα](#)).
- Το [φουστάνι](#), [τσούκνα](#) (είδη φορεμάτων με ή χωρίς μέση).
- Το [ζωνάρι](#) , τη [ζώνη](#) και την [ποδιά](#).
- Το [κοντογούνι](#), [γιλέκι](#) κλπ. (είδη κοντών μανικωτών ή αμάνικων ζακέτων).
- Τα διάφορα [εσώρουχα](#) και [μικροεξαρτήματα](#).
- Τα πολύπλοκα [κεφαλοκαλύμματα](#) και [κεφαλοδέματα](#)
- Τα πολύτιμα ή άλλα [στολίδια-κοσμήματα](#).
- Τις [κάλτσες](#) και τα [παπούτσια](#)

Οι παραδοσιακές ελληνικές φορεσιές αποτελούν συνέχεια, αλλά έχουν δεχτεί επιδράσεις, τόσο από την Ανατολή όσο και από τη Δύση. Μοιάζουν πολύ με τις αντίστοιχες ενδυμασίες των γειτονικών λαών. Κύριο στοιχείο τους είναι το πουκάμισο, ένα φόρεμα με μανίκια, που αντίθετα με το ανδρικό, είναι μακρύ και φοριέται επίσης κατάσαρκα. Πάνω από αυτό φορούσαν είτε -το καβάδι, ένα μακρύ, λινό ή μεταξωτό, φόρεμα με μανίκια, ανοιχτό μπροστά,

-το σιγκούνι, ένα ολόμαλλο ρούχο, επίσης ανοιχτό μπροστά αλλά χωρίς μανίκια, που προτιμούσαν στις περιοχές με πιο ψυχρό κλίμα.

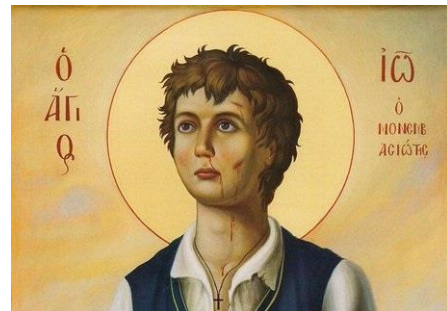
ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΑΝΥΠΟΧΩΡΗΤΟΣ

Ο άγιος Ιωάννης ο Μονεμβασιώτης γεννήθηκε το 1758 μ.Χ. Οι άπιστοι έσφαξαν τον ιερέα πατέρα μπροστά στο ποίμνιό του. Με τη μητέρα του τους οδήγησαν στη Λάρισα ως σκλάβους. Το πλούσιο αφεντικό τους, αγάπησε τον Ιωάννη και θέλησε να τον υιοθετήσει, αφού αλλάξει την πίστη του. Καθημερινά προσπαθούσε να τον κάνει να αλλαξοπιστήσει. Όμως εκείνος, παρά τα παρακάλια και τις απειλές, έμεινε σταθερός στην πίστη του. Εκνευρισμένος ο Τούρκος από τη στάση του Ιωάννη, τον οδήγησε μια μέρα με το γυμνό του ξίφος στην αυλή ενός τζαμιού της Λάρισας. Εκεί με τη βοήθεια και άλλων Οθωμανών προσπάθησαν με κλωτσιές και χτυπήματα να τον κάνουν να υποχωρήσει. Εκείνος όμως απαντούσε ανδρεία: **“Δε γίνομαι Τούρκος. Εγώ Χριστιανός είμαι και Χριστιανός θέλω ν’ αποθάνω.”**

Αργότερα, κατά τη διάρκεια του 15Αύγουστου, επειδή ο Ιωάννης δεν ήθελε να αρτυθεί, χαλώντας τη νηστεία, ο αφέντης του τον κλείδωσε στον στάβλο των αλόγων. Εκεί, άλλοτε τον χτυπούσε κι άλλοτε τον κρεμούσε ανάποδα. Αυτός όμως, επικαλούμενος το όνομα της Θεοτόκου, για τη χάρη της οποίας νήστευε, και παρά τις προσπάθειες της ίδιας του της μητέρας που τον λυπόταν, κατόρθωσε να μείνει σταθερός στην πίστη του. **Μάλιστα στη μητέρα του απάντησε πως, σαν γιος ιερέα που ο ίδιος ήταν, έπρεπε να φυλάττει καλύτερα απ’ τους απλούς λαϊκούς**

ακόμα και τους μικρότερους από τους θείους νόμους.

Όσπου ο Τούρκος αφέντης του, θυμωμένος καθώς ήταν από την **ανυποχώρητη** στάση του Ιωάννη, του κάρφωσε το μαχαίρι του στο μέρος της καρδιάς. Δυο μέρες αργότερα η ψυχή του δεκαπεντάχρονου μάρτυρα πέταξε κοντά στον Χριστό. Η μνήμη του τιμάται την 21η Οκτωβρίου.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ

Κυριακή των Βαΐων. 3 Απριλίου του 1821.

Ο Γιουσούφ πασάς μπήκε με στρατό στην επαναστατημένη Πάτρα. Καίει, αιχμαλωτίζει, σκοτώνει...

Μπροστά του, στέκεται μια νεαρή Ελληνοπούλα. Είναι μια φτωχή υπηρέτρια. Υπηρετούσε ως σήμερα το πρωί σε πλούσια οικογένεια της Πάτρας. Τι κι αν η κυρά της με τις δυο κόρες της τρομοκρατημένες τουρκέψανε; Ακούστε πώς αποκρίνεται η υπηρέτρια Αναστασία στον τύραννο:

Γιουσούφ: -Λέγε γρήγορα μια μια τις λέξεις που θα απαγγέλλω κι από δούλη θα ανεβείς στον θρόνο λαμπρής χανούμ.

«Ένας Θεός είναι ο Αλλάχ».

Αναστασία: -Αληθινός Θεός είναι ο Ένας-ο Θεός μου! Αυτός εξουσιάζει τα πάντα και τον ίδιο τον ψευδοπροφήτη σου!

Η πίστη της ταράζει τους Τούρκους. Δύναμη αόρατη τους καθλώνει στον τόπο τους. Την κοιτάζουν.

Αναστασία:- Βεζύρη, αρνήσου την πλάνη!

Να τος ο Σωτήρας μου με προσκαλεί κοντά του! Είπε και ξεψύχησε.

«Μου ξέφυγες!», φώναξε νικημένος και ντροπιασμένος, ο Γιουσούφ.

Κυριακή των Βαΐων 1821. Κανένας στην Εκκλησιά. Μα, στον ολόλαμπρο ναό του ουρανού ποιος μέτρησε πόσοι Νεομάρτυρες και της Πίστης ομολογητές με της νίκης τα βάγια ανέβηκαν;

Γεμάτες είναι οι σελίδες της επανάστασης του εικοσιένα από περιγραφές και ειδήσεις παιδικών **μαρτυρίων**. Αγόρια και κορίτσια που έκλεισαν μέσα στην καρδιά τους την αγάπη για τον Χριστό και την Ελλάδα κι έγιναν Μάρτυρες της Εκκλησίας αλλά και πρόδρομοι της ελευθερίας της πατρίδας μας.

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΩΤΗΣ

«....Εγώ χριστιανός είμαι και τον Χριστό μου πιστεύω για αληθινό Θεό. Οι τιμές και τα οφίκια που μου τάξεις, δεν μου χρειάζονται. Εγώ τον Χριστό μου δεν αρνούμαι, για το όνομά του θα πεθάνω, Τούρκος δεν γίνομαι». Αυτή ήταν η δυναμική απάντηση του νεαρού Νικολάου στον κριτή, όταν με δόλο προσπάθησαν να τον εξισλαμίσουν.

Ο Νικόλαος γεννήθηκε στο Καρπενήσι από γονείς ευσεβείς, που φρόντισαν και για τη δική του ευσέβεια και μόρφωση. Σε ηλικία 15 χρονών βρίσκεται στην Κωνσταντινούπολη, υπηρετώντας στο παντοπωλείο του πατέρα του, στο Ταχτά Καλέ. Κάποιος κουρέας Τούρκος όμως, που του μάθαινε την Τούρκικη γλώσσα, του έδωσε να διαβάσει την Τούρκικη ομολογία πίστης, μπροστά σε μάρτυρες, χωρίς ο Νικόλαος να γνωρίζει τίποτα. Όταν του είπαν ότι γίνεται Τούρκος, ο Νικόλαος αμέσως ομολόγησε την πίστη του στον Χριστό. Η δυναμική απάντηση που έδωσε στον κριτή, έκανε τους Τούρκους να τον βασανίσουν μέσα στη φυλακή με τον πιο άγριο τρόπο. Παρ' όλα αυτά όμως, ο Νικόλαος έμεινε ακλόνητος στην πίστη του. Έτσι, τη Δευτέρα 23 Σεπτεμβρίου 1672 μ.Χ. τον αποκεφάλισαν. Ήταν 15 χρονών.

Το λείψανο του ενταφιάστηκε στο Μοναστήρι της Παναγίας Χάλκης. Αργότερα η κάρα του Αγίου, μεταφέρθηκε στην Ιερά Μονή Ξηροποτάμου του Άγιου Όρους.

Η μνήμη του τελείται στις 23 Σεπτεμβρίου στον Ιερό Ναό Παναγίας Καρπενησίου με παλλαϊκή συμμετοχή.

ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑ

Δράσεις φιλιαναγνωσίας από τα βιβλία του Τάκη Λάππα:
«Μικροί ήρωες του '21» και «Οι ήρωες στα παιδικά τους χρόνια».

Θαυμάσαμε τον **Φώτο Τζαβέλλα** που στο σπαθί του ορκίζονταν οι Σουλιώτες και τον **Μάρκο Μπότσαρη**, τον αετό του Σουλίου.

Απ' τους διασημότερους νέους ήταν ο γιος του Κολοκοτρώνη, Γιάννης, που στο πεδίο της μάχης έδειξε αντρειοσύνη και στεφανώθηκε από τα δεκάξι του χρόνια με το επίθετο **Γενναίος!**

Αγαπήσαμε τον σεμνό και ανδρείο **Νικηταρά**.

Χαμογελάσαμε ελπιδοφόρα με την αποκοτιά της **Μπουμπουλίνας** που στα 4 χρόνια της μπήκε μόνη της σε μια βάρκα κι έβαλε πλώρη για το πέλαγος. Ώσπου μεγάλη κυρά πια, ναυπήγησε, εξόπλισε και συντηρούσε δικό της καράβι, τον «Αγαμέμνονα», για τις ανάγκες του Αγώνα.

Καμαρώσαμε την επιμονή του **Ανδρέα Μιαούλη**. Ξεκίνησε από μούτσος στο καράβι του θείου του, σε ηλικία 10 ετών και στα δεκατέσσερα είχε τη φήμη του ατρόμητου. Έφτασε να γίνει ο αρχιναύαρχος του ελληνικού στόλου.

Στην **πολεμική εκπαίδευση** δεν κάνανε διάκριση οι Έλληνες, ιδιαίτερα δε οι Σουλιώτες. **Αγόρια και κορίτσια με τον ίδιο τρόπο μεγάλωναν**, με τον ίδιο τρόπο γυμνάζονταν και πολεμούσαν.

Πολλά είναι τα κείμενα που μιλάνε για τον ηρωισμό των κοριτσιών του Σουλίου. Έναν ηρωισμό και μια αγωνιστικότητα ισάξια των αγοριών και των αντρών.

Η δεκαπεντάχρονη κόρη του Κίτσου, η Λένω η Μπότσαρη, κλεισμένη στο μοναστήρι πολέμαγε δίπλα στον αδερφό της τον Γιαννάκη. Όταν λοιπόν αυτός σκοτώθηκε έφυγε και πήγε κοντά στον θείο της που πολέμαγε στον Αχελώο κι εκεί κατάφερε να σκοτώσει αρκετούς Τούρκους.

Σε κάποια στιγμή βλέποντας πως έχει κυκλωθεί απ' τους εχθρούς και για να μην πέσει στα χέρια τους αιχμάλωτη και ατιμαστεί ρίχτηκε στο ποτάμι και πνίγηκε ελεύθερη κι αδούλωτη. Γι' αυτή τη Λένω μας μιλάει το τραγούδι:

Η ΛΕΝΩ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Όλες οι καπετάνισσες από το Κακοσούλι
Όλες την Άρτα πέρασαν, στα Γιάννινα τις πάνε,
σκλαβώθηκαν οι ορφανές, σκλαβώθηκαν οι μαύρες,
κι η Λένω δεν επέρασε, δεν την επήραν σκλάβα.
Μόν' πήρε δίπλα τα βουνά, δίπλα τα κορφοβούνια,
σέρνει τουφέκι σισανέ¹ κι εγγλέζικα κουμπούρια,
έχει και στη μεσούλα της σπαθί μαλαματένιο.
Πέντε Τούρκοι την κυνηγού, πέντε τζοχανταραίοι²,
«Τούρκοι, για μην παιδεύεστε, μη έρχεστε σιμά μου,
σέρνω τουφέκια στην ποδιά και βόλια στις μπαλάσκες.
_ Κόρη, για ρήξε τ' άρματα, γλίτωσε τη ζωή σου.
_ Τι λέτε, μωρ' παλιότουρκοι και σεις παλιοζαγάρια³;
Εγώ είμαι η Λένω Μπότσαρη, η αδερφή του Γιάννη,
και ζωντανή δεν πιάνουμαι εις των Τουρκών τα χέρια».

1. σισανές: λέξη περσική που σημαίνει τουφέκι ραβδωτό με εξάγωνη κάνη.
2. τζοχανταραίοι: αξιωματικός στην υπηρεσία του Σουλτάνου ντυμένος με τσόχινα ρούχα.
3. παλιοζαγάρια: παλιόσκυλα

Τα ιστορικά δημοτικά τραγούδια αναφέρονται σε συγκεκριμένα ηρωικά πρόσωπα-πρότυπα, που με τις πράξεις τους συγκίνησαν και ενέπνευσαν τον λαό.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Στον Αγώνα πήρανε μέρος και παιδιά γνωστών ναυμάχων που διακρίθηκαν για το θάρρος, την παλληκαριά, την πολεμική αρετή και την αυτοθυσία τους.

Ο Υδραίος Αλ. Δ. Κριεζής γράφει ότι είχε μαζί του στον πόλεμο τον αυτάδελφό του Αθανάσιο, ετών 16.

Επίσης πολλά παιδιά που υπηρετούσαν πάντοτε σε πλοία ως μούτσοι πρόσφεραν πολλές και μεγάλες υπηρεσίες μαθαίνοντας την τέχνη του ναυτικού και χρησιμοποιώντας την στις θαλάσσιες επιχειρήσεις κατά των εχθρών.

Όλα αυτά έχει υπόψη του ο Μύλλερ που μας έδωσε το Υδραιόπουλο.

Το Υδραιόπουλο

Ήμουνα μικρό παιδάκι και μαζί του μιαν ημέρα
ο πατέρας μου με πήρε στα μακριά πελάγη πέρα.
Μου 'μαθε εύκολα κολύμπι μ' ένα χέρι δυνατό
μες στα κύματα να πέφτω κι ως την άμμο να βουτώ.
Ασημόφραγκο πετούσε τρεις φορές μες στο νερό
και για δώρο μου τ' αφήνει μόνο αν τρεις φορές το βρω.
Ύστερα κουπί μου δίνει και στη βάρκα του με βάζει
ενώ ακούραστος κοντά μου στέκεται και με γυμνάζει.
Μου 'μαθε να σπω το κύμα μ' ένα χτύπο κοφτερό,
τα μπουρίνια ν' αποφεύγω, τα κοτρώνια ν' αψηφώ.
Κι από τη μικρή βαρκούλα στο καράβι του με παίρνει,
που στους βράχους και στις ξέρες άγρια τρικυμία μας σέρνει.
Πάνω στο ψηλό κατάρτι κοιτάζα στο περιγιάλι,
να περνούν βουνά και κάστρα πίσω μας με βια μεγάλη.
Κάθε πέταμα μου δείχνει των πουλιών να μελετώ,
κάθε φύσημα του αγέρα, κάθε νέφος να κοιτώ.
Κι αν λυγούσε το κατάρτι μέσα στην ανεμοζάλη
κι αν μ' εράντιζε το κύμα λούζοντάς με ως το κεφάλι,
ο πατέρας μου στα μάτια μ' έβλεπε με προσοχή,
στο καλάθι εγώ καθόμουν δίχως φόβου ταραχή.
Τότε μ' όψη φλογισμένη, λέει, και μάτι αστραφτερό:
«Βλογημένο το σπαθί σου, Υδραιόπουλο μικρό!»
Σήμερα σπαθί στο χέρι μούβαλε και μ' άγια ελπίδα
μ' όρκισε να πολεμήσω για Θεό και την Πατρίδα.
Με το βλέμμα του απ' τα πόδια με μετρούσε ως την κορφή
Και το βύθιζε, θαρρούσες στην καρδιά μου σαν καρφί.
Απ' το χέρι το σπαθί μου ξάφνου μια στιγμή τ' αρπάζει
και κρατώντας το σαν άντρας, προς τον ουρανό κοιτάζει.
Κι είπε μ' όψη φλογισμένη και με μάτι αστραφτερό:
«Βλογημένο το σπαθί σου, Υδραιόπουλο μικρό!».

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΜΥΛΛΕΡ (Μετάφρ. Γ. Στρατήγη)

ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

Δευτερότοκος γιος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αγωνιστής και στρατηγός. Γεννήθηκε στη Σταμνίτσα το 1805 και μεγάλωσε στη Ζάκυνθο, όπου είχε καταφύγει η οικογένειά του εξαιτίας των διωγμών που είχαν εξαπολυθεί το 1806 εναντίον της κλεφτουριάς. Εκεί έμαθε και λίγα γράμματα.

Όταν ξέσπασε η επανάσταση, έφυγε με τον αδερφό του Πάνο κρυφά από τη Ζάκυνθο και πήγαν στην Πελοπόννησο να βρουν τον πατέρα τους. Δεν άργησαν τα δυο αδέλφια να πάρουν το βάπτισμα του πυρός πολεμώντας. Και ο Γιάννης Κολοκοτρώνης δεν άργησε να δοξαστεί. Ήταν θαρραλέος και ριψοκίνδυνος.

Έλαβε μέρος στην πολιορκία της Τριπολιτσάς πλάι στον ξάδερφό του Νικηταρά και στον πατέρα του. Σε μια μικροσυμπλοκή, έξω από τα τείχη της, αιχμαλώτισε έναν γιγαντόσωμο αράπη με το σπαθί του και τον οδήγησε στο στρατόπεδο. Όλοι γέλασαν και θαύμασαν τον νεαρό Γιάννη. «**Είσαι γενναίος!**» του είπε ο Κανέλλος Δεληγιάννης. Και του έμεινε· από τότε όλοι τον φώναζαν Γενναίο.

ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ

Ο Κατσαντώνης γεννήθηκε στο χωριό Μάραθος των Αγράφων, γύρω στο 1775. Μικρός ο Αντώνης ήταν ασθενικός και αδύνατος και έδειχνε πως θα γινόταν ένας μικρόσωμος, καχεκτικός άντρας. Κάθε φορά που ερχόταν στο σπίτι τους ο νονός του ο Δίπλας, ονομαστός κλεφτοκαπετάνιος, ο Αντώνης παρατούσε αμέσως τα παιχνίδια και έτρεχε κοντά του. Του άρεσε να περιεργάζεται τ' άρματά του.

Καθώς μεγάλωνε ο Αντώνης άναψε ο πόθος μέσα του να γίνει κλέφτης! Άρχισε να μαραζώνει ώσπου η μάνα του τον ρώτησε: -Τι έχεις Αντώνη μου και είσαι ανόρεχτος; -Να, θέλω να πάω με τους κλέφτες... -Μα είσαι αδύνατος, Αντώνη μου και θα αρρωστήσεις άμα πας. -Θα πεθάνω άμα δεν πάω! ξεφώνισε απότομα και αποφασιστικά εκείνος. Η μάνα του, που ήξερε καλά το πείσμα του, προσπάθησε να τον γαληνέψει και ταυτόχρονα να κερδίσει κάποιο χρόνο.

-Κάτσε, Αντώνη μου, να δυναμώσεις λίγο κι ύστερα πας. Κάτσε, Αντώνη μου, ... Αυτό το «Κάτσε, Αντώνη», που η καημένη μάνα του θα το είπε χιλιάδες φορές, στην προσπάθειά της να κρατήσει κοντά της τον φιλάσθενο πρωτογιο της, είναι εκείνο που άλλαξε το όνομά του από Αντώνη σε Κατσαντώνη.

ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ ΤΟΥ ΠΟΤΗ ΣΤΡΑΤΙΚΗ

Μάρκος Μπότσαρης

(Το αετόπουλο του Σουλίου)

Ο Μάρκος ήταν ο πέμπτος γιος του Κίτσου Μπότσαρη.

Στα εννιά του χρόνια του κάνανε την «πρώτη χαρά», γιορτή που οργάνωναν οι Σουλιώτες, όταν πρωτόδιναν άρματα στα παιδιά τους.

Τότε κι ο θεός του Νότης, του χάρισε τον ταμπουρά του παππού του, γιατί κανένας δεν τραγουδούσε τόσο όμορφα σαν τον Μάρκο. Έτσι έμαθε μόνος του να παίζει και να τραγουδά. Ανάγνωση, γραφή και την ευσέβεια διδάχτηκε από τον καλόγερο Σαμουήλ στο Κούγκι. Κανένας δεν τον περνούσε στο πάλεμα και στο λιθάρι.

Το 1803 το Σούλι παραδίδεται και ο Αλής καταδιώκει τους Σουλιώτες.

Ο Μάρκος στα δεκατρία του χρόνια με την οικογένειά του καταφεύγει στην Κέρκυρα. Εκεί μαζί με τον πατέρα του υπηρέτησε στα στρατιωτικά τάγματα που συγκρότησαν οι Ρώσοι και οι Γάλλοι.

Η αγάπη του για το έθνος τον βοήθησε να καταλάβει την αξία της εκπαίδευσης. Έμαθε λίγα ιταλικά και γαλλικά. Έγραψε στα δεκαεννιά του το πρώτο λεξικό της ελληνικής και αρβανίτικης γλώσσας για να βοηθήσει Έλληνες συμπατριώτες του που μιλούσαν αρβανίτικα να μάθουν ελληνικά. Το 1811 επέστρεψε στην Ήπειρο.

Είπαν για τον Μάρκο:
«Μάνα δεν ξαναγέννησε ήρωα σαν τον Μάρκο. Ο Μάρκος ήτανε τρανός. Είχε νου που δεν τον είχε άλλος. Είχε καρδιά λιονταριού και γνώμη δίκαιη σαν του Χριστού. Ούτε στο δάχτυλό του δεν τον φτάνουμε».

Γεώργιος Καραϊσκάκης

ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ ΜΙΑ ΖΩΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Η μητέρα της Σκεύω ,ήρθε στην Πόλη , στις φυλακές να δει τον άντρα της, Σταυριανό Πινότση, Υδραίο καπετάνιο που τον φυλάκισαν για αντίσταση κατά των Τούρκων. Ήταν στους τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης της αλλά οι ταλαιπωρίες του ταξιδιού την έκαναν να γεννήσει νωρίτερα. Ένα δεκάχρονο φυλακισμένο αγόρι, ο Παναγιώτης Μούρτζινος, βάφτισε το νεογέννητο μωράκι και το έβγαλε Λασκαρίνα!

Η Σκεύω , αγκαλιά με τη νεογέννητη κορούλα της και την καρδιά της πονεμένη απ' τον χαμό του άντρα της, ξεμπάρκαρε στις Σπέτσες με ένα καΐκι υδραϊκό. Ήθελε να νοικοκυρευτεί στο νησί και να ξεκινήσει μια νέα ζωή, μεγαλώνοντας το μωρό της, την ακριβή κορούλα της.

Η Λασκαρίνα μεγάλωνε και όλοι οι Σπετσιώτες μιλούσαν για την εξυπνάδα και την αποκοτιά της. Όταν έγινε τεσσάρων χρονών, μπήκε μόνη της σε μια βαρκούλα κι έβαλε πλήρη για το πέλαγος. Κατάφεραν όμως να την προφτάσουν πριν πάθει κανένα κακό.

Συνέχεια έφευγε από το σπίτι της και πήγαινε στο ακρογιάλι, για να δει πώς φρόντιζαν τα καΐκια. Μόλις έβλεπε ένα καράβι έτοιμο να το ξαναρίξουν στη θάλασσα χαιρόταν λες κι ήταν δικό της. Γιατί ήθελε πολύ ένα πλεούμενο δικό της!

Διασκευή: Μπουμπουλίνα μια ζωή για την πατρίδα της Ρένας Ρώσση- Ζαΐρη

ΝΙΚΗΤΑΣ

Ο μικρός σιδεράς

Πατέρας του ήταν ο καπετάν Σταματέλος. Απ' τους πρωτοκλέφτες του Μοριά.

Μάνα του η Σοφία Καρούσου.

Η αδελφή της Αικατερίνη είχε παντρευτεί τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη κι έτσι ο θρυλικός «γέρος του Μοριά» ήταν θείος του.

Ο μικρός Νικήτας μεγάλωνε στο Τουρκολέκα κοντά στη μάνα του. Τον πατέρα του έβλεπε αραιά και πού. Άκουγε όμως τόσα γι' αυτόν!

Κάποια μέρα ήρθε ο πατέρας του στο χωριό. Κουβέντιασε με τη μάνα του κι αποφάσισαν ο Νικήτας να μη γίνει κλέφτης μα να μάθει μια τέχνη. Σαν πάτησε τα οχτώ, τον έβαλε η μάνα του δίπλα σ' έναν τεχνίτη, να μάθει σιδεράς.

Ο Νικήτας δεν ήθελε να γίνει σιδεράς. Πόθος του ήταν να πάρει τον ίδιο δρόμο με τ' αδέρφια του. Να γίνει κλέφτης κοντά στον καπετάνιο πατέρα του. Μα μια και οι γονείς του το αποφάσισαν τι μπορούσε να πει; Ήταν από μικρός υπάκουος. Και τέτοιος έμεινε σε όλη του τη ζωή. Ό, τι κι αν του αναθέσανε να κάνει ποτέ δεν άνοιξε το στόμα του να παραπονεθεί.

Από φυσικού του ήταν αδύνατος. Έδειχνε πως θα γινόταν ψηλός σαν τον

πατέρα του. Πάντα λιγόλογος και ντροπαλός. Η δύναμη που είχε στα χέρια του ήταν κάτι αφύσικο. Γι' αυτό στα παιχνίδια με τ' άλλα παιδόπουλα, αν ήταν να μαλώσει με κανένα, το απόφευγε. Κάποτε μ' ένα ελαφρύ χτύπημα άνοιξε τη μύτη ενός φίλου του. Από τότε δεν ξανασήκωσε χέρι, όσο και να τον προκαλούσαν. Μα και στα πόδια το ίδιο. Στο πήδημα και στο τρέξιμο παράβγαινε με εικοσάχρονους.

Δύο χρόνια έμεινε στο σιδεράδικο. Μια μέρα πέρασε από κει ο καπετάν Ζαχαριάς. Τον πείραξε χωρατεύοντας: «Δεν ντρέπεσαι γιος καπετάνιου να γίνεις γύφτος!». Αυτή η συνάντηση άλλαξε τη ζωή του Νικήτα. Δεν ξαναπήγε στο μαγαζί παρά τις φοβέρες της μάνας του. Κι όταν ήρθε ο πατέρας του στο χωριό, έπεσε στα γόνατα και τον παρακάλεσε να τον πάρει μαζί του. Σε τρεις μέρες ο καπετάν Σταματέλος άφησε το Τουρκολέκα και ξαναγύρισε στα λημέρια του. Από κοντά κι οι γιοι του. Τώρα όμως δεν ήταν μοναχά ο Γιάννης και ο Νικόλας. Ήταν μαζί του κι ο τρίτος γιος, ο δεκάχρονος Νικήτας. Ο Τουρκοφάγος, όπως θα τον πούνε αργότερα.

ΦΩΤΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

Ο Φώτος Τζαβέλλας γεννήθηκε το 1770 στο Σούλι της Ηπείρου. Ήταν γιος του Λάμπρου Τζαβέλλα και της Μόσχως.

Έδειξε τη γενναιότητα και την αξιοσύνη του ο μικρός Σουλιώτης σαν έμεινε όμηρος στα χέρια του Αλή πασά.

Στον Βελή που τον απείλησε πως θα τον κάψει ζωντανό, γιατί ο πατέρας του, Λάμπρος, ξεγέλασε τον Αλή, είπε: «Δε με τρομάζει αυτό. Το ίδιο θα 'κανε κι ο πατέρας μου αν πέφτατε στα χέρια του και συ και ο πατέρας σου...»

Και στην οργισμένη απόκριση του Βελή πως θα του πάρει το κεφάλι με τα ίδια του τα χέρια, ανταπάντησε: «Αν είσαι άντρας, την ώρα που θα έρθεις να μου πάρεις το κεφάλι, να μου λύσεις τα χέρια και να μου δώσεις ένα γιαταγάνι. Ε, τότε βλέπουμε ποιανού κεφάλι θα πέσει πρώτα...».

Μέσα στη φυλακή παίζει τη λύρα του και τραγουδά για το Σούλι. Κι όταν οργισμένος ένας Αρβανίτης του την σπάζει, του λέει ατάραχος: «...ακόμα και τη λύρα και τα τραγούδια των Σουλιωτών φοβάστε».

Στον Αλή που τον ρωτά, καθώς τον απελευθερώνει, γιατί ο πατέρας του δεν τους αμείβει με χρήματα σαν σκοτώσουν κάποιον Τουρκαρβανίτη, απαντά: «Τι να τους κάνουμε τους παράδες; Εμείς θέλουμε φουσέκια να πολεμάμε.»

Ύστερα από την απελευθέρωσή του και τον θάνατο του πατέρα του, έγινε αρχηγός των Σουλιωτών. Μόλις είχε κλείσει τα δεκάξι του χρόνια μα είχε μυαλό και σκέψη γέρου, καρδιά και παλικαριά μεστωμένου άντρα! Οι αγώνες του κατά του Αλή Πασά υπήρξαν περίφημοι. Αναδείχτηκε μεγάλος πολέμαρχος κι έδειξε τόση ανδρεία που οι Σουλιώτες ορκίζονταν *"στο σπαθί του Φώτου"*.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ-ΗΠΕΙΡΟΣ

Υπόμνημα χάρτη

ΗΠΕΙΡΟΣ

Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ν. ΛΑΡΙΣΑΣ

Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

1821 - 2021

200 χρόνια

«ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΕΛΠΙΔΑ

1821 - 2021

200 χρόνια

«ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΕΛΠΙΔΑ

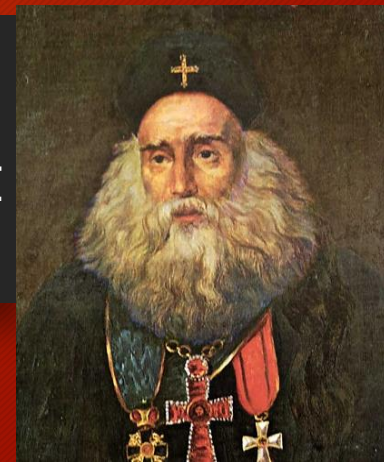
1. Γεννήθηκε στα μέρη της Παραμυθιάς το 1541.
2. Σπούδασε σε μεγάλα ευρωπαϊκά κέντρα φιλολογία, φιλοσοφία και ιατρική.
3. Μιλούσε 7 γλώσσες.
4. Έγινε μητροπολίτης Λάρισας αλλά έμεινε στα Τρίκαλα, επειδή στη Λάρισα δεν υπήρχαν πολλοί χριστιανοί.
5. Βλέποντας την καταπίεση των σκλάβων, τους εξισλαμισμούς και τα βασανιστήρια, οργανώνει το πρώτο του κίνημα, το 1600 στα Τρίκαλα, το οποίο πνίγηκε στο αίμα και ο ίδιος έφυγε στην Ιταλία για να συνεχίσει τις προσπάθειές του.
6. Επέστρεψε στην Ελλάδα και τη νύχτα της 10 προς 11 Σεπτεμβρίου του 1611 με 1.100 χωρικούς πυρπολούν το διοικητήριο στα Ιωάννινα. Με την αντεπίθεση των Τούρκων οι επαναστάτες διαλύθηκαν και ο Διονύσιος πιάστηκε αιχμάλωτος και καταδικάστηκε σε θάνατο.
7. Στο πρόσωπό του είδαν έναν επαναστάτη, έναν κληρικό και έναν Έλληνα που έπρεπε να θανατωθεί με παραδειγματικό τρόπο.
8. Οι δήμιοι φρόντισαν το μαρτύριο να κρατήσει πέντε ώρες.
9. Οι εχθροί του τον ονόμασαν Σκυλόσοφο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΡΙΚΚΗΣ
Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

1. Γεννήθηκε στην Τσαριτσάνη το 1780.
2. Το 1802 χειροτονείται Διάκονος και Ιερέας σε ναό της γενέτειράς του.
3. Αμέσως πήρε το αξίωμα του Οικονόμου.
4. Υπήρξε δάσκαλος στη σχολή της Τσαριτσάνης ωστόσο ενδιαφέρθηκε για τη μόρφωση των μαθητών της ευρύτερης περιοχής.
5. Στα 28 του χρόνια αναγκάζεται να ξενιτευτεί καταδιωκόμενος από τους Τούρκους.
6. Το 1809 πηγαίνει στη Σμύρνη. Διδάσκει για δέκα χρόνια στο φημισμένο Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης συγγράφοντας παράλληλα τα πρώτα του βιβλία για διδακτικούς σκοπούς.
7. Μόνιμος καημός και αγωνία του ο φωτισμός του γένους.
8. Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ τον καλεί στην Κωνσταντινούπολη και τον διορίζει Γενικό Ιεροκήρυκα της Μεγάλης Εκκλησίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ
Ο ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ

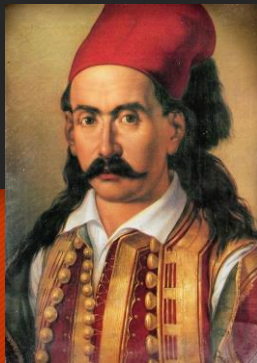

«Μάνα δεν ξαναγέννησε ήρωα σαν αυτόν. Ήτανε τρανός. Είχε νου που δεν τον είχε άλλος. Είχε καρδιά λιονταριού και γνώμη δίκαιη σαν του Χριστού. Ούτε στο δάχτυλό του δεν τον φτάνουμε».

Γεώργιος Καραϊσκάκης

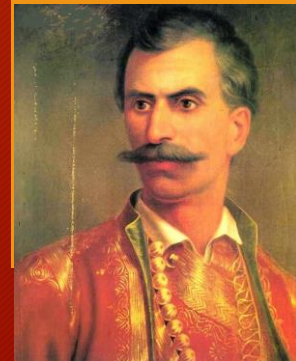
ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

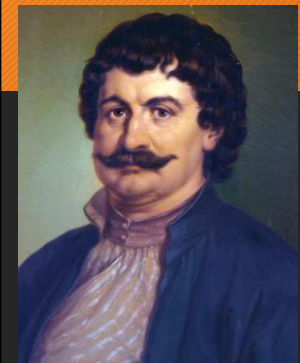
ΤΟ ΑΕΤΟΠΟΥΛΟ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ

1. Γεννήθηκε στο Λιβάδι Ολύμπου το 1772.
2. Ο πατέρας του καταγόταν από τους φημισμένους αρματολούς του Ολύμπου, τους Λαζαίους.
3. Από νεαρή ηλικία εκπαιδεύτηκε στον κλεφτοπόλεμο.
4. Έλαβε μόρφωση στο ονομαστό σχολείο του Λιβαδίου.
5. Οι πρώτοι του αγώνες είναι εναντίον του Αλή πασά των Ιωαννίνων.
6. Πίστευε με πάθος στην αδελφική συνεργασία των λαών της Βαλκανικής χερσονήσου εναντίον των Οθωμανών.
7. Προήχθη στον βαθμό του συνταγματάρχη πολεμώντας στο πλευρό των Ρώσων.
8. Το 1817 γίνεται μέλος της Φιλικής Εταιρείας.
9. Το καλοκαίρι του 1820 διορίζεται Αρχιστράτηγος των επαναστατικών δυνάμεων στη Μολδοβλαχία από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη.
10. Στη μοιραία μάχη του Δραγατσανίου η επέμβασή του θα σώσει τους μισούς σχεδόν ιερολοχίτες από βέβαιο θάνατο.
11. Οι Τούρκοι τον καταδιώκουν με ισχυρές δυνάμεις. Κλείστηκε στο καμπαναριό της μονής Σέκου με ένδεκα άνδρες.
12. Την ώρα που οι Τούρκοι μπήκαν στη Μονή, έβαλε φωτιά στην πυρίτιδα και ανατινάχτηκε στον αέρα μαζί με όλους τους πιστούς συντρόφους του.

ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

1. Γεννήθηκε στο Βελεστίνο της Θεσσαλίας το 1757.
2. Το πραγματικό του επώνυμο είναι Κυρίτσης.
3. Σε όλα τα έργα του υπογράφεται «Ρήγας Βελεστινλής Θετταλός».
4. Φύση ελεύθερη και ενθουσιώδης, έφτασε μέχρι την Κωνσταντινούπολη για σπουδές.
5. Με κέντρο δράσης τη Βιέννη προετοίμασε την ελληνική Επανάσταση, ξεσηκώνοντας τους Έλληνες των Βαλκανίων, τυπώνοντας την «Χάρτα της Ελλάδας» και τον «Θούριο», στον οποίο υμνούσε τα αγαθά της ελευθερίας λέγοντας:

«Κάλλιο 'ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

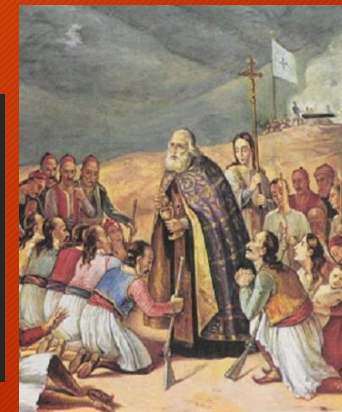
1. Αρματολός του Ολύμπου.
2. Γεννήθηκε το 1770 στο χωριό Γιαννωτά της Ελασσόνας.
3. Ανατράφηκε στη γνωστή οικογένεια των Λαζαίων, οι οποίοι φρόντισαν να του δώσουν καλή μόρφωση.
4. Κληρονόμησε από τον πατέρα του το αρματολίκι του Ολύμπου και διέπρεψε με τα ανδραγαθήματά του.
5. Μετά την αποτυχημένη επανάσταση του 1797 εναντίον των Τούρκων, μεταφέρει τις δραστηριότητές του από τη στεριά στη θάλασσα.
6. Επιδίδεται στην πειρατεία.
7. Σταδιακά μεταφέρει το στρατηγείο στη Σκόπελο και συγκροτεί τον πρώτο πολεμικό στόλο του υπόδουλου ακόμη ελληνικού γένους και γίνεται το φόβητρο των Τούρκων σε όλο το βόρειο Αιγαίο.
8. Οι Άγγλοι και οι Ρώσοι εκφράζοντας τον θαυμασμό τους τον χαρακτήρισαν «ως τον μεγαλύτερο ναυμάχο των αιώνων».
9. Σχημάτισε έναν στόλο από 70 μικρά σκάφη.
10. Ανυψώνουν στα καράβια τους για πρώτη φορά ελληνική σημαία, ένα γαλάζιο πανί με λευκό σταυρό στη μέση.
11. Το 1807 στο Λιτόχωρο του Ολύμπου δέχτηκε αιφνιδιαστική επίθεση από μία ομάδα Τούρκων. Τραυματίστηκε θανάσιμα.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΗΛΙΟ

1. Στο Πήλιο επαναστάτησε ο Άνθιμος Γαζής με τους ντόπιους οπλαρχηγούς, τον Βασδέκη, τον Γαρέφη και άλλους και ύψωσε τη σημαία της ελευθερίας.
2. Η σημαία αυτή ήταν λευκή με κόκκινο σταυρό και με τέσσερις μικρότερους σταυρούς στα λευκά τετράγωνα της σημαίας.

ΡΩΓΩΝ ΙΩΣΗΦ

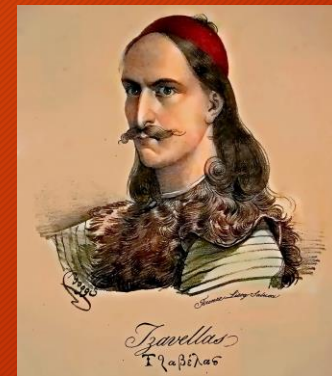

1. Ο Ιωσήφ γεννήθηκε στα Αμπελάκια Θεσσαλίας το 1776.
2. Μορφώθηκε εκεί και στη σχολή της Τσαριτσάνης.
3. Συμμετείχε σε πολλές μάχες εναντίον των Τούρκων και κατέληξε στο Μεσολόγγι.
4. Είναι αυτός που κηδεύει τον Μάρκο Μπότσαρη και τον Λόρδο Βύρωνα.
5. Συμμετείχε στα πολεμικά συμβούλια των οπλαρχηγών.
6. Εμφύχωνε τους πολιορκημένους με τους πύρινους λόγους του, κρατώντας στο χέρι τον Σταυρό και κοινωνώντας τους.

ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΑΖΗΣ

1. Γεννήθηκε στις Μηλιές του Πηλίου το 1758 από φτωχούς γονείς.
2. Είχε επτά αδέρφια.
3. Κληρικός και δάσκαλος συνέβαλε στην εκπαιδευτική προσπάθεια των λογίων της εποχής του, καθώς και στην οργάνωση της Επανάστασης.
4. Ασχολήθηκε με την εκδοτική επιμέλεια, τη μετάφραση και τη συγγραφή μεγάλου αριθμού έργων.
5. Διετέλεσε εκδότης του περιοδικού Ερμής ο Λόγιος,
6. Αργότερα υπήρξε αρχηγικό μέλος της Φιλικής Εταιρίας συμμετέχοντας ενεργά στα πολιτικά και στρατιωτικά δρώμενα του 1821.
7. Θα κηρύξει την 1^η Μαΐου την επανάσταση στις Μηλιές και κατόπιν σε άλλες περιοχές του Πηλίου.
8. Συμμετείχε στις πρώτες εθνοσυνελεύσεις ως εκπρόσωπος της Θεσσαλίας.
9. Ύστερα έγινε σχολάρχης στην Τήνο και τη Σύρο.
10. Πέθανε το 1828 στη Σύρο.

ΦΩΤΟΣ ΤΖΑΒΕΛΑΣ

1. Γιός του Λάμπρου και της Μόσχως.
2. Γεννήθηκε στο Σούλι της Ηπείρου το 1770.
3. Διαδέχθηκε τον πατέρα του στην ηγεσία των Σουλιωτών.
4. Διακρίθηκε για τον ηρωισμό του και το πνεύμα του ηγέτη στις μάχες εναντίον του Αλή Πασά, ο οποίος παρά τη συνθηκολόγηση ξεκίνησε νέες επιθέσεις εναντίον των Σουλιωτών (1800 - 1803).
5. Τον Δεκέμβριο του 1803 ο Αλή Πασάς καταλαμβάνει το Σούλι και οι Σουλιώτες αναγκάζονται να διασκορπιστούν. Ο Φώτος ως αρχηγός της πρώτης φάλαγγας κατάφερε να φτάσει στην Πάργα κι έπειτα στην Κέρκυρα, κομμάτι της Ιόνιου Πολιτείας υπό ρωσική και οθωμανική επικυριαρχία.
6. Απεβίωσε το 1809 από άγνωστη αιτία και θάφτηκε στο μοναστήρι της Πλατυτέρας, όπου σώζεται ο τάφος του μέχρι σήμερα.

ΖΑΛΟΓΓΟ

1. Στο Ζάλογγο, σε μια βουνοκορφή με απότομες και γεμάτη βράχους πλαγιές οι Σουλιώτες προσπάθησαν να αμυνθούν αλλά η προσπάθειά τους ήταν μάταιη.
2. Οι άντρες πέθαναν ο ένας μετά τον άλλον, χτυπημένοι από τα εχθρικά βόλια και τα κοφτερά τους γιαταγάνια.
3. Οι γυναίκες, για να μην πέσουν στα χέρια των Αρβανιτάδων, αποφάσισαν να σκοτωθούν μαζί με τα παιδιά τους.
4. Αφού έριξαν πρώτα τα παιδιά σ' έναν γκρεμό, πιάστηκαν η μια μετά την άλλη να χορέψουν τον τελευταίο τους χορό.

ΣΟΥΛΙ

1. Οι πρώτοι κάτοικοι που εγκαταστάθηκαν στην απρόσιτη ορεινή αυτή περιοχή δημιούργησαν στη σειρά τέσσερα χωριά, το Σούλι, τη Σαμονίβα, την Κιάφα και το Αβαρικό, σε απόσταση μισής ώρας δρόμο το ένα από το άλλο, και που όλα μαζί καλούνταν, λόγω του αριθμού τους, «Τετραχώρι».
2. Αργότερα, καθώς αυξήθηκε ο πληθυσμός, δημιουργήθηκαν άλλα επτά νέα χωριά, που όλα μαζί αυτά αποτελούσαν το «Εφταχώρι».
3. Οι Σουλιώτες όλων των χωριών αυτών συσπειρώθηκαν και δημιούργησαν, τη λεγόμενη «Συμπολιτεία του Σουλίου» την οποία συγκροτούσαν τα 11 Σουλιωτοχώρια.

ΑΡΤΑ

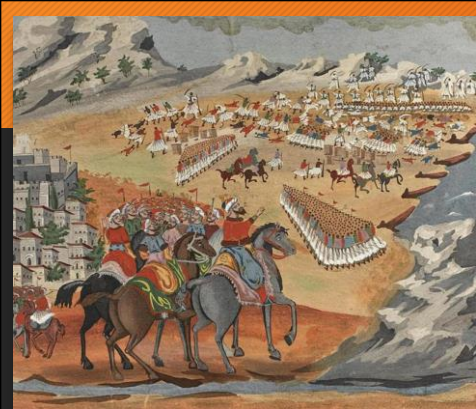
ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1. Η Πολιορκία της Άρτας ήταν πολεμική εμπλοκή της επανάστασης του 21, κατά την οποία οι Έλληνες προσπάθησαν, ανεπιτυχώς, να καταλάβουν την Άρτα (12 Νοεμβρίου - 4 Δεκεμβρίου 1821).

2. Αρχηγοί ήταν οι Γώγος Μπακόλας, Γεώργιος Καραϊσκάκης, Μάρκος Μπότσαρης και υπαρχηγός ήταν ο Μακρυγιάννης.

1. Αλή Πασάς Τεπελενλής (1740 - 24 Ιανουαρίου 1822)
2. Καταγόταν από το Τεπελένι της Αλβανίας.
3. Ήταν αρχικά αρχηγός ληστοσυμμορίας.
4. Το 1788 διορίζεται πασάς, δηλαδή διοικητής του σαντζακιού των Ιωαννίνων.
5. Το 1820 ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β΄ θορυβημένος διότι ο Αλής ήταν κίνδυνος για τη συνοχή της Αυτοκρατορίας του, διέταξε την απομάκρυνσή του από το Πασαλίκι των Ιωαννίνων, τον κήρυξε ένοχο εσχάτης προδοσίας και τον κάλεσε να εμφανιστεί εντός 40 ημερών στην Κωνσταντινούπολη για να απολογηθεί. Εκείνος φυσικά αρνήθηκε.
6. Στις 24 Ιανουαρίου σκοτώθηκε μετά από σύντομη συμπλοκή, από τον απεσταλμένο του Χουρσίτ, Κιοσέ Μεχμέτ.
7. Το πτώμα του αποκεφαλίστηκε και το κεφάλι του στάλθηκε ταριχευμένο από τον Χουρσίτ στην Κωνσταντινούπολη.

ΜΑΧΗ ΠΕΤΑ

1. Στις 4 Ιουλίου του 1822 οι Έλληνες και οι Φιλέλληνες πήραν θέσεις μάχης στο Πέτα.
2. Ο εχθρός με εννιά περίπου χιλιάδες άνδρες και αρχηγό τον άξιο Κιουταχή, σχημάτισε ένα πελώριο μισοφέγγαρο.
3. Οι Έλληνες πολέμησαν πρώτη φορά κατά παράταξη σύμφωνα με τους κανόνες της σύγχρονης ευρωπαϊκής τακτικής.
4. Η μάχη κατέληξε σε πανωλεθρία των ελληνικών δυνάμεων.
5. Οι Έλληνες έχασαν σχεδόν τη μισή δύναμη των εκλεκτών τακτικών στρατευμάτων τους, τον διοικητή Tarella, 16 αξιωματικούς καθώς και τα 3/4 των ανδρών του τάγματος των Φιλελλήνων.

ΠΕΝΤΕ ΠΗΓΑΔΙΑ

1. Στρατηγική θέση στα μέσα της διαδρομής Ιωαννίνων- Άρτας.
2. Τον Οκτώβριο του 1821 έγινε νικηφόρα μάχη του Μακρυγιάννη εναντίον των δυνάμεων του Χουρσίτ Πασά.

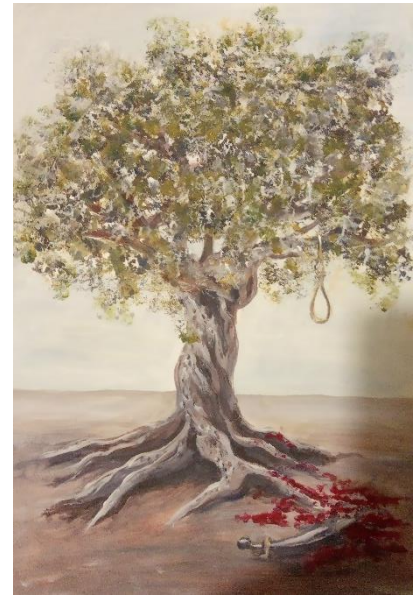
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟ 1821

«Τα παιδιά η ελπίδα του αύριο!», διαβάζουμε στην ιστοσελίδα του σχολείου μας, καθώς την ανοίγουμε.

Θελήσαμε λοιπόν στη Γ' τάξη, τούτο το επετειακό έτος, να γνωρίσουμε την προσφορά των παιδιών του 1821, να μάθουμε για τη συμμετοχή τους στο φύτεμα, το ρίζωμα, το στέριωμα του δέντρου της λευτεριάς.

Το Ελληνόπουλο δε σταμάτησε να γίνεται θυσία, άλλοτε βουβή και άλλοτε κραυγαλέα στο πνεύμα που λέγεται Ελλάδα.

Βρέφος, παιδί ή έφηβος, ανώνυμο ή επώνυμο πότισε και με το δικό του αίμα τούτο το δέντρο.

ΠΑΙΔΙΑ ΣΚΛΑΒΟΙ

Χιλιάδες είναι τα παιδιά που σύρθηκαν αιχμάλωτα και πουλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής.

«Τις κοπελιές και τα μωρά

στη φλότα τα μπαρκάρουν

σκλάους να τους πωλήσωσι

στης Μπαρμπαριάς τα μέρη», λέει το δημοτικό τραγούδι της Κάσου.

Από τα παιδιά που αιχμαλωτίστηκαν μερικά λευτερωθήκανε με την καταβολή λύτρων που πλήρωσαν οι γονείς, η Εκκλησία, διάφορες φιλανθρωπικές οργανώσεις, δικές μας και ξένες.

ΠΑΙΔΙΑ ΟΡΦΑΝΑ

Χιλιάδες παιδιά στερήθηκαν τους γονείς τους στον άνισο εκείνο αγώνα και μείνανε στους πέντε δρόμους. Η Μαντώ Μαυρογένους και ο Ιωάννης Καποδίστριας δουλέψανε σκληρά για να κάνουν ορφανοτροφεία για την περίθαλψη των ορφανών του πολέμου.

ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

Παιδομάζωμα ήταν η βίαιη συγκέντρωση παιδιών για να γίνουν στρατιώτες και στελέχη της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στόχος ήταν να ξεχάσουν την πίστη, τη γλώσσα, την καταγωγή τους. Φόρος αίματος ονομάστηκε αυτή η διαδικασία της αναγκαστικής φορολογίας.

Σε δύο κατηγορίες ανήκαν τα παιδιά που στρατολογούσε η Πύλη:

- παιδιά από 8 (αργότερα και 6) μέχρι 12 ή 14 χρόνων που θα γίνονταν ύστερα από σκληρή εκπαίδευση στελέχη του Σουλτάνου. Διδάσκονταν την τουρκική, την αραβική και την περσική γλώσσα. Αποκτούσαν βαθιές γνώσεις για τη θρησκεία του Μωάμεθ, γυμνάζονταν συστηματικά στη χρήση του τόξου, της λόγχης, καθώς και στην ιππασία.
- και νέοι, έφηβοι από 14-20 χρόνων που προορίζονταν για το σώμα των γενιτσάρων. Αυστηροί και απάνθρωποι ήταν οι κανονισμοί στο σώμα αυτό γιατί είχαν σκοπό να διαμορφώσουν χαρακτήρες πολεμοχαρείς.

Χαρακτηριστική περίπτωση αντίδρασης έχουμε στη Νάουσα το 1705 με την άρνηση των Ναουσαίων να παραδώσουν τα παιδιά τους στον Τούρκο αξιωματούχο, τον οποίο σκοτώνουν οι αρματολοί της περιοχής. Ο φόρος αυτός προκάλεσε σκληρά αντίποινα εναντίον του πληθυσμού.

ΝΑΥΤΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

Με τον ίδιο πάνω κάτω τρόπο γινόταν και η συλλογή των παιδιών που προορίζονταν για την επάνδρωση των σουλτανικών караβιών μια και οι Τούρκοι δεν είχαν μεγάλες επιδόσεις στη ναυτιλία.

Κι εδώ ο ίδιος σπαραγμός ακολουθούσε κάθε φορά που οι ανθρωποφορατζήδες άρπαζαν τα ελληνόπουλα για να τα στείλουν ναύτες στα σουλτανικά καράβια.

Η αφαίμαξη αυτή που συνεχίστηκε επί τρεις τουλάχιστον αιώνες, δημιούργησε τεράστιους κινδύνους για τον Ελληνισμό. Σε 500.000 χιλιάδες υπολογίζονται οι νέοι που στρατολογήθηκαν με τον θεσμό του παιδομαζώματος σύμφωνα με τον ιστορικό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας Hammer.

Δημοτικό τραγούδι

Η δημοτική ποίηση δεν θα μπορούσε να μείνει ασυγκίνητη στον ανθρώπινο πόνο που δημιουργούσε ο αποχωρισμός. Έτσι τραγουδά:

«Ανάθεμά σε Βασιλιά και τρεις ανάθεμά σε

με το κακό που έκανες με το κακό που κάνεις.

Στέλνεις, τραβάς τους γέροντες, τους πρώτους, τους παπάδες,

να μάσεις παιδομάζωμα, να κάνεις Γενιτσάρους.

Κλαίν' οι μανάδες τα παιδιά κι οι αδελφές τ' αδέρφια,

κλαίγω κι εγώ και καίομαι κι όσο θα ζω θα κλαίγω.

Πέρσι πήραν το γιόκα μου, φέτος τον αδερφό μου».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1) ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ ΣΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ του Ελευθέριου Χρ. Μαρινέλλη. Έκδοση Ι.Μ.ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ 2) Εγκυκλοπαίδεια

«ΕΛΛΑΔΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ», τόμος 50ς, Εκδόσεις ΜΑΛΛΙΑΡΗ

Πώς αντιμετώπισαν οι Έλληνες το παιδομάζωμα;

Η κατάσταση αυτή απ' την πλευρά των Ελλήνων αντιμετωπίστηκε στην αρχή με το πρόωρο πάντρεμα των παιδιών τους μια και τους έγγαμους δεν τους έπαιρναν για γενίτσαρους. Αργότερα όμως καταργήθηκε και η διάκριση αυτή από μέρους των κατακτητών. Έτσι ο μόνος τρόπος για να γλιτώσει κανείς απ' τη βίαιη επιστράτευση ήταν η φυγή για τα βουνά, για τ' απάτητα λημέρια.

ΤΑ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ

Τα γενναία ελληνόπουλα που δεν άντεχαν να ζουν και να βλέπουν τις ταπεινώσεις από τους κατακτητές αφήναν τις οικογένειές τους και ανέβαιναν στα ψηλά και απόκρημνα βουνά, όπου δεν πατούσε το πόδι του εχθρού. Εκεί μονάχα μπορούσαν να αναπνεύσουν ελεύθερο αέρα. Να πώς εκφράζει αυτήν την ανάγκη το μικρό κλεφτόπουλο στο δημοτικό τραγούδι που ακολουθεί.

« Μάνα, σου λέω δε μπορώ τους Τούρκους να δουλεύω,
δεν ημπορώ, δε δύναμαι, εμάλλιασε η καρδιά μου.
Θα πάρω το τουφέκι μου να πα να γίνω κλέφτης,
να λημερίζω στα βουνά και στις ψηλές ραχούλες».

Εκεί ζούσαν με απλότητα κι ήταν αγαπημένοι μεταξύ τους. Σέβονταν τον αρχηγό τους, που τον έλεγαν καπετάνιο κι ήταν αφοσιωμένοι σ' αυτόν. Εκεί μάθαιναν πώς να χειρίζονται τα όπλα. Γυμνάζονταν καθημερινά στη σκοποβολή, στο λιθάρι και στο τρέξιμο. Τα μικρά κλεφτόπουλα μοιράζονταν με τους μεγάλους τις ίδιες δύσκολες συνθήκες ζωής. Καθώς μεγάλωναν έπαιρναν τη θέση των μεγαλύτερων και με τα κατορθώματά τους κέρδιζαν την αγάπη και το θαυμασμό του απλού λαού, που ύμνησε την παλικάριά τους στα δημοτικά του τραγούδια.

« Χορεύουν τα κλεφτόπουλα, γλεντάνε τα καημένα
κι ένα μικρό κλεφτόπουλο δεν παίζει, δε χορεύει.
Μόν' τ' άρματα συγύραγε και το σπαθί τροχάει.
-Τουφέκι μου περήφανο, σπαθί μου παινεμένο,
πολλές φορές με γλίτωσες, βόηθα κι αυτή την ώρα
να σ' ασημώσω μάλαμα, να σε σμαλτώσω ασήμι.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΟΙ ΓΕΛΕΚΤΣΗΔΕΣ

Μια πολύ χαρακτηριστική περίπτωση παιδιών που έμειναν στην ιστορία για τη συμβολή τους στον αγώνα ήταν τα Ελληνόπουλα του Μεσολογγίου, που αψηφούσαν τον κίνδυνο του πολέμου και με αυταπάρνηση πρόσφεραν σπουδαία βοήθεια στον αγώνα.

«Γελεκτσήδες» ονομάστηκαν ενενήντα περίπου έφηβοι Μεσολογγίτες επειδή φορούσαν γιλέκο αντί για κάπα που ήταν πολύ βαριά. Για να μπορούν λοιπόν να ξεγλιστράνε κρυφά και γρήγορα ανάμεσα στον εχθρό έπρεπε να φορούν ελαφριά ρούχα.

Τις νύχτες μερικοί από τους «Γελεκτσήδες» έβγαιναν κρυφά από την οχυρωμένη πόλη και πήγαιναν με κίνδυνο της ζωής τους σε μια πηγή για να προμηθευτούν πόσιμο νερό, ώστε να μην διψούν οι πολιορκημένοι. Οι Τούρκοι είχαν καταστρέψει τον αγωγό που έφερνε νερό στο υδραγωγείο της πόλης και οι Μεσολογγίτες κινδύνευαν να πεθάνουν από αφυδάτωση.

Άλλα παιδιά πετροβολούσαν τους Τούρκους από τις πολεμίστρες των οχυρών, όταν τους έβλεπαν να πλησιάζουν. Με τον τρόπο αυτό εξοικονομούσαν το μπαρούτι που δεν τους περίσσευε. Τα παιδιά ακόμα βοηθούσαν σημαντικά στην επισκευή των τειχών που γκρέμιζαν τα εχθρικά κανόνια.

Υπήρχαν και παιδιά που μάζευαν τα βόλια των Τούρκων που έβρισκαν γύρω από τα τείχη και αφού τα ξαναγέμιζαν με μπαρούτι, τα έδιναν στους Έλληνες αγωνιστές για να πολεμούν.

Τα μικρότερα παιδιά, όταν οι Τούρκοι έριχναν βόμβες πυρός στους πολιορκημένους και δεν έσκαγαν, τις μάζευαν και τις πετούσαν πίσω στον εχθρό. Άλλοτε πάλι μάζευαν μπόμπες που δεν είχαν σκάσει και τις παρέδιδαν στους άρχοντες για νέα ίσως χρήση.

Οι μεγαλύτεροι έφηβοι πολεμούσαν δίπλα στους αγωνιστές ζωσμένοι το γιαταγάνι και κρατώντας το τουφέκι. Ο Σφήκας δεκατριάχρονος ψυχογιός του καπετάν Αποστόλη Νεοχωρίτη, πέτυχε πάνω από τον τρούλο της Αγίας Τριάδας τον Χουσεΐν μπέη.

Υπήρχαν και οι ταχυδρόμοι Γελεκτσήδες, τα μικρά παιδιά που μετέφεραν κρυφά σημαντική και εμπιστευτική αλληλογραφία στους οπλαρχηγούς. Πολλά από αυτά βρήκαν φριχτό θάνατο από τους Τούρκους.

Τα παιδιά του Μεσολογγίου έγραψαν ιστορία με το ίδιο τους το αίμα, που έβαψε τα ευλογημένα χώματα της πατρίδας μας. Τα ονόματά τους γίνονται προσευχή στο στόμα μας και ύμνος θαυμασμού κι ευγνωμοσύνης. Κάποια από τα ονόματα που διασώθηκαν σε πηγές είναι: Αναστάσης Βορίλας, Πέτρος Γαλιώτος ή Αγγούρας,, Αντώνης Μπάκας, Μάνθος Τρικούπης, Γιώργος ο Μπούλαλας, Γιωργάκης Χρ. Άρτης, Τασούλα Γυφτογιάννη, Χρυσάφω Καραγγελέ κ.ά.

ΨΥΧΟΓΙΟΙ,ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Σημαντικές υπηρεσίες πρόσφεραν στους Έλληνες μαχητές τα παιδιά που ονομάστηκαν «ψυχογιοί» ή «παιδιά του στρατού».

Οι περισσότεροι ψυχογιοί ήταν φτωχά ορφανά, κάποτε και βαπτισμένα τουρκάκια, που προσκολλούνταν στις στρατιωτικές μονάδες της εποχής και τις υπηρετούσαν. Ετοιμάζαν την τροφή των στρατιωτών, έφερναν νερό με ασκιά την ώρα της μάχης. Όταν οι άντρες της μονάδας έκαναν έφοδο, οι ψυχογιοί έμεναν στο χαρακωμα με τις αποσκευές των στρατιωτών. Πολλοί τραυματίστηκαν ή πλήρωσαν με τη ζωή τους την προσήλωση στο καθήκον.

«Οι υιόθετοι (ψυχογιοί) συνήθως ήταν κοντά στους οπλαρχηγούς. Έργο τους ήταν να φέρνουν το κύπελλο και καπνοσύριγγα, να βάζουν κρασί στο τραπέζι και να ετοιμάζουν το στρώμα του καπετάνιου στρώνοντας κλαδιά σκίνου, ελάτης ή χόρτα.»

(Ι. Φιλήμονος τόμος Γ, σελ. 36, Δοκίμιον περί Ελληνικής Επανάστασεως)

Ο Κολοκοτρώνης συνοψίζοντας τις βοηθητικές υπηρεσίες που πρόσφεραν τα παιδιά στον ιερό Αγώνα έλεγε στον περίφημο λόγο του στην Πνύκα:

«Τον πρώτο χρόνο της Επανάστασης είχαμε μεγάλη ομόνοια και τρέχαμε όλοι σύμφωνα. Ο ένας πήγε στον πόλεμο, ο αδελφός του έφερε ξύλα, η γυναίκα του ζύμωνε, **το παιδί του κουβαλούσε ψωμί και μπαρουτόβολα στο στρατόπεδο.**

Αν αυτή η ομόνοια κρατούσε δυο χρόνια ακόμη θα είχαμε κυριεύσει και τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία και ίσως φθάναμε και μέχρι την Κωνσταντινούπολη».

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Τα φιλελεύθερα και προοδευτικά πνεύματα της εποχής εκείνης ξεσηκώθηκαν κυρίως μετά τη σφαγή της Χίου και την καταστροφή των Ψαρών δυο χρόνια αργότερα, ενάντια στο κύμα της βαρβαρότητας των Τούρκων.

Ζωγράφοι και ποιητές αποτύπωσαν στα έργα τους το δράμα του λαού μας.

Το Ελληνόπουλο

Τούρκοι διαβήκαν. Χαλασμός, θάνατος πέρα ως πέρα.
Η Χίο, τ' ολόμαυρο νησί, μαύρη απομένει ξέρα,
με τα κρασιά, με τα δεντρά,
τ' αρχοντονήσι, που βουνά και σπίτια και λαγκάδια
και στο χορό τις λυγρές καμιά φορά τα βράδια
καθρέφτιζε μες στα νερά.

Ερμιά παντού. Μα κοίταξε κι απάνου εκεί στο βράχο,
στου κάστρου τα χαλάσματα κάποιο παιδί μονάχο
κάθεται, σκύβει θλιβερά
το κεφαλάκι, στήριγμα και σκέπη του απομένει
μόνο μια άσπρη αγράμπελη σαν αυτό ξεχασμένη
μες στην αφάνταστη φθορά.

- Φτωχό παιδί, που κάθεσαι ξυπόλυτο στις ράχες,
για να μην κλαις λυπητερά, τ' ήθελες τάχα να 'χες
για να τα ιδώ τα θαλασσά
ματάκια σου ν' αστράψουνε, να ξαστερώσουν πάλι,
και να σηκώσεις χαρωπά σαν πρώτα το κεφάλι
με τα μαλλάκια τα χρυσά;

Τι θέλεις, άτυχο παιδί, τι θέλεις να σου δώσω,
για να τα πλέξεις ξέγνοιαστα, για να τα καμαρώσω
ριχτά στους ώμους σου πλατιά
μαλλάκια, που του ψαλιδιού δεν τα 'χει αγγίζει η κόψη
και σκόρπια στη δροσάτη σου τριγύρω γέρνουν όψη
ωσάν την κλαίουσαν ιτιά;

Σαν τι μπορούσε να σου διώξει τάχα το μαράζι;
Μήπως το κρίνο απ' το Ιράν, που του ματιού σου μοιάζει;
Μην ο καρπός απ' το δεντρί,
που μες τη μουσουλμανική παράδεισο φυτρώνει,
κι εν' άλογο, χρόνια εκατό κι αν πιλαλάει δε σώνει
μέσ' απ' τον ίσκιο του να βγει;

Μη το πουλί που κελαηδάει στο δάσος νύχτα μέρα
και με τη γλύκα του περνάει και ντέφι και φλογέρα;
Τι θες απ' όλα τ' αγαθά
τούτα; Πες! Τ' άνθος, τον καρπό; Θες το πουλί;

- Διαβάτη,
μου κράζει το Ελληνόπουλο με το γαλάζιο μάτι:
Βόλια, μπαρούτι θέλω, να!

Βίκτωρ Ουγκώ, Μετάφρ. Κ. Παλαμά

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΦΡΟΥΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μην πάει ο νους σας στους κυβερνήτες ή στους αρχηγούς των κρατών. Ούτε στους διανοούμενους, τους φιλόσοφους ή τους επιστήμονες.

Φρουροί του πολιτισμού είναι οι νέοι, οι έφηβοι, τα παιδιά, σεις!

Κι επειδή η χώρα τούτη – η Ελλάδα- είναι η κοιτίδα του πολιτισμού, φρουροί του πολιτισμού οι νέοι της Ελλάδας.

Ούτε θεωρίες είν' αυτές ούτε σωβινισμοί και ρητορισμοί. Είναι γεγονότα. Όποιος αμφιβάλλει, μπορεί να τα δει, να τα ελέγξει.

Ο Μαραθώνας είν' ένας χώρος ιστορικός και ιερός, που μπορείτε και πρέπει να τον επισκεφθείτε. Θα σας μιλήσουν οστά, κτερίσματα κι επιτύμβιες πλάκες. Όλα αυτά διηγούνται πως πριν από 2500 χρόνια γράφτηκε σε τούτο το σημείο της Ελλάδας ένα έπος. Ο ακατάσχετος χείμαρρος του βαρβαρισμού της Ασίας αναχαιτίστηκε. Ο Ελληνισμός γινόταν κυματοθραύστης του βαρβαρισμού, το προπύργιο του πολιτισμού, ο οποίος θριάμβευσε.

Αυτοί που στάθηκαν φρουροί του πολιτισμού ήταν όλοι νέοι 20-30 ετών και ανάμεσα στους σκελετούς αυτών βρέθηκε κι ένας, που ανήκε όχι σε νέο, ούτε καν σε έφηβο, αλλά σε παιδί! Δέκα χρονών αγόρι ο ήρωας του Μαραθώνα. Καταγόταν από τις Πλαταιές, άγνωστο όμως το όνομά του, όπως και πολλών άλλων Μαραθωνομάχων. Δεν έχει σημασία. Είχε όμως κι αυτός τη στήλη του...

Τούτο το δεκάχρονο αγόρι αφήνοντας τη μητρική αγκαλιά, έπεφτε τόσο πρόωρα στην αγκαλιά της Μάνας – Πατρίδας, προσφέροντας γι' αυτήν και για όλο τον κόσμο το αίμα του, τον παλμό του, την αγάπη του...

Αχ, αυτή η ελληνική γη! Μου φαίνεται πως δεν είναι από χώμα. Είναι μάλλον πλασμένη από οστά και σάρκες ανθρώπων, που στο πέρασμα των αιώνων έζησαν, αγωνίστηκαν κι έπεσαν για τα μεγάλα ιδανικά. Και σ' αυτούς την κύρια θέση κατέχουν οι νέοι με επικεφαλής τον δεκάχρονο Μαραθωνομάχο ήρωα.

Σεις που είστε αδέρφια κι απόγονοι εκείνων των ηρώων·

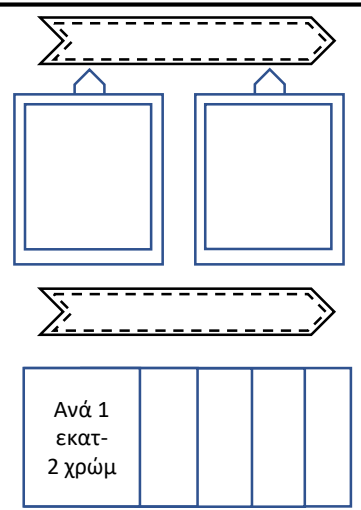
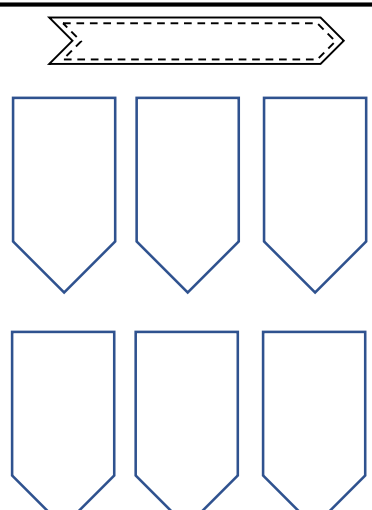
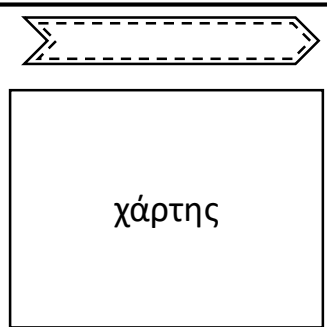
σεις, στις φλέβες των οποίων τρέχει το ίδιο αίμα, γιατί αποτελούμε αδιάκοπη συνέχεια μ' εκείνους·

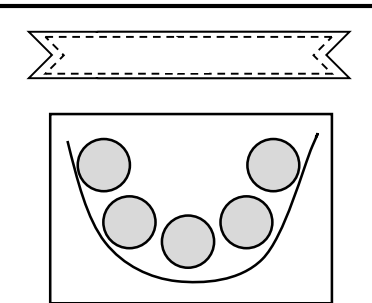
σεις που είστε πιο κοντά στην όμορφη ηλικία του δεκάχρονου αγοριού·

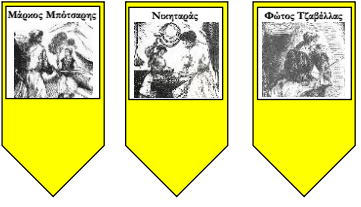

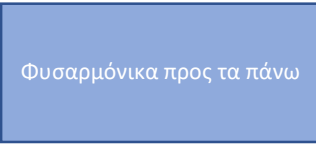
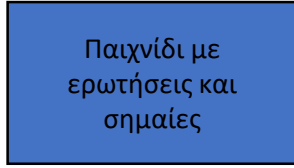

σεις που αναπνέετε τον ίδιο αέρα κάτω απ' τον γλαυκό μας ουρανό, σταθείτε ορθοί, σιωπηλοί και στοχαστείτε:

«Εμείς σήμερα έχουμε απόφαση να ζήσουμε την Πατρίδα;»

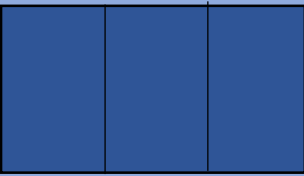
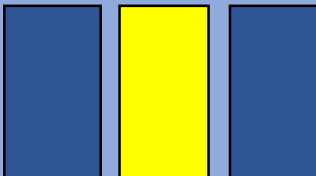
Την απάντηση θα τη δώσετε μόνοι σας. Εμείς οι δάσκαλοι και οι γονείς σας θα τη δούμε στην πράξη μια και σεις είστε η ελπίδα της πατρίδας, η ελπίδα του αύριο!..

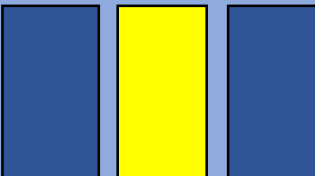
	7	8	10
5			
6	<p>Ανά 1 εκατ- 2 χρώμ</p>	<p>Φυσαρμόνικα προς τα πάνω</p>	<p>Παιχνίδι με ερωτήσεις και σημαίες</p>

	9	
1		3
2	<p>Να ανοίγει σαν βεντάλια δεξιά- αριστερά</p>	<p>Άνοιγμα σαν παράθυ- ρο</p>
		4
		<p>Διπλό άνοιγ μα- κρυφό</p>

	7	8	10	
4	<p>Ελληνικές παιδικές φορεσιές</p> <p>Ζωγραφικοί πίνακες με παιδιά</p>	<p>Οι ήρωες όταν ήταν παιδιά</p> 	<p>Η συμβολή των παιδιών το '21</p> <p>Νεομάρτυρες σε παιδική ηλικία</p> 	<p>Ο αγώνας των Ελλήνων στη Θεσσαλία και στην Ήπειρο</p> <p>χάρτης</p>
5-6	<p>Ανά 1 εκατ-2 χρώμ</p> 		<p>Παιχνίδι με ερωτήσεις και σημαίες</p>	

9

	1	3
1	<p>Για του Χριστού την πίστη την αγία...</p> <p>Να ανοίγει σαν βεντάλια δεξιά-αριστερά</p>	<p>και της πατρίδος την ελευθερία!</p> <p>Ρήγας Φεραίος Θούριος Χάρτα της Ελλάδος</p>
2		

	1	3
1	<p>Για του Χριστού την πίστη την αγία...</p> <p>Ψυχή και Χριστός σας χρειάζονται! Χτύπα για την πίστη!</p>	<p>και της πατρίδος την ελευθερία!</p> <p>Ρήγας Φεραίος Θούριος Χάρτα της Ελλάδος</p>
2	<p>Ψυχή και Χριστός σας χρειάζονται! Χτύπα για την πίστη!</p>	

1-2.)1821 Ποιοι την προετοίμασαν την επανάσταση. Πατροκοσμάς, Γρηγόριος Ε΄, Παλαιών Πατρών Γερμανός, Ρωγών Ιωσήφ, Αγία Φιλοθέη.

3.)Άνθρωποι των γραμμάτων (Ρήγας Φεραίος, Γεννάδιος, Καποδίστριας, Φιλική εταιρεία, Ευγένιος Βούλγαρης.)

4).Ενδυμασία-ελληνόπουλο και ελληνοπούλα-αρίθμηση στα μέρη της φορεσιάς

5-6)Ζωγραφικοί πίνακες με παιδιά-ζωγράφος-θέμα-τίτλος

Παζλ έναν από τους πίνακες (ασπρόμαυρος για χρωματισμό) στο τέλος μέσα σε φάκελο

7)Ήρωες- Όνομα, οικογ.στοιχεία (πατέρας, μητέρα, πόσα αδέρφια, καταγωγή), πρόταση για τα παιδικά του χρόνια ή περίληψη, κι άλλη πρόταση ή χαρακτηρισμός, πού πολέμησε-μεγάλες μάχες-θάνατος, προσωπογραφία ασπρόμαυρη (ή στην αρχή):Γενναίος, Νικηταράς, Μ. Μπότσαρης, Φώτος Τζαβέλλας, Κατσαντώνης, Μπουμπουλίνα

8) Η συμβολή των παιδιών (εικόνες του 1821 για χρωμάτισμα;) λόγια.

9) Νεομάρτυρες- τρεις προτάσεις για τον βίο (τόπος-μαρτύριο) και λόγια που είπαν ή απολυτίκιο:

Άγιος Ιωάννης Ανυποχώρητος, Αναστασία, Νικόλαος Καρπενησιώτης

10.)Χάρτης;-χρατσ-εικονίδια ή λόγια- ντόμινο

Υπόμνημα

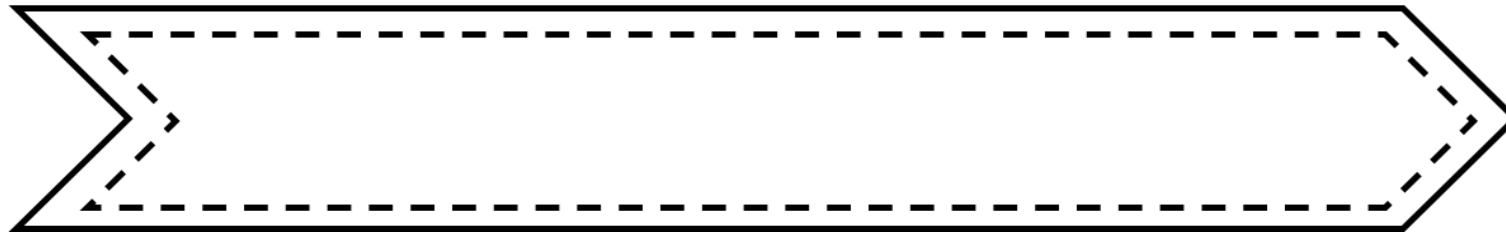
ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΑΖΗΣ
ΑΡΤΑ
ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΟΛΥΜΠΙΟΣ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΡΙΚΚΗΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ-ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ
ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΠΕΤΑ
ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ
ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ
ΠΕΝΤΕ ΠΗΓΑΔΙΑ
ΠΗΛΙΟ
ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΡΑΙΟΣ
ΡΩΓΩΝ ΙΩΣΗΦ
ΣΟΥΛΙ
ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΕΣ-ΖΑΛΟΓΓΟ
ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

*ατάκες για τίτλους/ μπροστά στα χαρτάκια ζωγραφιές ή λόγια;/ ανά κατασκευή τα

4 x 20εκ.

BIANCO;
λευκό
χαρτόνι

CELESTE;
γαλάζιο
χαρτόνι

3 x 20εκ.

Για του Χριστού
την πίστη την αγία

και της πατρίδας
την ελευθερία!

Για του Χριστού
την πίστη την αγία

και της πατρίδας
την ελευθερία!

Ελληνικές παιδικές φορεσιές

Ζωγραφικοί πίνακες με παιδιά

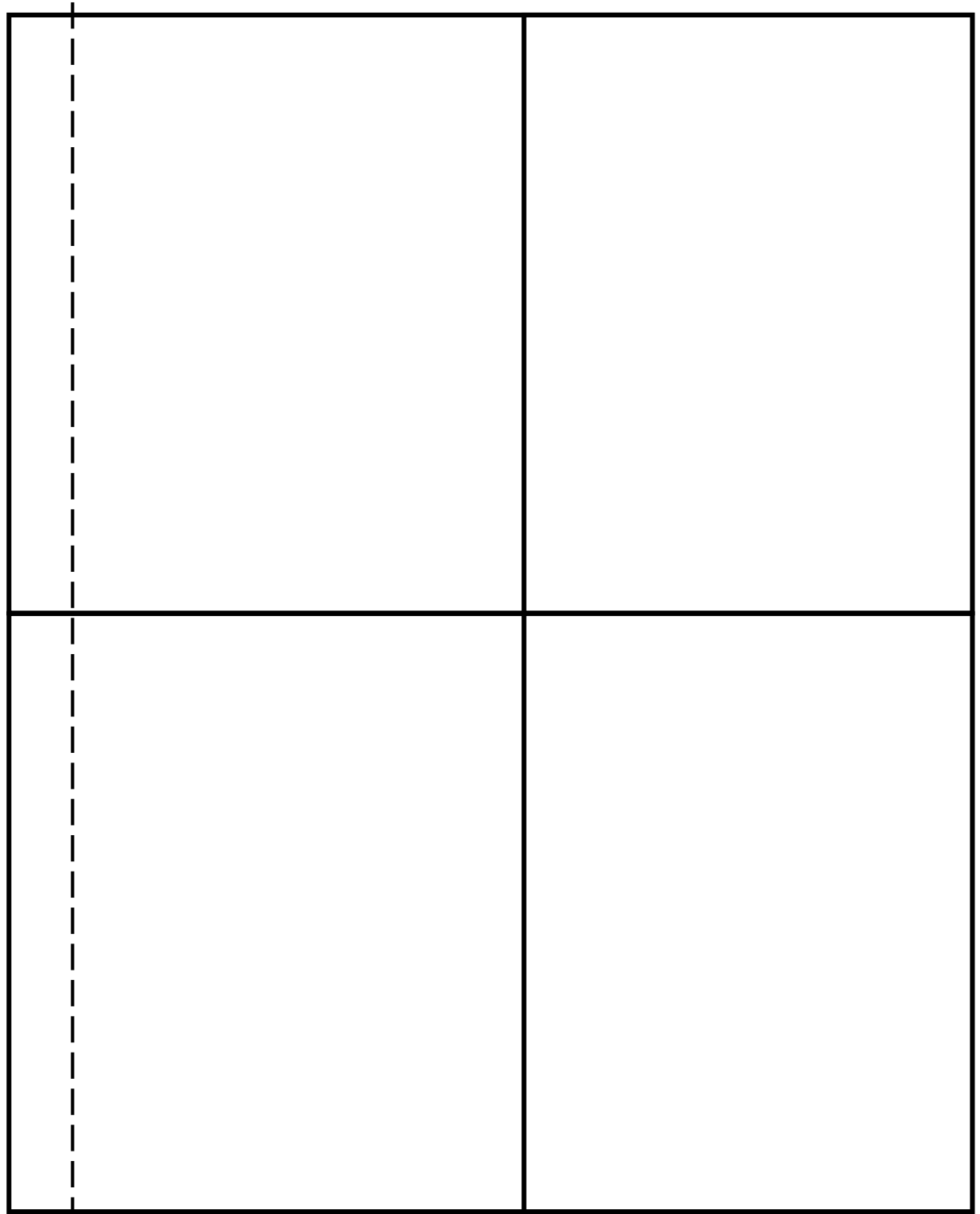
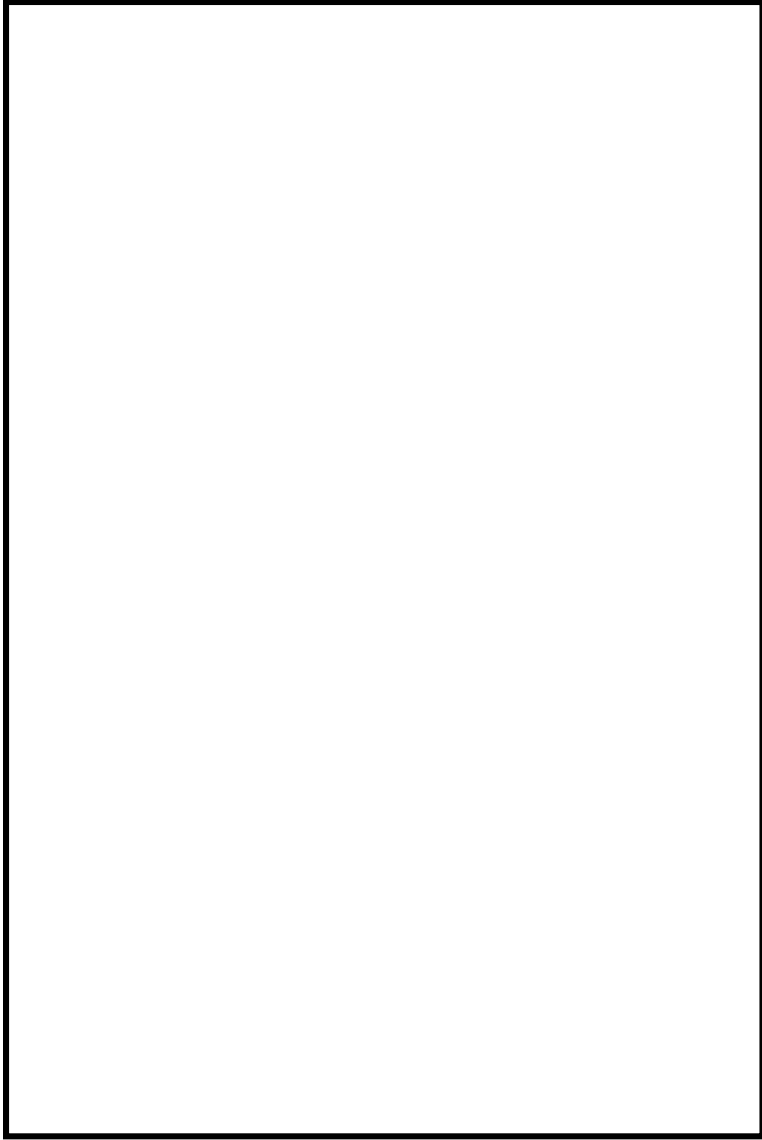
Τα παιδιά στην Τουρκοκρατία

Νεομάρτυρες - Παιδομάρτυρες

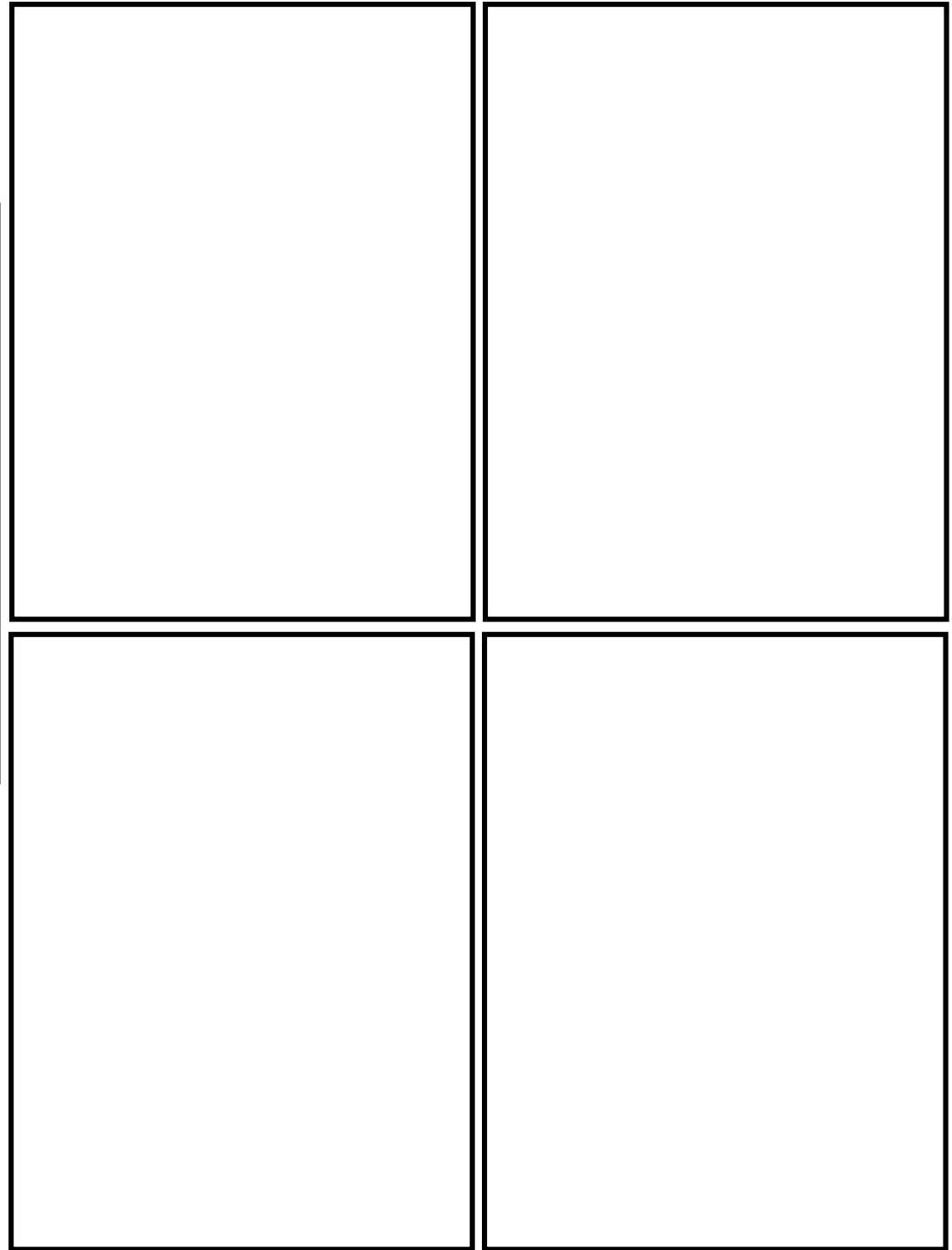
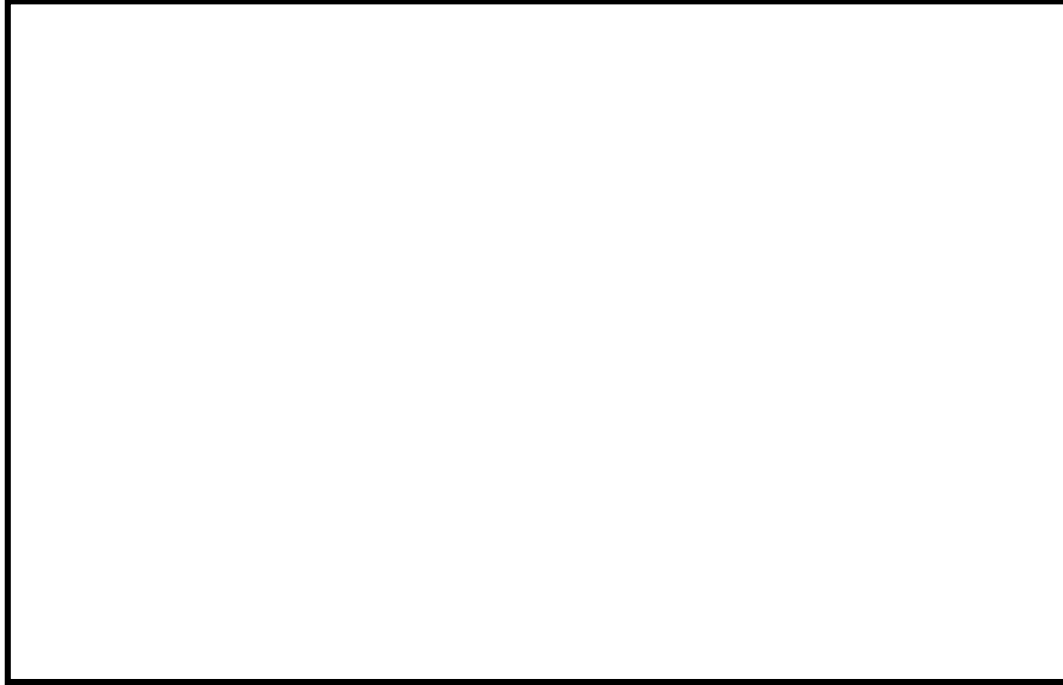
Ο αγώνας των Ελλήνων
στη Θεσσαλία και στην Ήπειρο

Οι ήρωες όταν ήταν παιδιά

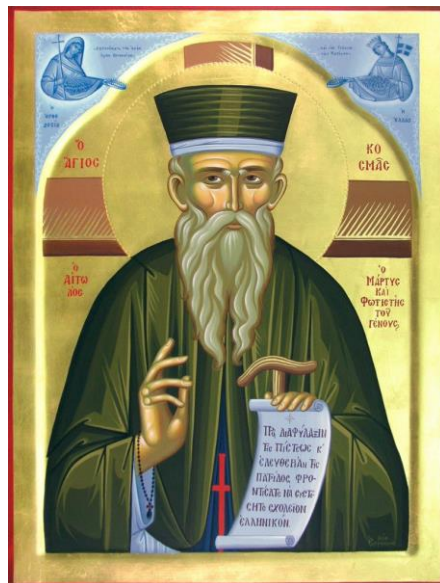
2α

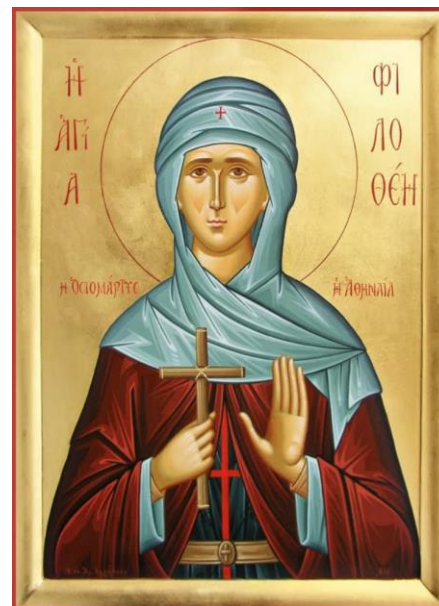
2α

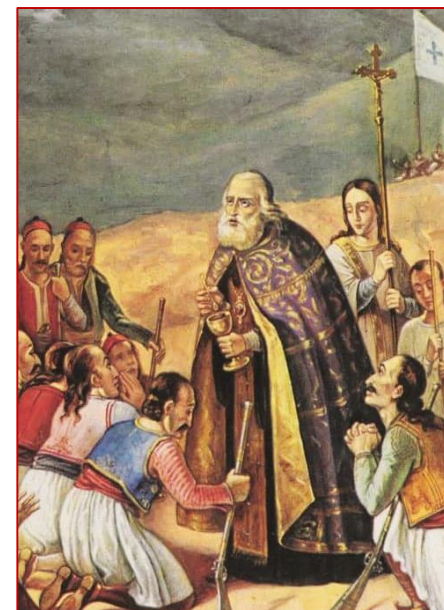
ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ

ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΗ

**ΙΩΣΗΦ,
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΩΓΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΥΛΗΣ**

Ο **Πατροκοσμάς** περιοδεύει επί 20 χρόνια (**1760-1779**) σε ολόκληρη σχεδόν την Ελλάδα, εκτός από την Πελοπόννησο και την Κρήτη.

Πίστευε ότι με τη βοήθεια της παιδείας το Γένος θα μπορέσει ν' αναστηθεί πρώτα πνευματικά και ύστερα εθνικά. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση σχολείων. Ίδρυσε 210 ελληνικά (=ανώτερα) σχολεία και 1.100 κατώτερα. Πρώτος μίλησε για υποχρεωτική και δωρεάν παιδεία.

Μικρόσωμος καθώς ήταν ανέβαινε πάνω σ' ένα σκαμνί, έστηνε δίπλα έναν σταυρό και με φλογερά λόγια μιλούσε για τον Χριστό και την Ελλάδα.

Αρχοντοπούλα από τα μικρά της χρόνια η Ρηγούλα, ωστόσο νιώθει τόσο τον πόνο του φτωχού που μοιράζει τα πανωφόρια και το φαγητό της στους πονεμένους.

Οι γονείς της την πάντρεψαν πολύ μικρή για να ξεφύγει από τους Τούρκους. Χήρεψε στα 17 της χρόνια και αποφάσισε να αφιερώσει τη ζωή και τη μεγάλη περιουσία της στην ανακούφιση των ραγιαδών της Αθήνας.

Μετά τον θάνατο των γονιών της έγινε μοναχή με το όνομα Φιλοθέη. Φτιάχνει στην Αθήνα ένα Μοναστήρι. Μαζεύει γύρω της κορίτσια της Αθήνας και τους μαθαίνει γράμματα και τέχνες.

Γεννήθηκε το 1776 στα Αμπελάκια Θεσσαλίας. Μεγαλώνοντας φοίτησε στη σχολή της Τσαριτσάνης. Έγινε ιερέας και εντάχθηκε νωρίς μέσα από τα κηρύγματά του στον Αγώνα των υπόδουλων Ελλήνων. Το 1814 συλλαμβάνεται από τους Τούρκους και φυλακίζεται στα Γιάννενα. Λίγο αργότερα ελευθερώνεται και καταφεύγει στην Άρτα.

Ο Μητροπολίτης Πορφύριος τον χειροτόνησε επίσκοπο Ρωγών και Κοζύλης. Κατακτώντας την εκτίμηση των αγωνιστών της περιοχής τούς βοήθησε να λύσουν τις διαφορές τους και να αγωνιστούν ενωμένοι.

Συμμετείχε σε πολλές μάχες εναντίον των Τούρκων και κατέληξε στο Μεσολόγγι. Είναι αυτός που κηδεύει τον Μάρκο Μπότσαρη και τον Λόρδο Βύρωνα.

4.000 κολυμβήθρες έγιναν με δική του παρότρυνση για τα αβάφτιστα Ελληνόπουλα. Ιδιαίτερη είναι η επιμονή του στις περιοχές Θεσσαλίας, Μακεδονίας και Ηπείρου, γιατί ο άγιος ήθελε να αναχαιτίσει τον χείμαρρο των εξομώσεων.

Όμως οι λόγοι του δεν αρέσουν σε κάποιους Εβραίους που πληρώνουν για να τον θανατώσουν. Έτσι ο Κουρτ πασάς της Αλβανίας έδωσε εντολή να τον κρεμάσουν.

Στην καρδιά των Ελλήνων Χριστιανών ο Πατροκοσμάς ήταν Άγιος πριν ακόμα πεθάνει. Η Εκκλησία μας τιμά τη μνήμη του στις 24 Αυγούστου, ημέρα του μαρτυρίου του.

Αυτό το συγκρότημα έχει νοσοκομείο, ξενοδοχείο, γηροκομείο και κέντρο ιεραποστολής. Αποτελεί καταφύγιο για κάθε δυστυχισμένο. Περιέθαλψε αναρίθμητες Ελληνίδες και Τουρκάλες, ενώ φυγάδευσε πολλές Αθηναίες στα νησιά για να τις γλιτώσει από τα χαρέμια των Τούρκων.

Η Αγία Φιλοθέη είχε κάνει πολλά έργα αγάπης μέσα στην Τουρκοπατημένη Αθήνα. Δίκαια οι περιοχές Φιλοθέη, Ψυχικό (από το άνοιγμα ενός πηγαδιού για να πίνουν νερό οι διαβάτες) και Καλογρέζα (από το καλογραία) φέρουν τ' όνομά της. Επανάσταση αγάπης υπήρξε όλη η ζωή της.

Οι Τούρκοι ενοχλημένοι από τη δραστηριότητά της, την ξυλοκόπησαν βάνουσα κατά τη διάρκεια μιας αγρυπνίας αφήνοντας την μισοπεθαμένη. Παρά τις περιποιήσεις των μοναζουσών υπέκυψε στα τραύματά της στις 19 Φεβρουαρίου του 1589 μ.Χ.

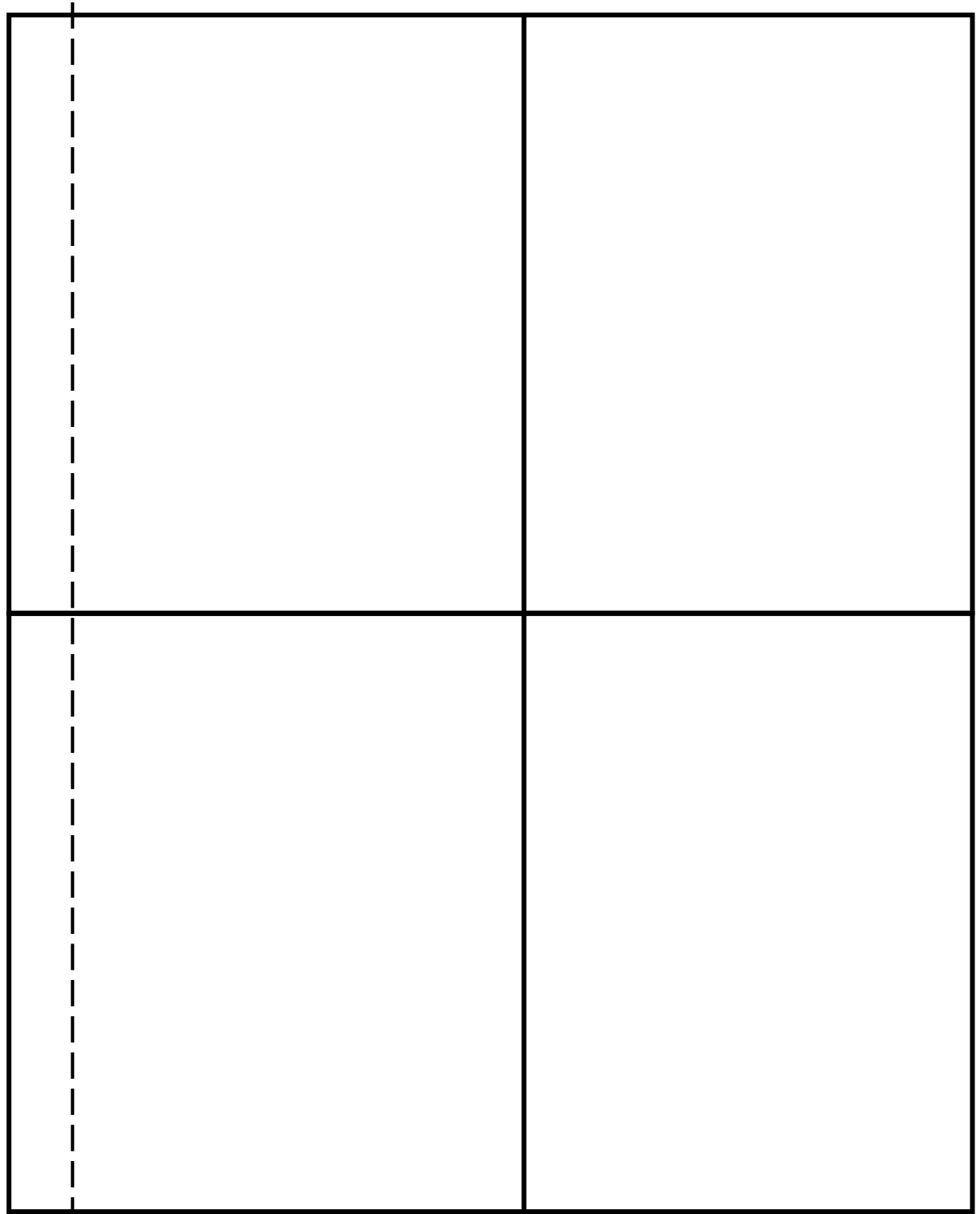
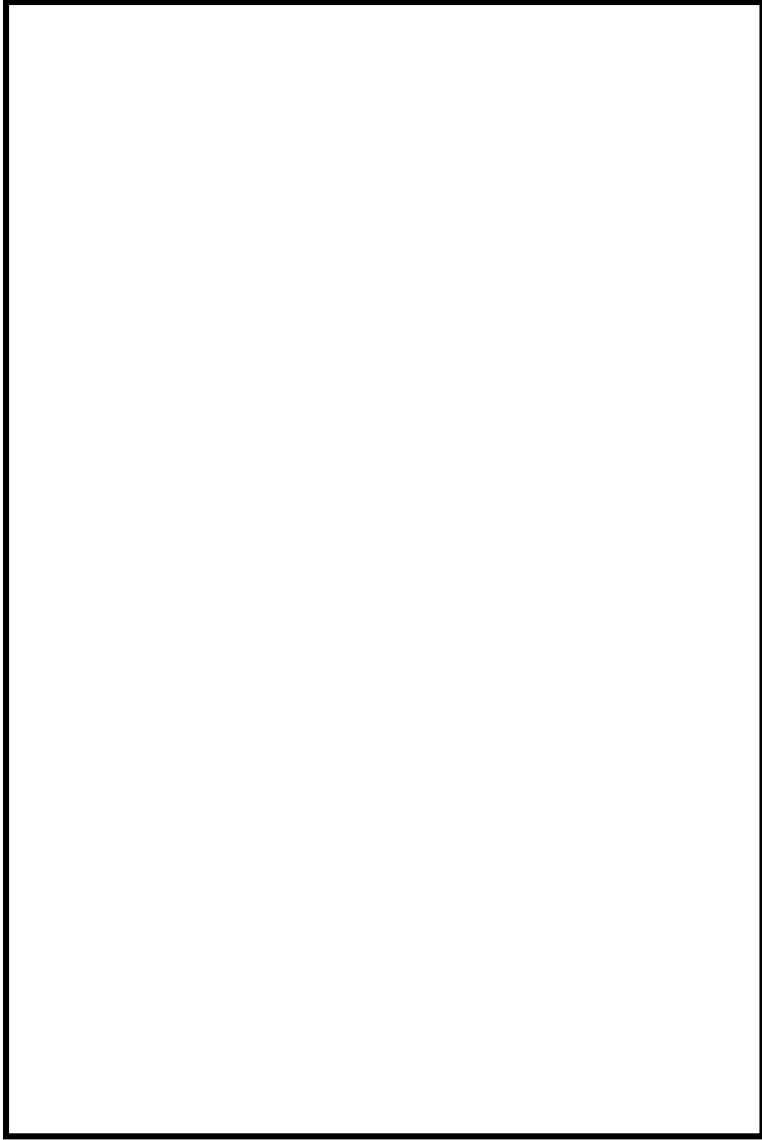
Εμψύχωνε τους πολιορκημένους με τους πύρινους λόγους του, κρατώντας στο χέρι τον Σταυρό και κοινωνώντας τους.

Αποφασίζουν την Έξοδο στις 10 Απριλίου 1826. Μεξ στην πόλη μένουν μόνον οι ανήμποροι και δίπλα τους ο καλός ποιμένας, ο επίσκοπος Ιωσήφ. Οχυρώθηκαν στο νησάκι του Ανεμόμυλου.

Οι Τούρκοι έκαναν συνεχείς επιθέσεις και ο Ιωσήφ με γενναιότητα και αυταπάτη άναψε φωτιά στο μπαρούτι που είχαν και ανατινάχτηκαν όλοι. Μετά την έκρηξη οι Τουρκοαιγύπτιοι βρίσκουν τον Επίσκοπο ακόμη ζωντανό, μισοκαμένο. Μπρος στον Ανεμόμυλο στήνουν την αγχόνη.

13 Απριλίου 1826. Ο ιερομάρτυρας πετά στην αιωνιότητα του Θεού. Αργότερα τα οστά του μεταφέρονται στον κήπο των Ηρώων, όπου υπάρχει στήλη με τ' όνομά του.

2α

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΞΕΣΗΚΩΜΟ

Μεγάλα και συγκλονιστικά τα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821! Αλλά για να φτάσουμε σε αυτή την ώρα δούλεψαν πολλοί και με ποικίλους τρόπους. «Άλλοι με το κοντύλι τους και άλλοι με καριοφύλι...»

Μέσα στα 400 χρόνια σκλαβιάς (500 για τη Μακεδονία), έγιναν πολλές μικρές «επαναστάσεις» για την απόκτηση της πολυτίμητης ελευθερίας! Ήταν όμως μεμονωμένες και όχι τόσο καλά οργανωμένες για να έχουν αποτέλεσμα. Αυτό που πέτυχαν ήταν να δηλώνουν το «παρών» των Ελλήνων. Έδειχναν ότι δεν κατάφεραν οι Οθωμανοί να μας αφομοιώσουν γιατί είμαστε «κάτι άλλο»!

Οι Έλληνες του εξωτερικού μάζευαν κι έστελναν χρήματα για μια καλύτερη οργάνωση και εφοδιασμό. Μιλούσαν και υπερασπίζονταν το δίκιο των υπόδουλων Ελλήνων στους ηγέτες της Ευρώπης και ενέπνευσαν το κίνημα του «φιλελληνισμού». Τέτοιες μορφές υπήρξαν ο Καποδίστριας, ο Ρήγας Φεραίος, οι ιδρυτές της «Φιλικής Εταιρείας» και τόσοι άλλοι.

Μέσα σε αυτά τα χρόνια οι Νεομάρτυρες αποτελούν ένα πολύτιμο κομμάτι που πότισαν με το αίμα τους τόσο ουσιαστικά και αθόρυβα το δέντρο της λευτεριάς.

Τα παιδιά και οι γυναίκες δεν έμειναν αμέτοχοι. Επίσκοποι και ιερείς γίνανε μπροστάρηδες σε αυτόν τον αγώνα! Ήρωες ονομάστηκαν όσοι πήρανε τα όπλα αψηφώντας τον θάνατο.

Κάποιες από αυτές τις μορφές διαλέξαμε για να γνωρίσουμε καλύτερα τη φετινή χρονιά του εορτασμού των 200 χρόνων από την έναρξη της «Ελληνικής Επανάστασης».

**ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ε΄**

Γεννήθηκε το 1746 στη Δημητσάνα με το όνομα Γεώργιος. Γονείς του ήταν ο Ιωάννης Αγγελόπουλος (βοσκός) και η Ασημίνα.

Μετά τις βασικές σπουδές στο χωριό του, πήγε στην Αθήνα και αργότερα στη Σμύρνη. Χειροτονήθηκε διάκονος παίρνοντας το όνομα Γρηγόριος. Έγινε ιερέας και Μητροπολίτης Σμύρνης. Οι ικανότητές του δεν έμειναν απαρατήρητες από την Εκκλησία, που το 1797 τον εξέλεξε Πατριάρχη στον Οικουμενικό θρόνο.

Από τη θέση αυτή ίδρυσε πολλά σχολεία καθώς και το Πατριαρχικό Τυπογραφείο. Γρήγορα όμως συκοφαντήθηκε και ο Σουλτάνος τον εξόρισε τρεις φορές. Καταφύγιό του ήταν το Άγιον Όρος όπου προσευχόταν και δίδασκε γράμματα στους μοναχούς.

**ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΣ**

Ο Γεώργιος Γκόζιας γεννήθηκε στη Δημητσάνα, όπου μορφώθηκε στην ονομαστή σχολή και στη συνέχεια στη σχολή της Σμύρνης.

Γρήγορα ένιωσε την αγάπη του για τον Θεό και χειροτονήθηκε διάκονος με το όνομα Γερμανός. Βλέποντας η Εκκλησία τις ικανότητές του τον εξέλεξε Μητροπολίτη Παλαιών Πατρών. Από τη θέση αυτή ο Γερμανός ξεκίνησε τη δράση του αποκτώντας αρχικά μεγάλη επιρροή στους προκρίτους, τους αρχιερείς αλλά και στην Τουρκική Διοίκηση της Πελοποννήσου. Στην Κωνσταντινούπολη όπου βρέθηκε για τρία χρόνια ως συνοδικός, μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία.

Το 1818 έγινε για τρίτη φορά Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Εξαναγκάστηκε από τους Τούρκους να υπογράψει αφορισμούς επαναστατών, θέλοντας με τον τρόπο αυτό να εμποδίσει τη σφαγή πολλών Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης.

Μετά τη λειτουργία του Πάσχα, στις 10 Απριλίου 1821, οι Τούρκοι συνέλαβαν τον Γρηγόριο και το απόγευμα της ίδιας μέρας τον κρέμασαν μπροστά στην κεντρική πύλη του Πατριαρχείου. Μετά από τρεις μέρες τρεις Εβραίοι αγόρασαν το πτώμα του, το έσυραν στους δρόμους και τέλος το έριξαν στον Κεράτιο κόλπο.

Ένας Κεφαλονίτης πλοίαρχος, βρήκε το σκήνωμα και το μετέφερε στην Οδησό, όπου και τάφηκε στον ελληνικό ναό της Αγίας Τριάδος. Αργότερα, τα οστά του μεταφέρθηκαν στον Μητροπολιτικό Ναό Αθηνών όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα.

Το 1921 η Εκκλησία τον αναγνώρισε ως Άγιο και Εθνομάρτυρα.

Εργάστηκε ακούραστα με μεγάλη σύνεση ως «Φιλικός» και συνεργάστηκε με σπουδαίες προσωπικότητες της Επανάστασης.

Στο ξεκίνημα της Εξέγερσης ο Γερμανός ευλόγησε τα όπλα των αγωνιστών και σήκωσε το λάβαρο λέγοντας: «Ας σπάσουμε τα δεσμά και τον ζυγό που βαραίνει τον τράχηλό μας, διότι είμαστε οι κληρονόμοι του Θεού και οι συγκληρονόμοι του Κυρίου μας Ιησού Χριστού».

Ο ρόλος του στις Εθνοσυνελεύσεις της Επιδαύρου ήταν πολύ σπουδαίος. Στα χρόνια του εμφυλίου πολέμου αιχμαλωτίστηκε και πέρασε κακουχίες από τους κατηγόρους του. Ελευθερώθηκε γρήγορα αλλά η υγεία του είχε κλονιστεί. Έφυγε από τη ζωή στις 30 Μαΐου του 1826. Η ταφή του έγινε στο Ναύπλιο με πολλές τιμές και τα οστά του μεταφέρθηκαν αργότερα στη Δημητσάνα.

--	--	--

--	--	--

Οδησός, 14 Σεπτεμβρίου 1814. Ημέρα υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Τρεις άντρες με όραμα την ελευθερία και την ανεξαρτησία της Ελλάδας από την τουρκική κυριαρχία ενώνονται. Δίνουν όρκο πατριωτικής πίστης και ιδρύουν τη σπουδαιότερη μυστική οργάνωση που άνοιξε τον δρόμο για την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Ήταν οι Ηπειρώτες Νικόλαος Σκουφάς και Αθανάσιος Τσακάλωφ και ο Πάτμιος Εμμανουήλ Ξάνθος. Τρεις απλοί μικρέμποροι ξεκίνησαν τη μυστική αυτή οργάνωση καλώντας όλο και περισσότερους πατριώτες, κληρικούς και λαϊκούς να μνηθούν και να εξαπλώσουν την ιδέα της Επανάστασης κάτω από τη σκέπη της «Ανώτατης» ή «Αόρατης Αρχής» που διοικούσε.

Οδησός, 14 Σεπτεμβρίου 1814. Ημέρα υψώσεως του Τιμίου Σταυρού. Τρεις άντρες με όραμα την ελευθερία και την ανεξαρτησία της Ελλάδας από την τουρκική κυριαρχία ενώνονται. Δίνουν όρκο πατριωτικής πίστης και ιδρύουν τη σπουδαιότερη μυστική οργάνωση που άνοιξε τον δρόμο για την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Ήταν οι Ηπειρώτες Νικόλαος Σκουφάς και Αθανάσιος Τσακάλωφ και ο Πάτμιος Εμμανουήλ Ξάνθος. Τρεις απλοί μικρέμποροι ξεκίνησαν τη μυστική αυτή οργάνωση καλώντας όλο και περισσότερους πατριώτες, κληρικούς και λαϊκούς να μνηθούν και να εξαπλώσουν την ιδέα της Επανάστασης κάτω από τη σκέπη της «Ανώτατης» ή «Αόρατης Αρχής» που διοικούσε.

Μέχρι το 1817 αριθμούσε ελάχιστα μέλη. Το 1818 η έδρα της μεταφέρεται στην Κωνσταντινούπολη και τότε γνωρίζει εκρηκτική ανάπτυξη.

Το 1819 γίνεται αρχηγός της ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (μετά την άρνηση του Καποδίστρια). Το 1820 έχει ήδη αποκτήσει πανεθνικό χαρακτήρα, καθώς τα μέλη της έχουν γίνει χιλιάδες. Η Φιλική εταιρεία ανέλαβε να οργανώσει και να πυροδοτήσει την Επανάσταση.

Στις 22 Φεβρουαρίου 1821 ο Υψηλάντης πέρασε τον ποταμό Προύθο και ως επικεφαλής ενός στρατεύματος 6.000 αντρών κήρυξε την Επανάσταση στο Ιάσιο της Μολδοβλαχίας εκδίδοντας προκήρυξη με το σύνθημα: «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος».

Μέχρι το 1817 αριθμούσε ελάχιστα μέλη. Το 1818 η έδρα της μεταφέρεται στην Κωνσταντινούπολη και τότε γνωρίζει εκρηκτική ανάπτυξη.

Το 1819 γίνεται αρχηγός της ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (μετά την άρνηση του Καποδίστρια). Το 1820 έχει ήδη αποκτήσει πανεθνικό χαρακτήρα, καθώς τα μέλη της έχουν γίνει χιλιάδες. Η Φιλική εταιρεία ανέλαβε να οργανώσει και να πυροδοτήσει την Επανάσταση.

Στις 22 Φεβρουαρίου 1821 ο Υψηλάντης πέρασε τον ποταμό Προύθο και ως επικεφαλής ενός στρατεύματος 6.000 αντρών κήρυξε την Επανάσταση στο Ιάσιο της Μολδοβλαχίας εκδίδοντας προκήρυξη με το σύνθημα: «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος».

Γεννήθηκε στο Βελεστίνο της Θεσσαλίας το 1757. Φύση ελεύθερη και ενθουσιώδης, έφτασε μέχρι την Κωνσταντινούπολη για σπουδές.

Στο άρθρο 22 του «Πολιτεύματος» έγραφε: «Όλοι χωρίς εξαίρεση έχουν χρέος να ξέρουν γράμματα. Η πατρίδα έχει να καταστήσει σχολεία σε όλα τα χωριά για τα αγόρια και τα κορίτσια. Από τα γράμματα γεννιέται η προκοπή με την οποία λάμπουν τα ελεύθερα έθνη. Να εξηγούνται οι παλαιοί ιστορικοί συγγραφείς...».

Με κέντρο δράσης τη Βιέννη προετοίμασε την ελληνική Επανάσταση. Ξεσήκωσε τους Έλληνες των Βαλκανίων τυπώνοντας τον «Θούριο», στον οποίο υμνούσε τα αγαθά της ελευθερίας λέγοντας:

Γεννήθηκε στο Βελεστίνο της Θεσσαλίας το 1757. Φύση ελεύθερη και ενθουσιώδης, έφτασε μέχρι την Κωνσταντινούπολη για σπουδές.

Στο άρθρο 22 του «Πολιτεύματος» έγραφε: «Όλοι χωρίς εξαίρεση έχουν χρέος να ξέρουν γράμματα. Η πατρίδα έχει να καταστήσει σχολεία σε όλα τα χωριά για τα αγόρια και τα κορίτσια. Από τα γράμματα γεννιέται η προκοπή με την οποία λάμπουν τα ελεύθερα έθνη. Να εξηγούνται οι παλαιοί ιστορικοί συγγραφείς...».

Με κέντρο δράσης τη Βιέννη προετοίμασε την ελληνική Επανάσταση. Ξεσήκωσε τους Έλληνες των Βαλκανίων τυπώνοντας τον «Θούριο», στον οποίο υμνούσε τα αγαθά της ελευθερίας λέγοντας:

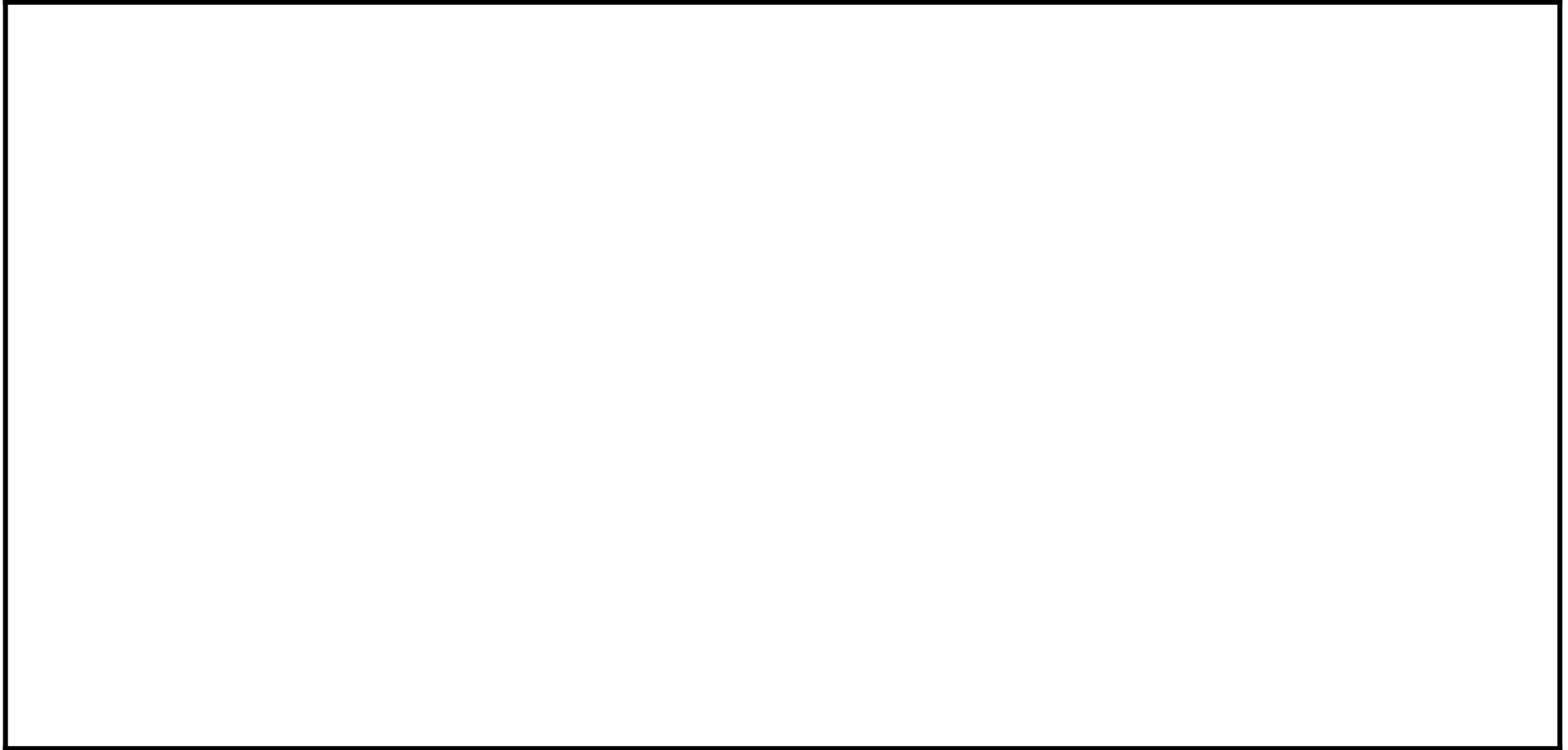
**«Κάλλιο 'ναι μιας ώρας
ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια
σκλαβιά και φυλακή»**

Τύπωσε τη «Χάρτα της Ελλάδας» και άλλα επαναστατικά φυλλάδια. Τον πρόδωσαν στις αυστριακές αρχές, οι οποίες τον συνέλαβαν και τον φυλάκισαν. Τον παρέδωσαν στους Τούρκους οι οποίοι τον στραγγάλισαν στο Βελιγράδι μαζί με άλλους 7 συνεργάτες του και έριξαν τα σώματά τους στον Δούναβη (1798).

**«Κάλλιο 'ναι μιας ώρας
ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια
σκλαβιά και φυλακή»**

Τύπωσε τη «Χάρτα της Ελλάδας» και άλλα επαναστατικά φυλλάδια. Τον πρόδωσαν στις αυστριακές αρχές, οι οποίες τον συνέλαβαν και τον φυλάκισαν. Τον παρέδωσαν στους Τούρκους οι οποίοι τον στραγγάλισαν στο Βελιγράδι μαζί με άλλους 7 συνεργάτες του και έριξαν τα σώματά τους στον Δούναβη (1798).

4

4

--	--	--	--

<p>ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ (1786-1854) Έλληνας Θρακιώτης. Δεν πολέμησε με όπλα τόσο, όσο οι άλλοι, αλλά πυρπόλησε με τα φλογερά κηρύγματά του τις καρδιές εκείνων που κρατούσαν όπλα.</p>	<p>Από αυτούς τους σπουδαστές σχηματίστηκε ο Ιερός εκείνος Λόχος των 300 νέων που πολέμησαν με ιερό ενθουσιασμό στο Δραγατσάνι, κοντά στον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Τα τελευταία πύρινα λόγια που τους είπε ήταν:</p>	<p>Ο Κολοκοτρώνης τον αποκαλούσε «Πατέρα» για τις σοφές συμβουλές του προς τους αγωνιστές του '21 και για τη μεγάλη συμβολή του στον αγώνα.</p>	<p>ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Ο ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ Γεννήθηκε στην Τσαριτσάνη το 1780. Το 1802 χειροτονείται Διάκονος και Ιερέας σε ναό της γενέτειράς του, όπου και θα υπηρετήσει. Αμέσως πήρε και το αξίωμα του Οικονόμου.</p>	<p>Λίγες μέρες πριν τις σφαγές στην Πόλη από τους Τούρκους ο Πατριάρχης του έσωσε τη ζωή, φυγαδεύοντάς τον στην Οδησό, εξασφαλίζοντας έτσι την μεγάλη προσφορά του για τις επερχόμενες γενεές.</p>
<p>Μετά τα πρώτα γράμματα στη γενέτειρά του συνέχισε τις σπουδές του στα Ιωάννινα και ύστερα στο Βουκουρέστι. Αργότερα σπούδασε και στη Γερμανία. Ήρθε και η ώρα που στη Σχολή όπου σπούδασε έγινε Διευθυντής.</p>	<p>«Παιδιά της Πατρίδος, φανείτε αντάξιοι των πατέρων σας. Έφτασε η στιγμή. Σας προσκαλεί η Πατρίς να την ελευθερώσετε και να απαθανατισθείτε». Μετά τους λόγους αυτούς φίλησε όλους και έκλεισε τη Σχολή. Η προτεραιότητα ανήκε αλλού!</p>		<p>Υπήρξε δάσκαλος στη σχολή της Τσαριτσάνης ωστόσο ενδιαφέρθηκε για τη μόρφωση των μαθητών της ευρύτερης περιοχής. Στα 28 του χρόνια αναγκάζεται να ξενιτευτεί κατάδιωκόμενος από τους Τούρκους.</p>	<p>Διετέλεσε ένας άτυπος πρέσβης της Ελλάδος σε διεθνές επίπεδο. Μόνιμο μέλημά του στις χώρες της Ευρώπης που ταξίδευε ήταν η προάσπιση του ελληνικού ζητήματος και η δημιουργία ενός φιλελληνικού ρεύματος.</p>
<p>Φοιτούσαν εκεί τα παιδιά των Ελλήνων της Μολδοβλαχίας. Ο Γεώργιος Γεννάδιος, που πίστευε πως από την Μολδοβλαχία έπρεπε να αρχίσει η Επανάσταση των Ελλήνων κατά των Τούρκων, βρήκε την ευκαιρία.</p>	<p>Μετά τον συναντάμε στη Γερμανία όπου εργάζεται για τη δημιουργία ρεύματος φιλελληνισμού. Το 1824 πολεμά στην Εύβοια με τον φιλέλληνα Φαβιέρο.</p>		<p>Το 1809 πηγαίνει στη Σμύρνη. Διδάσκει για δέκα χρόνια στο φημισμένο Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης συγγράφοντας παράλληλα τα πρώτα του βιβλία για διδακτικούς σκοπούς. Μόνιμος καημός και αγωνία του ο φωτισμός του γένους.</p>	<p>Το 1834 επιστρέφει στην Ελλάδα. Εκφώνησε τον επικήδειο λόγο στην εξόδιο ακολουθία του εθνικού ευεργέτη Νικόλαου Ζωσιμά και του ήρωα της Επανάστασης Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.</p>
<p>Δεν περιοριζόταν πια στο να μεταδώσει γνώσεις στους σπουδαστές, αλλά με φλογερούς λόγους τους μιλούσε για Πατρίδα και Ελευθερία. Κάθε φορά που έλεγε αυτές τις δύο λέξεις, δάκρυζε, σημειώνει ο βιογράφος του.</p>	<p>Το 1826, στο Ναύπλιο, με τους συγκλονιστικούς λόγους του και το συγκινητικό παράδειγμά του έσωσε την επανάσταση που πήγαινε να σβήσει. Οργάνωσε τον Έρανο ώστε με τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν να μπορέσει να συνεχιστεί ο αγώνας.</p>		<p>Ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ τον καλεί στην Κωνσταντινούπολη και τον διορίζει Γενικό Ιεροκήρυκα της Μεγάλης Εκκλησίας. Τα κηρύγματά του στους άμβωνες των ναών της Πόλης είχαν τεράστια απήχηση στους πιστούς.</p>	<p>Απεβίωσε στην Αθήνα το 1857 σε ηλικία 76 ετών και τάφηκε στο προαύλιο της Ιεράς Μονής Πετράκη. Τόσο μεγάλη ήταν η παιδαγωγική δράση του για το νεοσύστατο έθνος ώστε να ονομαστεί «εθνικός καθηγητής».</p>

<p>ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ</p> <p>Από την Κέρκυρα όπου γεννήθηκε ο Ιωάννης Καποδίστριας το 1776, βρέθηκε αρκετά νέος να σταδιοδρομεί ως διπλωμάτης στην Ευρώπη του Ναπολέοντα.</p>	<p>Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831 δολοφονήθηκε έξω από την εκκλησία του αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο από αδελφικό ελληνικό χέρι: τον Κωνσταντίνο και Πέτρο Μαυρομιχάλη. Ο πρώτος σπούδαζε στη Γαλλία με υποτροφία που του πρόσφερε ο Κυβερνήτης.</p>	<p><i>Ἐάν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι δέλουν γά μέ δολοφονήσουν, ἄς μέ δολοφονήσουν. Γά ἔλθει γάδοι ἐ ἡμέρα δοῦ οἱ Ἕλληνες δά ἐννοήσουν ἴν σημασίαν ἴς δυσίας μου !</i></p> 	<p>ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ</p> <p>Από την Κέρκυρα όπου γεννήθηκε ο Ιωάννης Καποδίστριας το 1776, βρέθηκε αρκετά νέος να σταδιοδρομεί ως διπλωμάτης στην Ευρώπη του Ναπολέοντα.</p>	<p>Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831 δολοφονήθηκε έξω από την εκκλησία του αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο από αδελφικό ελληνικό χέρι: τον Κωνσταντίνο και Πέτρο Μαυρομιχάλη. Ο πρώτος σπούδαζε στη Γαλλία με υποτροφία που του πρόσφερε ο Κυβερνήτης.</p>
<p>Έφυγε από υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας, όταν δεν κατάφερε να πείσει τον τσάρο Αλέξανδρο για το δικαίωμα των Ελλήνων να απελευθερωθούν από τον Οθωμανικό ζυγό.</p>	<p>Αγάλματα του Ιωάννη Καποδίστρια βρίσκονται στην Ελλάδα, στην Ελβετία και στη Ρωσία προς τιμήν της προσφοράς του.</p>		<p>Έφυγε από υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας, όταν δεν κατάφερε να πείσει τον τσάρο Αλέξανδρο για το δικαίωμα των Ελλήνων να απελευθερωθούν από τον Οθωμανικό ζυγό.</p>	<p>Αγάλματα του Ιωάννη Καποδίστρια βρίσκονται στην Ελλάδα, στην Ελβετία και στη Ρωσία προς τιμήν της προσφοράς του.</p>
<p>Έγινε ζητιάνος για την Ελλάδα στην Ελβετία και σε κάθε χώρα και πόλη της Ευρώπης όπου ταξίδευε δουλεύοντας για το όραμα της ελεύθερης Ελλάδας. Συνέλεξε χρήματα και βιβλία, υποστήριξε τις εθνικές δράσεις.</p>	<p>Λόγια του Ιωάννη Καποδίστρια: «Ο Θεός είναι με την Ελλάδα και αυτή θα σωθεί. Από αυτή την πεποίθηση αντλώ όλες μου τις δυνάμεις και όλους μου τους πόρους».</p>	<p><i>Ἐάν οἱ Μαυρομιχαλαῖοι δέλουν γά μέ δολοφονήσουν, ἄς μέ δολοφονήσουν. Γά ἔλθει γάδοι ἐ ἡμέρα δοῦ οἱ Ἕλληνες δά ἐννοήσουν ἴν σημασίαν ἴς δυσίας μου !</i></p> 	<p>Έγινε ζητιάνος για την Ελλάδα στην Ελβετία και σε κάθε χώρα και πόλη της Ευρώπης όπου ταξίδευε δουλεύοντας για το όραμα της ελεύθερης Ελλάδας. Συνέλεξε χρήματα και βιβλία, υποστήριξε τις εθνικές δράσεις.</p>	<p>Λόγια του Ιωάννη Καποδίστρια: «Ο Θεός είναι με την Ελλάδα και αυτή θα σωθεί. Από αυτή την πεποίθηση αντλώ όλες μου τις δυνάμεις και όλους μου τους πόρους».</p>
<p>Το 1827 εξελέγη ο πρώτος πρωθυπουργός της Ελλάδος. Ήταν η μεγαλύτερη τιμή για έναν Έλληνα. Προσπάθησε να οργανώσει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Βρήκε χάος και σε τριάμισι χρόνια έβαλε θεμέλια για θεσμούς, οικονομία, στρατό.</p>	<p>«Προτιμώ τον θάνατον, παρά να απατήσω λαόν εμπιστεύσαντα την τύχη του εις την αφοσίωσίν μου...»</p>		<p>Το 1827 εξελέγη ο πρώτος πρωθυπουργός της Ελλάδος. Ήταν η μεγαλύτερη τιμή για έναν Έλληνα. Προσπάθησε να οργανώσει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Βρήκε χάος και σε τριάμισι χρόνια έβαλε θεμέλια για θεσμούς, οικονομία, στρατό.</p>	<p>«Προτιμώ τον θάνατον, παρά να απατήσω λαόν εμπιστεύσαντα την τύχη του εις την αφοσίωσίν μου...»</p>

- 1 **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- 2 **Άσπρο πουκάμισο**
- 3 **Φέρμελη ή μείνταμι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γυλέκο)
- 4 **Φουστανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- 5 **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- 6 Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: πιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- 7 **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- 8 **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

- 1 **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- 2 **Άσπρο πουκάμισο**
- 3 **Φέρμελη ή μείνταμι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γυλέκο)
- 4 **Φουστανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- 5 **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- 6 Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: πιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- 7 **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- 8 **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

- 1 **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- 2 **Άσπρο πουκάμισο**
- 3 **Φέρμελη ή μείνταμι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γυλέκο)
- 4 **Φουστανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- 5 **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- 6 Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: πιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- 7 **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- 8 **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

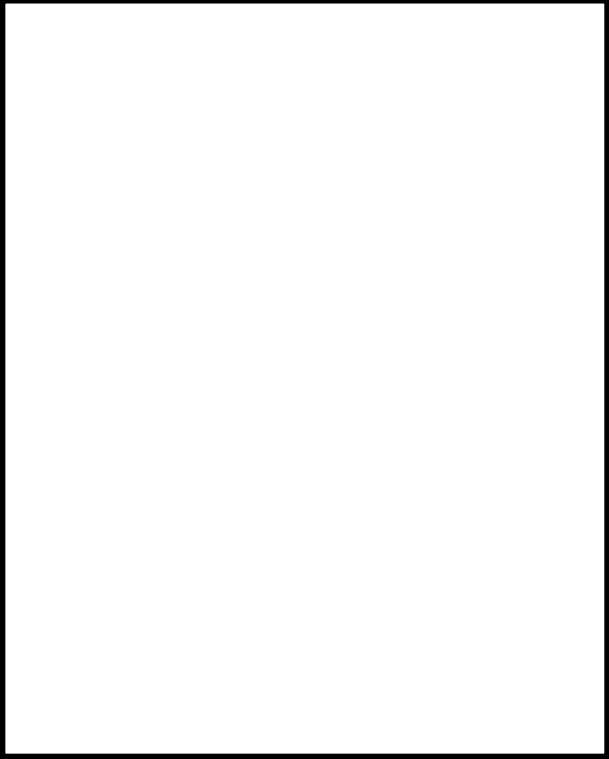
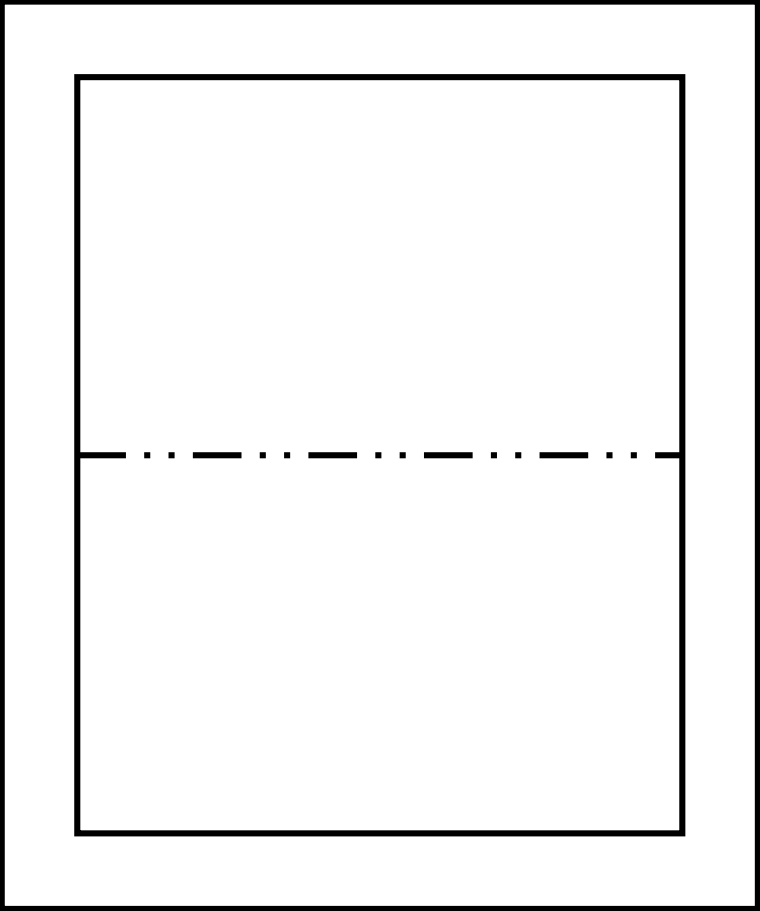
- 1 **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- 2 **Άσπρο πουκάμισο**
- 3 **Φέρμελη ή μείνταμι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γυλέκο)
- 4 **Φουστανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- 5 **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- 6 Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: πιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- 7 **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- 8 **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

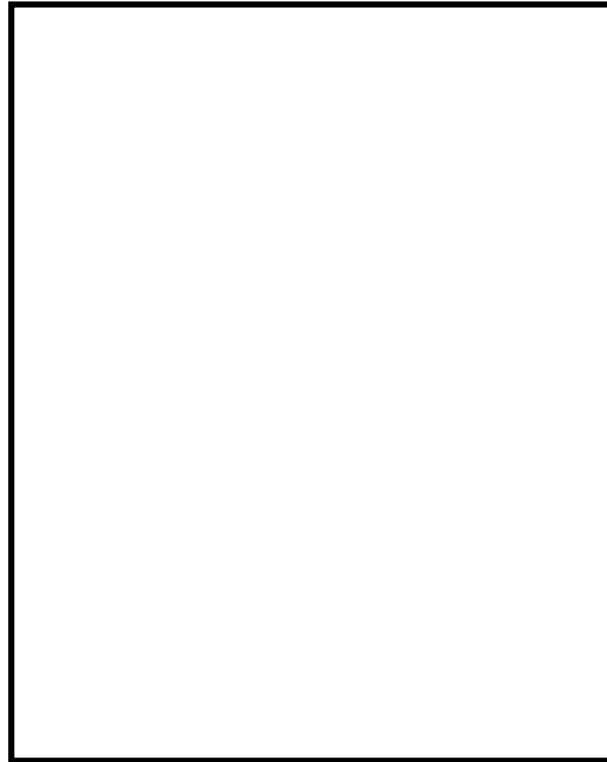
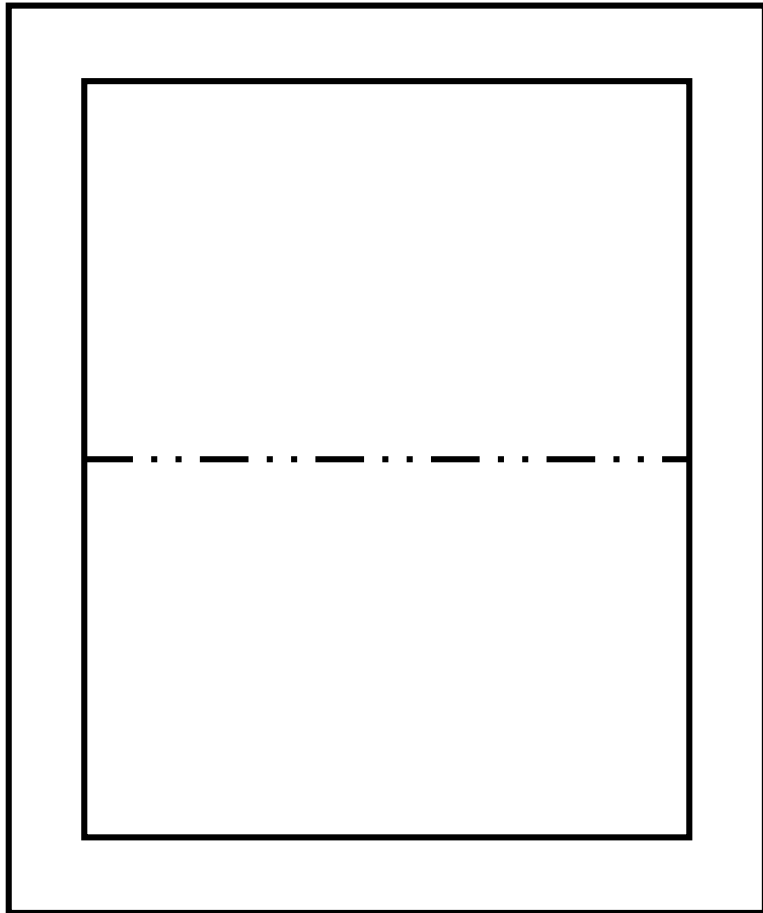
- 1 **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- 2 **Άσπρο πουκάμισο**
- 3 **Φέρμελη ή μείνταμι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γυλέκο)
- 4 **Φουστανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- 5 **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- 6 Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: πιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- 7 **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- 8 **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

- 1 **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- 2 **Άσπρο πουκάμισο**
- 3 **Φέρμελη ή μείνταμι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γυλέκο)
- 4 **Φουστανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- 5 **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- 6 Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: πιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- 7 **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- 8 **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

5

Κοριτσιού

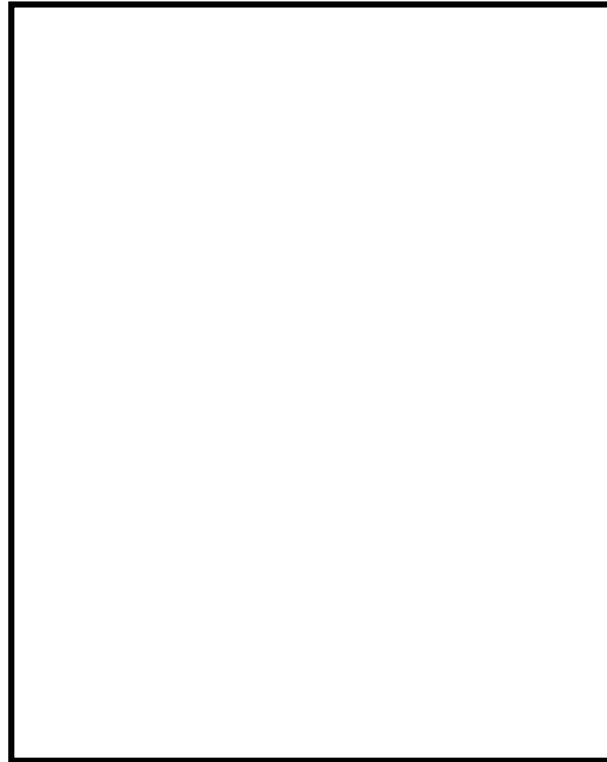
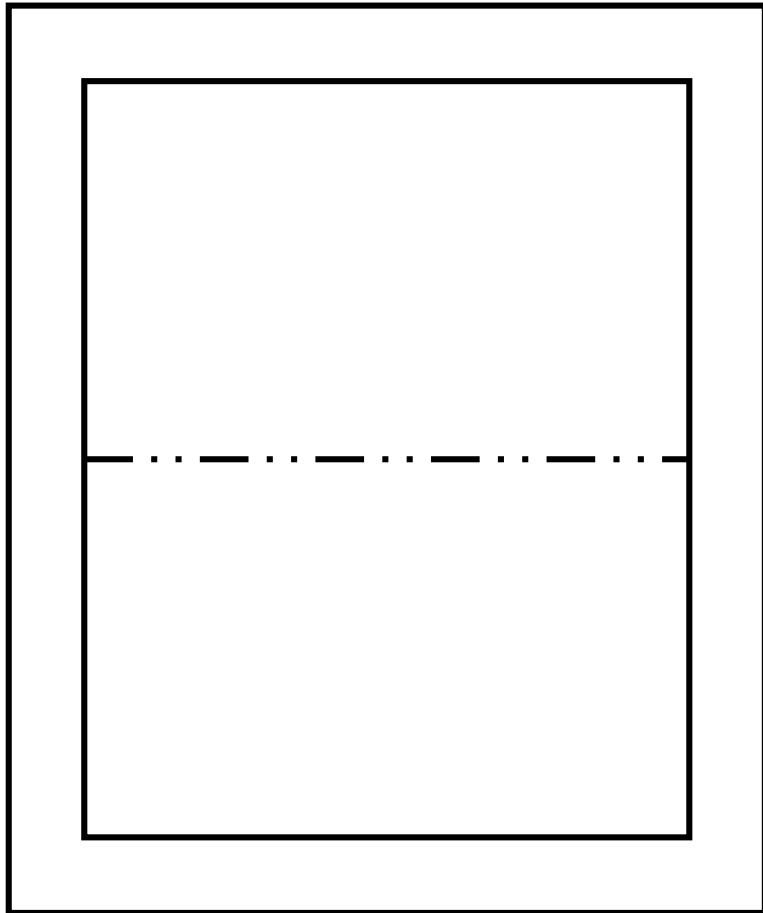

- ① **Δισθιμέλι:** μεταξωτό κλαδωτό μαντήλι
Μαγουλικά: δεύτερο βαμβακερό μαντήλι
- ② **Πουκάμισο:** μακρύ φόρεμα με μανίκια που φοριέται κατάσαρκα.
- ③ **Καφτάνι:** μακρύς επενδύτης με μακριά μανίκια
- ④ **Σιγκούνι:** ολόμαλλο ρούχο, ανοιχτό μπροστά αλλά χωρίς μανίκια.
- ⑤ **Ποδιά:** φοριέται κάτω από τη ζούνα και είναι μακριά όσο το καφτάνι.
- ⑥ **Ζούνα:** φαρδιά, μάλλινη ταινία με πόρπες.
- ⑦ **Γκερντάνι:** περιλαίμιο από φλουριά
- ⑧ **Τσουράπια:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο
- ⑨ **Καντούρια:** υποδήματα από χοντρό μαύρο πετσί με χαμηλό τακούνι και φούντα μπροστά.

5

αγοριού

- ① **Φεσάκι:** μικρό κοφτό με μικρή μάλλινη φούντα να στολίζει την κορφή του.
- ② **Άσπρο πουκάμισο**
- ③ **Φέρμελη ή μείντάνι:** μανικωτό κόκκινο τσόχινο ζακέτο (γιλέκο)
- ④ **Φουσανέλλα:** κοντή ως τους μηρούς και όχι τόσο βαριά με λιγότερες δίπλες.
- ⑤ **Σελάχι:** ζωνάρι φαρδύ, μάλλινο, διπλωμένο στα δυο κατά μήκος.
- ⑥ Μέσα στο ζωνάρι έβαζαν τα όπλα τους: μπιστόλες, γιαταγάνι, χαρμπί.
- ⑦ **Κάλτσες:** μακριές και άσπρες από τραγόμαλλο.
- ⑧ **Τσαρούχια:** υποδήματα ελαφριά και γερά με φούντα ή μυτερά από ακατέργαστο βοδινό δέρμα.

	Ανά 1 εκατ- 2 χρώμ				
--	-----------------------	--	--	--	--

βάση
CIELO
Γαλάζιο
χαρτόνι

«Το κρυφό σχολειό» Ν.Γύζη

«Το σκλαβοπάζαρο» Ν.Γύζη

«Τα αρραβωνιάσματα» Ν.Γύζη

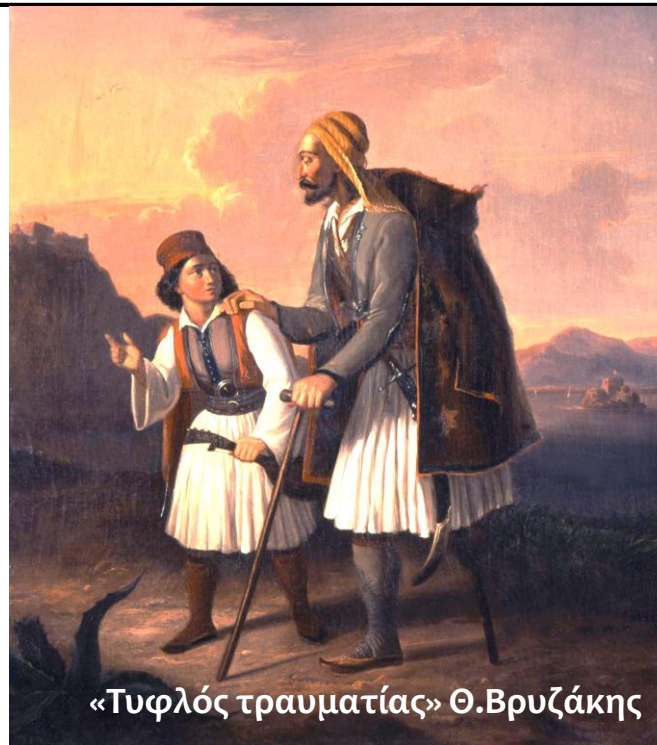
«Ο γιος υπερασπίζεται τον
τραυματισμένο πατέρα» Άρι Σέφερ

«Παιδί που αποχαιρετά τους γονείς για
να πάει κλέφτης στα βουνά» Αγνώστου

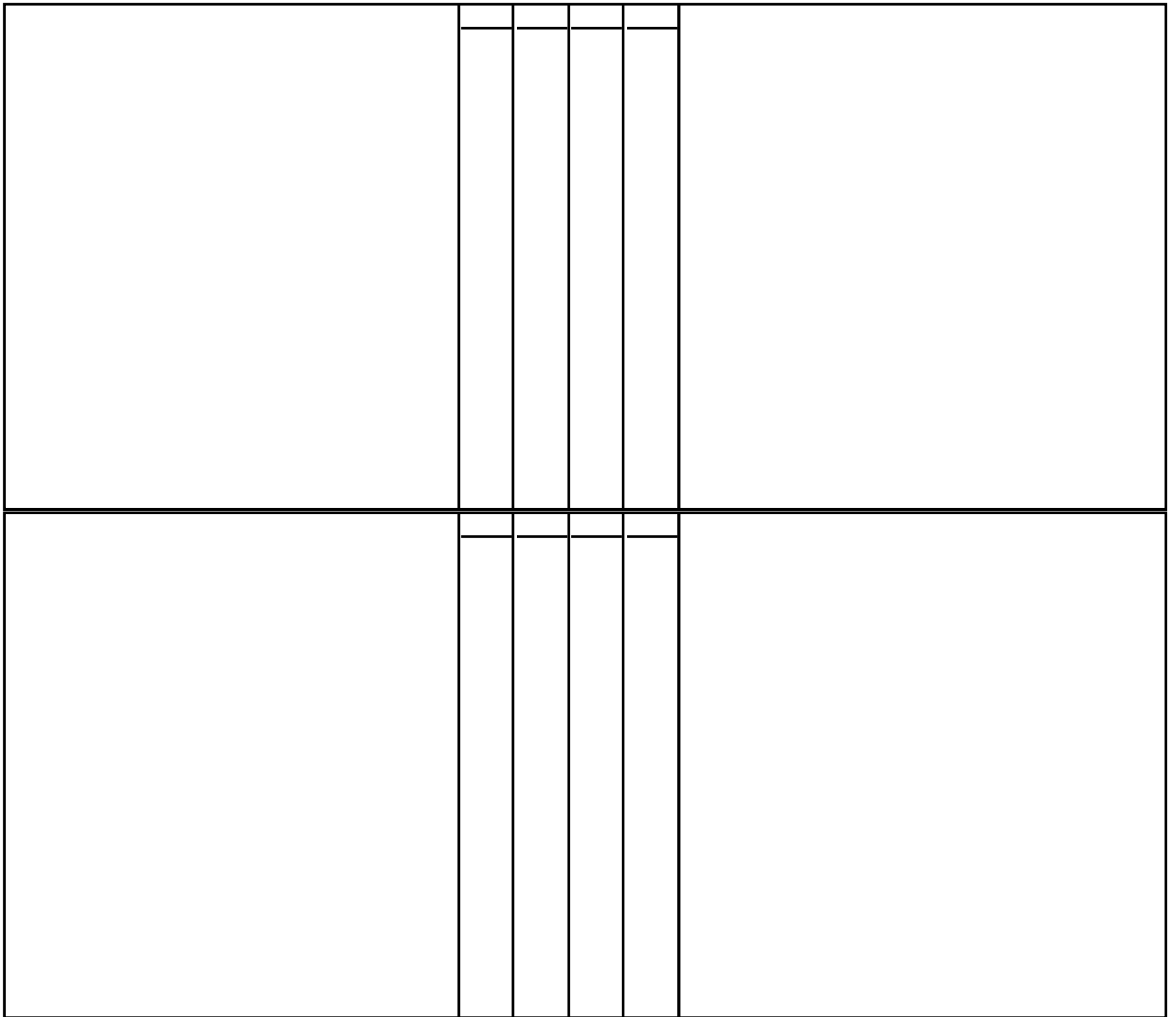

«Τυφλός τραυματίας» Θ.Βρυζάκης

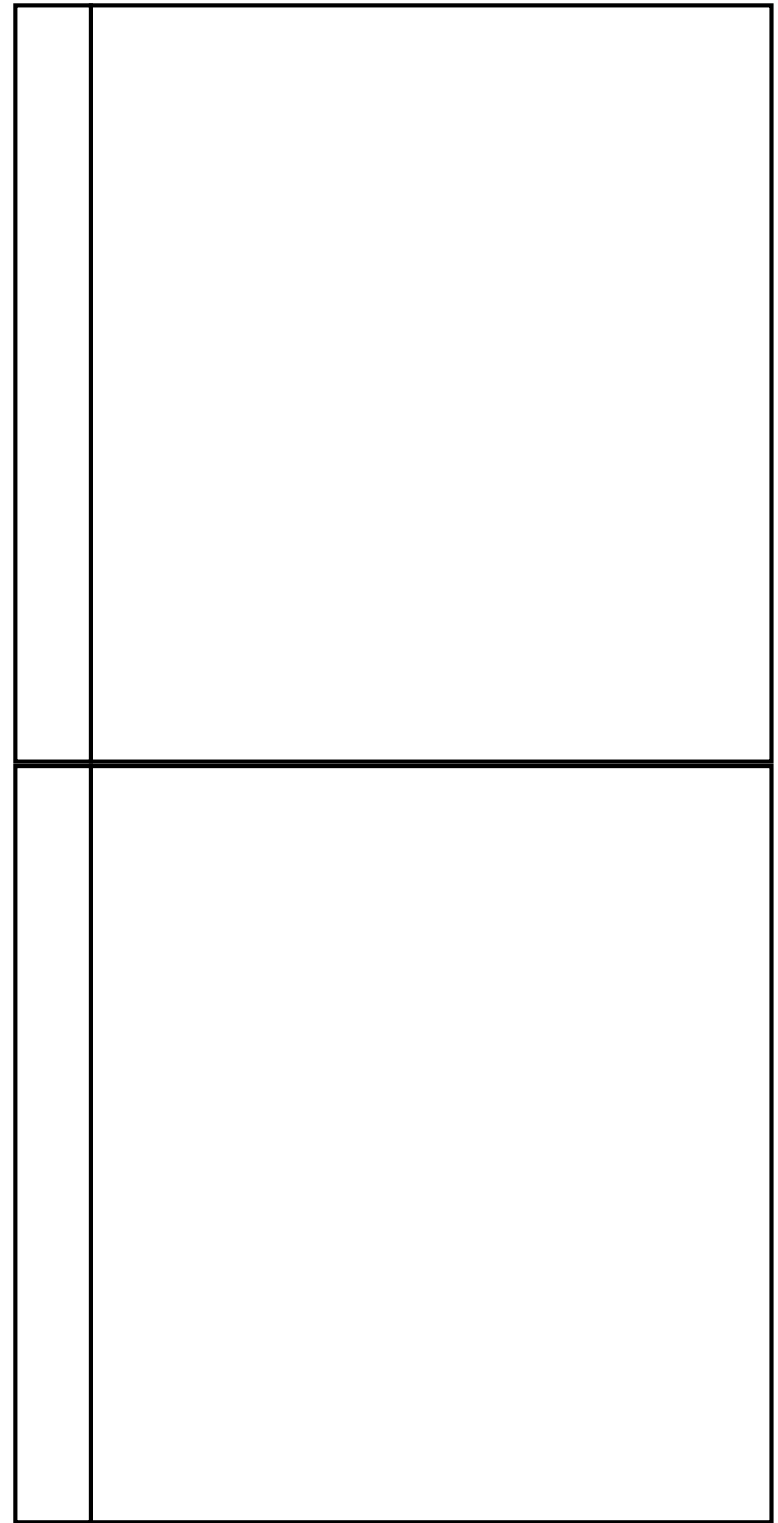
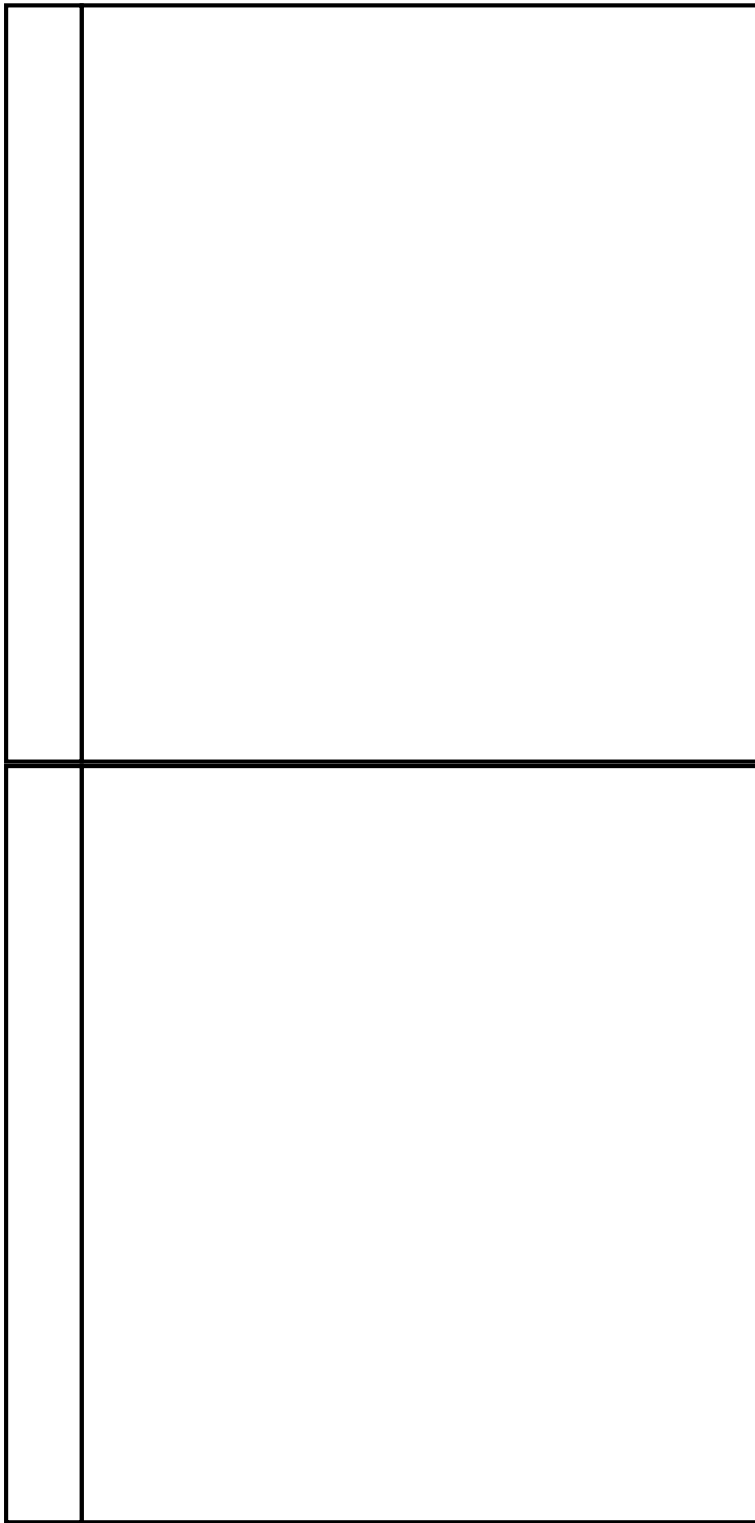
6

βάση
CIELO
Γαλάζιο
χαρτόνι

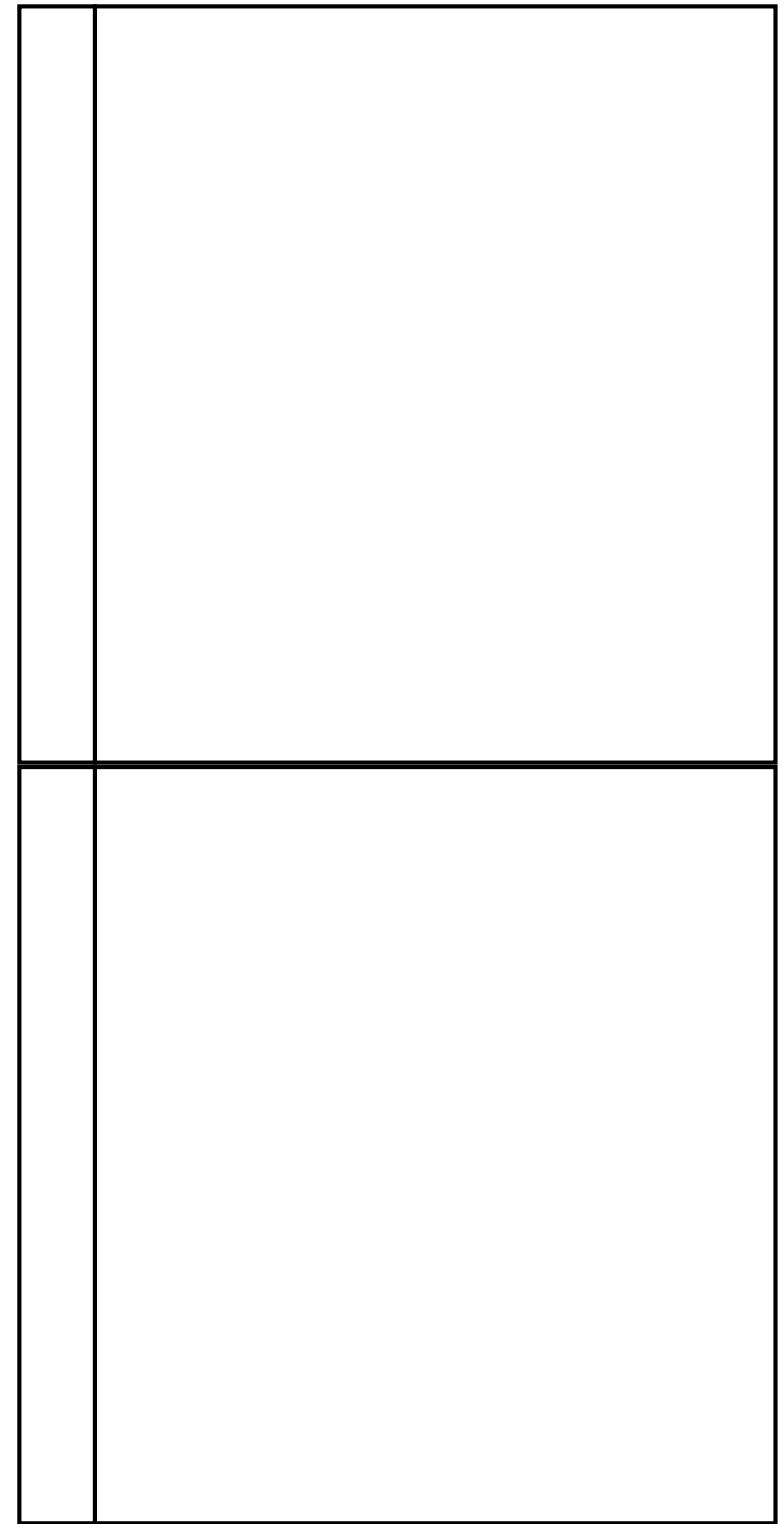
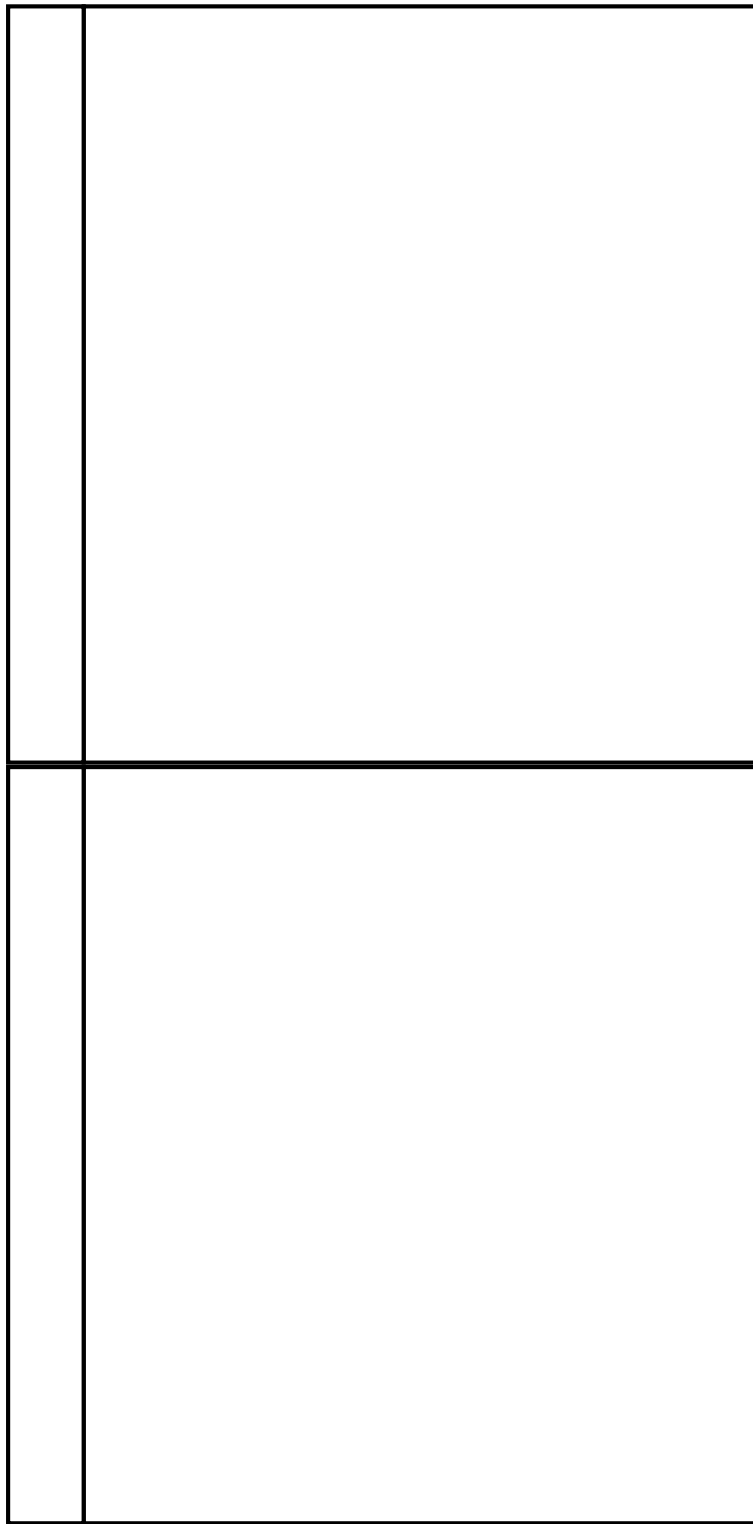
6

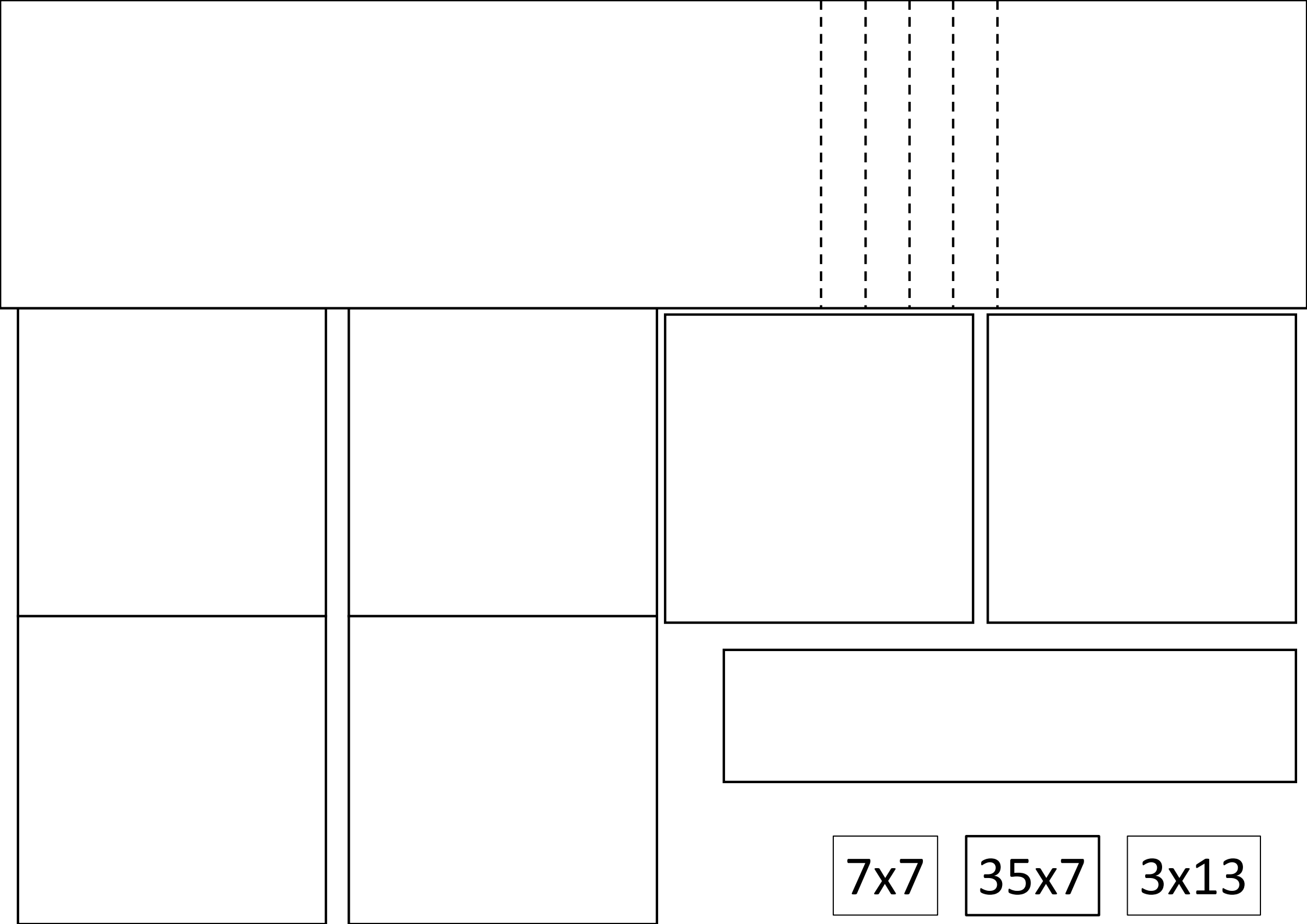
χαρτάκια
CIELO
γαλάζιο
χαρτί

6

χαρτάκια
BANANA
Απαλό
κίτρινο
χαρτί

7×7

35×7

3×13

6x6
Εσωτερικά
χαρτάκια

Ο Φώτος Τζαβέλλας γεννήθηκε το 1770 στο Σούλι της Ηπείρου. Ήταν γιος του Λάμπρου Τζαβέλλα και της Μόσχως.
Ο μικρός Σουλιώτης έδειξε τη γενναιότητα και την αξιοσύνη του σαν έμεινε όμηρος στα χέρια του Αλή πασά.

Ύστερα από την απελευθέρωσή του και τον θάνατο του πατέρα του, έγινε αρχηγός των Σουλιωτών. Μόλις είχε κλείσει τα δεκάξι του χρόνια μα είχε μυαλό και σκέψη γέρου, καρδιά και παλικαριά μεστωμένου άντρα!

Πατέρας του ήταν ο καπετάν Σταματέλος. Απ' τους πρωτοκλέφτες του Μοριά. Μάνα του η Σοφία Καρούσου. Η αδελφή της, Αικατερίνη, είχε παντρευτεί τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη κι έτσι ο θρυλικός «γέρος του Μοριά» ήταν θείος του.

Δύο χρόνια έμεινε στο σιδεράδικο. Μια μέρα πέρασε από κει ο καπετάν Ζαχαριάς. Τον πείραξε χωρατεύοντας: «Δεν ντρέπεσαι γιος καπετάνιου να γίνεις γύφτος!». Αυτή η συνάντηση άλλαξε τη ζωή του Νικήτα. Δεν ξαναπήγε στο μαγαζί παρά τις φοβέρες της μάνας του.

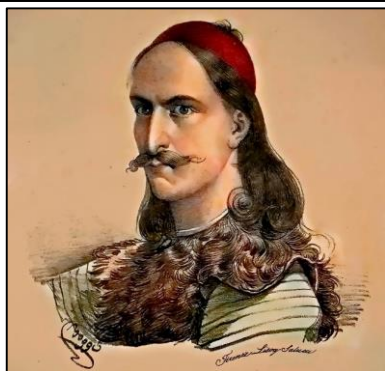
Στον Βελή, γιο του Αλή πασά, που τον απείλησε πως θα του πάρει το κεφάλι, ανταπάντησε: «Αν είσαι άντρας, την ώρα που θα έρθεις να μου πάρεις το κεφάλι, να μου λύσεις τα χέρια και να μου δώσεις ένα γιαταγάνι. Τότε βλέπουμε ποιανού κεφάλι θα πέσει πρώτα».

Οι αγώνες του κατά του Αλή Πασά υπήρξαν περίφημοι. Αναδείχτηκε μεγάλος πολέμαρχος κι έδειξε τόση ανδρεία που οι Σουλιώτες ορκίζονταν "στο σπαθί του Φώτου".

Μεγάλωνε στο Τουρκολέκα. Η δύναμη που είχε στα χέρια του ήταν κάτι αφύσικο. Γι' αυτό στα παιχνίδια απέφευγε να μαλώσει με τ' άλλα παιδιά. Κάποτε μ' ένα ελαφρύ χτύπημα άνοιξε τη μύτη ενός φίλου του. Από τότε δεν ξανασήκωσε χέρι, όσο και να τον προκαλούσαν.

Όταν ήρθε ο πατέρας του στο χωριό, έπεσε στα γόνατα και τον παρακάλεσε να τον πάρει μαζί του. Σε τρεις μέρες ο καπετάν Σταματέλος ξαναγύρισε στα λημέρια του. Ήταν μαζί του κι ο τρίτος γιος του, ο δεκάχρονος Νικήτας ο «Τουρκοφάγος».

Μέσα στη φυλακή παίζει τη λύρα του και τραγουδά για το Σούλι. Όταν οργισμένος ένας Αρβανίτης του την σπάζει, του λέει ατάραχος: «...ακόμα και τη λύρα και τα τραγούδια των Σουλιωτών φοβάστε».

Φώτος Τζαβέλλας

Στα οχτώ του χρόνια οι γονείς του αποφάσισαν να μη γίνει κλέφτης, αλλά να μάθει την τέχνη του σιδερά. Πόθος του Νικήτα ήταν να γίνει κλέφτης κοντά στον καπετάνιο πατέρα του. Όμως, υπάκουος και λιγόλογος καθώς ήταν, πήγε να τη μάθει χωρίς παράπονα.

Νικηταράς

<p>Ο Μάρκος ήταν ο πέμπτος γιος του Κίτσου Μπότσαρη. Στα εννιά του χρόνια έζησε την «πρώτη χαρά», γιορτή που οργανώναν οι Σουλιώτες, όταν πρωτόδιναν άρματα στα παιδιά τους. Τότε ο θεός του, Νότης, του χάρισε τον ταμπουρά του παππού του, γιατί κανένας δεν τραγουδούσε τόσο όμορφα σαν τον Μάρκο.</p>	<p>Η αγάπη του για το έθνος τον βοήθησε να καταλάβει την αξία της εκπαίδευσης. Έμαθε λίγα ιταλικά και γαλλικά. Έγραψε στα δεκαεννιά του το πρώτο λεξικό της ελληνικής και αρβανίτικης γλώσσας για να βοηθήσει Έλληνες συμπατριώτες του που μιλούσαν αρβανίτικα να μάθουν ελληνικά. Το 1811 επέστρεψε στην Ήπειρο.</p>	<p>Η μητέρα της, Σκεύω, ήρθε στην Πόλη, στις φυλακές να δει τον άντρα της, Σταυριανό Πινότση, Υδραίο καπετάνιο που τον φυλάκισαν για αντίσταση κατά των Τούρκων.</p>	<p>Η Λασκαρίνα μεγάλωνε και όλοι οι Σπετσιώτες μιλούσαν για την εξυπνάδα και την αποκοτιά της. Όταν έγινε τεσσάρων χρονών, μπήκε μόνη της σε μια βαρούλα κι έβαλε πλήρη για το πέλαγος. Κατάφεραν όμως να την προφτάσουν πριν πάθει κανένα κακό.</p>
<p>Έτσι έμαθε μόνος του να παίζει και να τραγουδά. Ανάγνωση, γραφή και την ευσέβεια τα διδάχτηκε από τον καλόγερο Σαμουήλ στο Κούγκι. Κανένας δεν τον περνούσε στο πάλεμα και στο λιθάρι.</p>	<p>Ο Καραϊσκάκης είπε για τον Μάρκο: «Μάνα δεν ξαναγέννησε ήρωα σαν τον Μάρκο. Ο Μάρκος ήτανε τρανός. Είχε νου που δεν τον είχε άλλος. Είχε καρδιά λιονταριού και γνώμη δίκαιη σαν του Χριστού. Ούτε στο δάχτυλό του δεν τον φτάνουμε».</p>	<p>Ήταν στους τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης της αλλά οι ταλαιπωρίες του ταξιδιού την έκαναν να γεννήσει νωρίτερα Ένα δεκάχρονο φυλακισμένο αγόρι, ο Παναγιώτης Μούρτζινος, βάπτισε το νεογέννητο μωράκι και το έβγαλε Λασκαρίνα!</p>	<p>Συνέχεια έφευγε από το σπίτι της και πήγαινε στο ακρογιάλι, για να δει πώς φρόντιζαν τα καΐκια. Μόλις έβλεπε ένα καράβι έτοιμο να το ξαναρίξουν στη θάλασσα χαιρόταν λες κι ήταν δικό της. Γιατί ήθελε πολύ ένα πλεούμενο δικό της!</p>
<p>Το 1803 το Σούλι παραδίδεται και ο Αλής καταδιώκει τους Σουλιώτες. Ο Μάρκος στα δεκατρία του χρόνια με την οικογένειά του καταφεύγει στην Κέρκυρα. Εκεί μαζί με τον πατέρα του υπηρέτησε στα στρατιωτικά τάγματα που συγκρότησαν οι Ρώσοι και οι Γάλλοι.</p>	 <p>Μάρκος Μπότσαρης</p>	<p>Η Σκεύω, αγκαλιά με τη νεογέννητη κορούλα της και την καρδιά της πονεμένη απ' τον χαμό του άντρα της, ξεμπάρκαρε στις Σπέτσες με ένα καΐκι υδραϊκό. Ήθελε να νοικοκυρευτεί στο νησί και να ξεκινήσει μια νέα ζωή, μεγαλώνοντας το μωρό της, την ακριβή κορούλα της.</p>	 <p>Μπουμπουλίνα</p>

6x6
Εσωτερικά
χαρτάκια

<p>Ο Κατσαντώνης γεννήθηκε στο χωριό Μάραθος των Αγραίων, γύρω στο 1775.</p> <p>Μικρός ήταν ασθενικός και αδύνατος και έδειχνε πως θα γινόταν ένας μικρόσωμος, καχεκτικός άντρας.</p>	<p>Η μάνα του, που ήξερε καλά το πείσμα του, προσπάθησε να τον γαληνέψει και ταυτόχρονα να κερδίσει κάποιο χρόνο.</p> <p>-Κάτσε, Αντώνη μου, να δυναμώσεις λίγο κι ύστερα πας. Κάτσε, Αντώνη μου,...</p>	<p>Δευτερότοκος γιος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αγωνιστής και στρατηγός. Γεννήθηκε στη Σταμνίτσα το 1805 και μεγάλωσε στη Ζάκυνθο, όπου είχε καταφύγει η οικογένειά του εξαιτίας των διωγμών που είχαν εξαπολυθεί το 1806 εναντίον της κλεφτουριάς.</p>	<p>Έλαβε μέρος στην πολιορκία της Τριπολιτσάς πλάι στον ξάδερφό του Νικηταρά και στον πατέρα του. Σε μια μικροσυμπλοκή, έξω από τα τείχη της, αιχμαλώτισε έναν γιγαντόσωμο αράπη με το σπαθί του και τον οδήγησε στο στρατόπεδο.</p>
<p>Κάθε φορά που ερχόταν στο σπίτι τους ο νονός του ο Δίπλας, ονομαστός κλεφτοκαπετάνιος, ο Αντώνης παρατούσε αμέσως τα παιχνίδια και έτρεχε κοντά του. Του άρεσε να περιεργάζεται τ' άρματά του. Καθώς μεγάλωνε άναψε μέσα του ο πόθος να γίνει κλέφτης!</p>	<p>Αυτό το «Κάτσε, Αντώνη», που η καημένη μάνα του θα το είπε χιλιάδες φορές στην προσπάθειά της να κρατήσει κοντά της τον φιλάσθενο πρωτογιο της, είναι εκείνο που άλλαξε το όνομά του από Αντώνη σε Κατσαντώνη.</p>	<p>Όταν ξέσπασε η επανάσταση, έφυγε με τον αδερφό του Πάνο κρυφά από τη Ζάκυνθο και πήγαν στην Πελοπόννησο να βρουν τον πατέρα τους.</p>	<p>Όλοι γέλασαν και θαύμασαν τον νεαρό Γιάννη. «Είσαι γενναίος!» του είπε ο Κανέλλος Δεληγιάννης. Και του έμεινε· από τότε όλοι τον φώναζαν:</p> <p style="text-align: center;">«Γενναίο»!</p>
<p>Άρχισε να μαραζώνει ώσπου η μάνα του τον ρώτησε:</p> <p>-Τι έχεις, Αντώνη μου, και είσαι ανόρεχτος;</p> <p>-Θέλω να πάω με τους κλέφτες...</p> <p>-Μα είσαι αδύνατος, Αντώνη μου, και θα αρρωστήσεις άμα πας.</p> <p>-Θα πεθάνω άμα δεν πάω! ξεφώνισε απότομα και απόφασιστικά εκείνος.</p>	 <p style="text-align: center;">Κατσαντώνης</p>	<p>Εκεί δεν άργησαν τα δυο αδέλφια να πάρουν το βάπτισμα του πυρός πολεμώντας. Ο Γιάννης Κολοκοτρώνης ήταν θαρραλέος και ριψοκίνδυνος.</p>	 <p style="text-align: center;">Γενναίος</p>

6x6
Εσωτερικά
χαρτάκια

Ο άγιος Ιωάννης ο Μονεμβασιώτης γεννήθηκε το 1758 μ.Χ. Οι άπιστοι έσφαξαν τον ιερέα πατέρα μπροστά στο ποίμνιό του. Με τη μητέρα του τους οδήγησαν στη Λάρισα ως σκλάβους. Το πλούσιο αφεντικό τους, αγάπησε τον Ιωάννη και θέλησε να τον υιοθετήσει, αφού αλλάξει την πίστη του. Καθημερινά προσπαθούσε να τον κάνει να αλλά-ξοπιστήσει.

3 Απριλίου του 1821. Κυριακή των Βαΐων.

Ο Γιουσούφ πασάς μπήκε με στρατό στην επαναστατημένη Πάτρα. Καίει, αιχμαλωτίζει, σκοτώνει...
Μπροστά του στέκεται μια νεαρή Ελληνοπούλα. Είναι μια φτωχή υπηρέτρια. Υπηρετούσε ως σήμερα το πρωί σε πλούσια οικογένεια της Πάτρας. Τι κι αν η κυρά της με τις δυο κόρες της τρομοκρατημένες τουρκέψανε;

«...Εγώ χριστιανός είμαι και τον Χριστό μου πιστεύω για αληθινό Θεό. Οι τιμές και τα οφίκια που μου τάξεις, δεν μου χρειάζονται. Εγώ τον Χριστό μου δεν αρνούμαι, για το όνομά Του θα πεθάνω, Τούρκος δεν γίνομαι». Αυτή ήταν η δυναμική απάντηση του νεαρού Νικολάου στον κριτή, όταν με δόλο προσπάθησαν να τον εξισλαμίσουν.

Εκνευρισμένος ο Τούρκος από τη σταθερότητα του Ιωάννη, τον οδήγη-σε μια μέρα με το γυμνό του ξίφος στην αυλή ενός τζαμιού της Λάρισας. Εκεί με τη βοήθεια και άλλων Οθω-μανών προσπάθησαν με κλωτσιές και χτυπήματα να τον κάνουν να υποχω-ρήσει. Εκείνος όμως απαντούσε ανδρεία: «**Δε γίνομαι Τούρκος. Εγώ Χριστιανός είμαι και Χριστιανός θέλω ν' αποθάνω.**»

Ακούστε πώς αποκρίνεται η υπη-ρέτρια Αναστασία στον τύραννο:
Γιουσούφ: Λέγε γρήγορα μία-μία τις λέξεις που θα απαγγέλλω κι από δούλη θα ανεβείς στον θρόνο λαμπρής χανούμ.
«Ένας Θεός είναι ο Αλλάχ».
Αναστασία: Αληθινός Θεός είναι ο Ένας: ο Θεός μου! Αυτός εξουσιάζει τα πάντα και τον ίδιο τον ψευδο-προφήτη σου!

Ο Νικόλαος γεννήθηκε στο Καρπενήσι από γονείς ευσεβείς, που φρόντισαν και για τη δική του ευσέβεια και μόρφωση. Σε ηλικία 15 χρονών βρίσκεται στην Κωνστα-ντινούπολη, υπηρετώντας στο πα-ντοπωλείο του πατέρα του, στο Ταχτά Καλέ. Κάποια μέρα, κάποιος κουρέας Τούρκος, που του μάθαινε την τουρκική γλώσσα, του έδωσε

Αργότερα, κατά τη διάρκεια του 15Αύγουστου, επειδή ο Ιωάννης δεν ήθελε να χαλάσει τη νηστεία, ο αφέ-ντης του τον κλείδωσε στον στάβλο των αλόγων. Εκεί, άλλοτε τον χτυ-πούσε κι άλλοτε τον κρεμούσε ανά-ποδα. Ακόμα και η ίδια του η μητέρα προσπάθησε να τον πείσει επειδή τον λυπόταν. Αυτός όμως, επικαλού-μενος το όνομα της Θεοτόκου, για τη χάρη της οποίας νήστευε, κατόρθωσε να μείνει σταθερός στην πίστη του.

Η πίστη της ταράζει τους Τούρκους. Δύναμη αόρατη τους καθη-λώνει στον τόπο τους. Την κοιτά-ζουν.
Αναστασία: Βεζύρη, αρνήσου την πλάνη! Να τος ο Σωτήρας μου, με προσκαλεί κοντά του! Είπε και ξεψύχησε.
«Μου ξέφυγες!»; φώναξε νικη-μένος και ντροπιασμένος, ο Γιουσούφ.

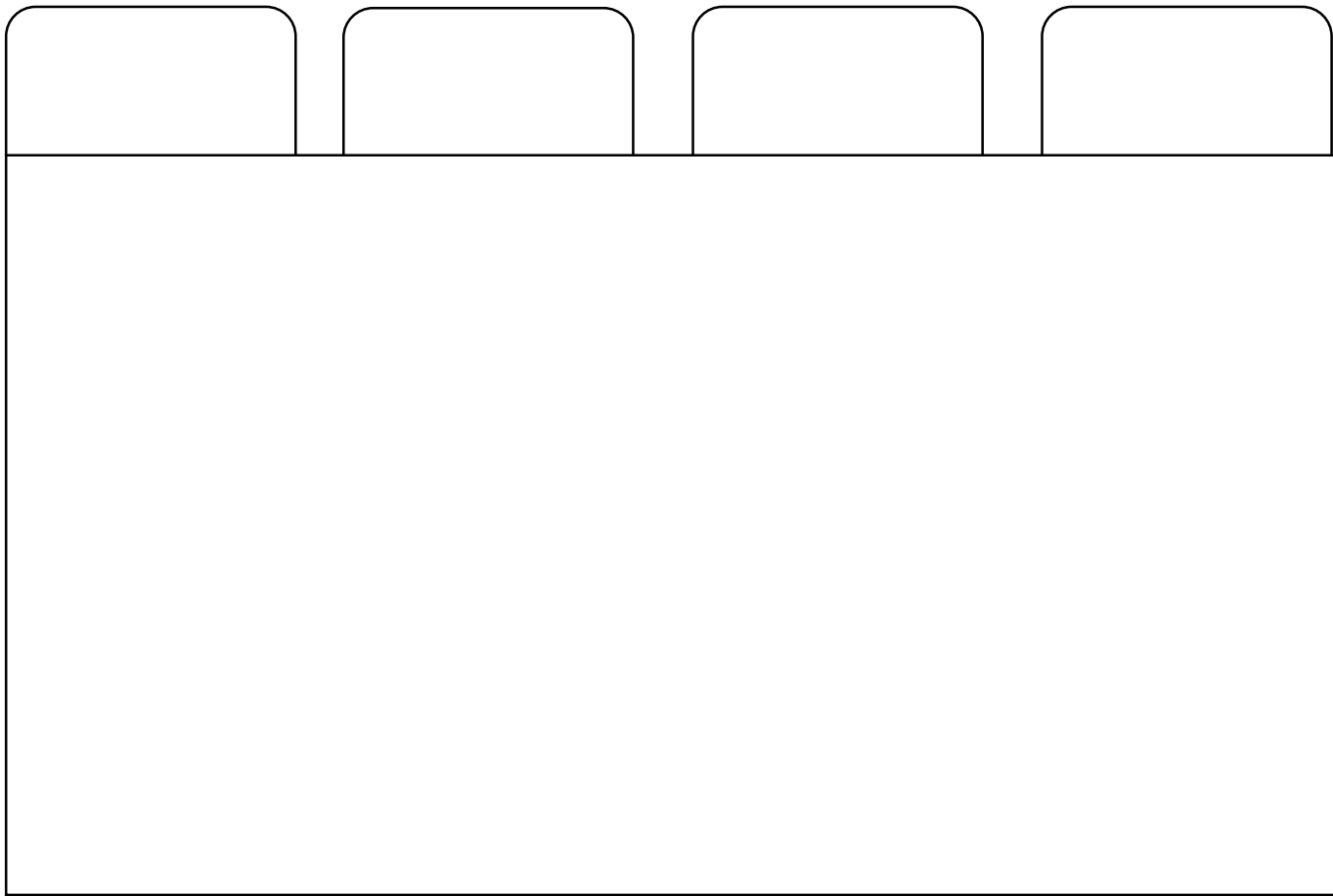
να διαβάσει την τουρκική ομολογία πίστης μπροστά σε μάρτυρες, χωρίς ο Νικόλαος να γνωρίζει τίποτα. Όταν του είπαν ότι γίνεται Τούρκος, ο Νικόλαος αμέσως ομο-λόγησε την πίστη του στον Χριστό. Η δυναμική απάντηση που έδωσε στον κριτή έκανε τους Τούρκους να τον βασανίσουν μέσα στη φυλακή με τον πιο άγριο τρόπο.

Όσπου ο Τούρκος αφέντης του, θυμωμένος καθώς ήταν από την ανυποχώρητη στάση του Ιωάννη, του κάρφωσε το μαχαίρι του στο μέρος της καρδιάς. Δυο μέρες αργότερα η ψυχή του δεκαπεντά-χρονου μάρτυρα πέταξε κοντά στον Χριστό. Η μνήμη του τιμάται την 21η Οκτωβρίου.

Κυριακή των Βαΐων 1821.
Κανένας στην Εκκλησιά. Μα, στον ολόλαμπρο ναό του ουρα-νού ποιος μέτρησε πόσοι Νεο-μάρτυρες και της Πίστης ομολο-γητές με της νίκης τα βάγια ανέβηκαν;

Τη Δευτέρα 23 Σεπτεμβρίου 1672 μ.Χ. τον αποκεφάλισαν. Ήταν 15 χρονών. Το λείψανο του ενταφιά-στηκε στο Μοναστήρι της Παναγίας Χάλκης. Αργότερα η κάρα του Αγίου, μεταφέρθηκε στην Ιερά Μονή Ξηρο-ποτάμου του Αγίου Όρους.
Η μνήμη του τελείται στις 23 Σεπτεμβρίου στον Ιερό Ναό Πανα-γίας Καρπενησίου με παλλαϊκή συμ-μετοχή.

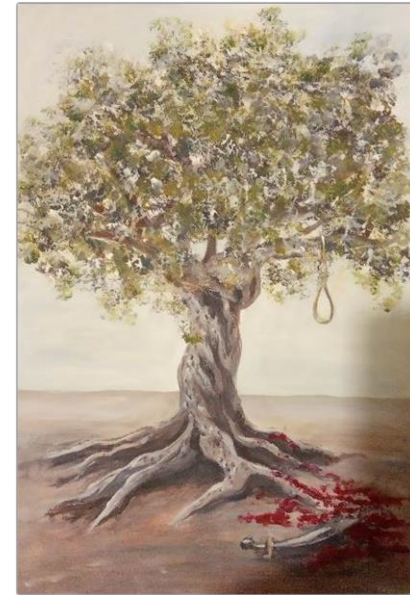
Γεμάτες είναι οι σελίδες της επανάστασης του εικοσιένα από περιγραφές και ειδήσεις παιδικών **μαρτυρίων**. Αγόρια και κορίτσια έκλεισαν μέσα στην καρδιά τους την αγάπη για τον Χριστό και την Ελλάδα κι έγιναν Μάρτυρες της Εκκλησίας αλλά και πρόδρομοι της ελευθερίας της πατρίδας μας.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟ 1821

Το Ελληνόπουλο δε σταμάτησε να γίνεται θυσία, άλλοτε βουβή και άλλοτε κραυγαλέα στο πνεύμα που λέγεται Ελλάδα.

Βρέφος, παιδί ή έφηβος, ανώνυμο ή επώνυμο πότισε και με το δικό του αίμα τούτο το δέντρο.

ΠΑΙΔΙΑ ΣΚΛΑΒΟΙ

Χιλιάδες είναι τα παιδιά που σύρθηκαν αιχμάλωτα και πουλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής.

«Τις κοπελιές και τα μωρά

στη φλότα τα μπαρκάρουν
σκλάους να τους πωλήσωσι

Δημοτικό τραγούδι
της Κάσου.

στης Μπαρμπαριάς τα μέρη»,

Από τα παιδιά που αιχμαλωτίστηκαν μερικά λευτερωθήκανε με την καταβολή λύτρων που πλήρωσαν οι γονείς, η Εκκλησία, διάφορες φιλανθρωπικές οργανώσεις, δικές μας και ξένες.

ΠΑΙΔΙΑ ΟΡΦΑΝΑ

Χιλιάδες παιδιά στερήθηκαν τους γονείς τους στον άνισο εκείνο αγώνα και μείνανε στους πέντε δρόμους. Η Μαντώ Μαυρογένους και ο Ιωάννης Καποδίστριας δουλέψανε σκληρά για να κάνουν ορφανοτροφεία για την περίθαλψη των ορφανών του πολέμου.

ΝΑΥΤΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΑ

Με τον ίδιο πάνω κάτω τρόπο γινόταν και η συλλογή των παιδιών που προορίζονταν για την επάνδρωση των σουλτανικών караβιών μια και οι Τούρκοι δεν είχαν μεγάλες επιδόσεις στη ναυτιλία.

Κι εδώ ο ίδιος σπαραγμός ακολουθούσε κάθε φορά που οι ανθρωποφορατζήδες άρπαζαν τα ελληνόπουλα για να τα στείλουν ναύτες στα σουλτανικά καράβια.

Η αφαίμαξη αυτή που συνεχίστηκε επί τρεις τουλάχιστον αιώνες, δημιούργησε τεράστιους κινδύνους για τον Ελληνισμό. Σε 500.000 χιλιάδες υπολογίζονται οι νέοι που στρατολογήθηκαν με τον θεσμό του παιδομαζώματος σύμφωνα με τον ιστορικό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας Hammer.

Τα γενναία ελληνόπουλα που δεν άντεχαν να ζουν και να βλέπουν τις ταπεινώσεις από τους κατακτητές άφηναν τις οικογένειές τους και ανέβαιναν στα ψηλά και απόκρημνα βουνά, όπου δεν πατούσε το πόδι του εχθρού. Εκεί μονάχα μπορούσαν να αναπνεύσουν ελεύθερο αέρα. Να πώς εκφράζει αυτήν την ανάγκη το μικρό κλεφτόπουλο στο δημοτικό τραγούδι που ακολουθεί.

«Μάνα, σου λέω δε μπορώ τους Τούρκους να δουλεύω,
δεν ημπορώ, δε δύναμαι, εμάλλιασε η καρδιά μου.
Θα πάρω το τουφέκι μου να πα να γίνω κλέφτης,
να λημερίζω στα βουνά και στις ψηλές ραχούλες».

Εκεί ζούσαν με απλότητα κι ήταν αγαπημένοι μεταξύ τους. Σέβονταν τον αρχηγό τους, που τον έλεγαν καπετάνιο κι ήταν αφοσιωμένοι σ' αυτόν. Εκεί μάθαιναν πώς να χειρίζονται τα όπλα. Γυμνάζονταν καθημερινά στη σκοποβολή, στο λιθάρι και στο τρέξιμο. Τα μικρά κλεφτόπουλα μοιράζονταν με τους μεγάλους τις ίδιες δύσκολες συνθήκες ζωής. Καθώς μεγάλωναν έπαιρναν τη θέση των μεγαλύτερων και με τα κατορθώματά τους κέρδιζαν την αγάπη και το θαυμασμό του απλού λαού, που ύμνησε την παλικαριά τους στα δημοτικά του τραγούδια.

ΨΥΧΟΓΙΟΙ

Σημαντικές υπηρεσίες πρόσφεραν στους Έλληνες μαχητές τα παιδιά που ονομάστηκαν «ψυχογιοί» ή «παιδιά του στρατού».

Οι περισσότεροι ψυχογιοί ήταν φτωχά ορφανά, κάποτε και βαπτισμένα τουρκάκια, που προσκολλούνταν στις στρατιωτικές μονάδες της εποχής και τις υπηρετούσαν. Ετοίμαζαν την τροφή των στρατιωτών, έφερναν νερό με ασκιά την ώρα της μάχης. Όταν οι άντρες της μονάδας έκαναν έφοδο, οι ψυχογιοί έμεναν στο χαράκωμα με τις αποσκευές των στρατιωτών. Πολλοί τραυματίστηκαν ή πλήρωσαν με τη ζωή τους την προσήλωση στο καθήκον. «Οι υιόθετοι (ψυχογιοί) συνήθως ήταν κοντά στους οπλαρχηγούς. Έργο τους ήταν να φέρνουν το κύπελλο και καπνοσύριγγα, να βάζουν κρασί στο τραπέζι και να ετοιμάζουν το στρώμα του καπετάνιου στρώνοντας κλαδιά σκίνου, ελάτης ή χόρτα.» (Ι.Φιλήμονος, Δοκίμιον περί Ελληνικής Επανάστασεως)

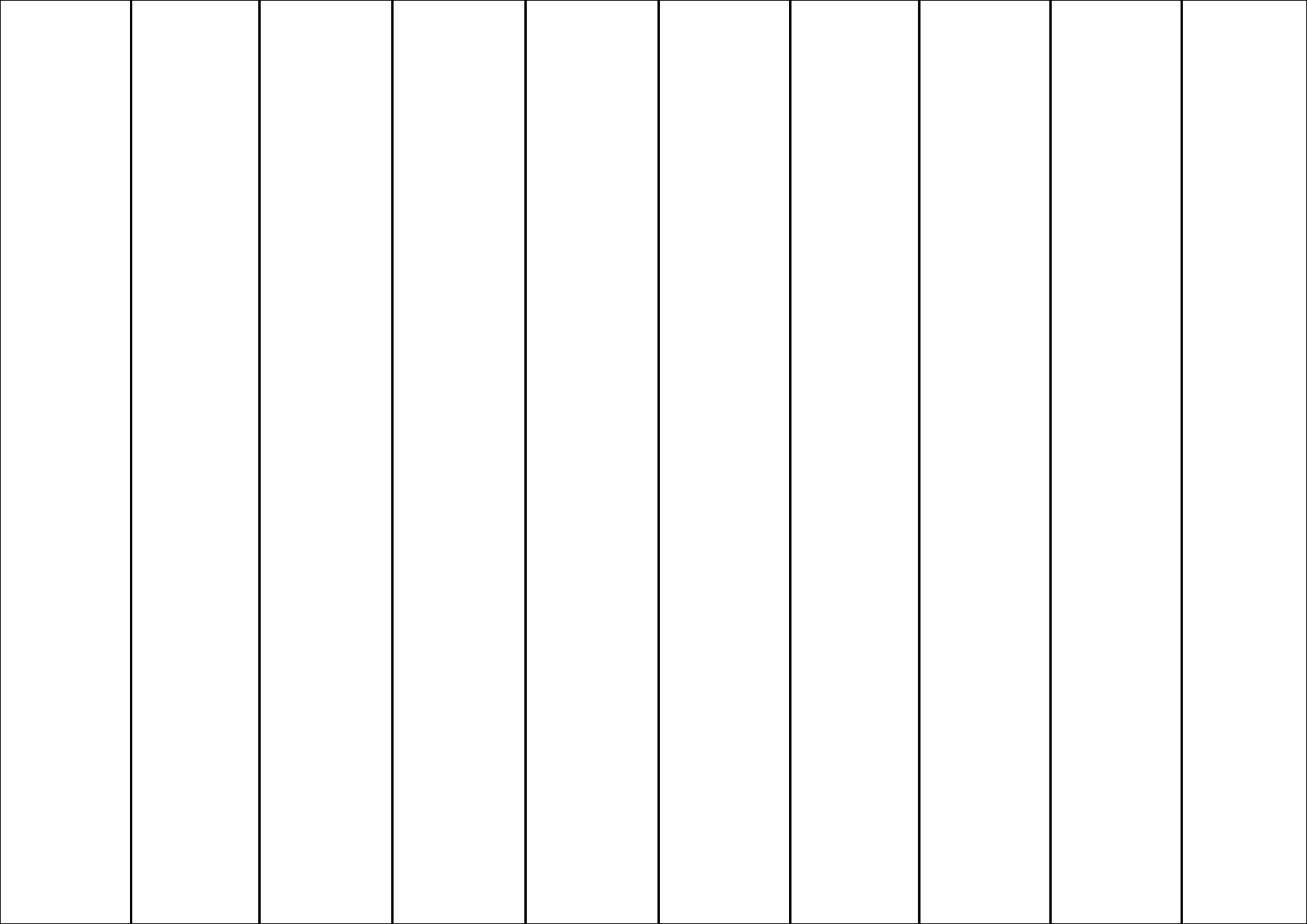
Ο Κολοκοτρώνης συνοψίζοντας τις βοηθητικές υπηρεσίες που πρόσφεραν τα παιδιά στον ιερό Αγώνα έλεγε στον περίφημο λόγο του του στην Πνύκα: «Τον πρώτο χρόνο της Επανάστασης είχαμε μεγάλη ομόνοια και τρέχαμε όλοι σύμφωνα. Ο ένας πήγε στον πόλεμο, ο αδελφός του έφερε ξύλα, η γυναίκα του ζύμωνε, **το παιδί του κουβαλούσε ψωμί και μπαρουτόβολα στο στρατόπεδο**».

ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

Παιδομάζωμα ήταν η βίαιη συγκέντρωση παιδιών για να γίνουν στρατιώτες και στελέχη της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στόχος ήταν να ξεχάσουν την πίστη, τη γλώσσα, την καταγωγή τους. Αυτή η διαδικασία της αναγκαστικής φορολογίας ονομάστηκε «Φόρος αίματος».

- Σε δύο κατηγορίες ανήκαν τα παιδιά που στρατολογούσε η Πύλη:
- παιδιά από 8 (αργότερα και 6) μέχρι 12 ή 14 χρόνων που θα γίνονταν ύστερα από σκληρή εκπαίδευση στελέχη του Σουλτάνου. Διδάσκονταν την τουρκική, την αραβική και την περσική γλώσσα. Αποκτούσαν βαθιές γνώσεις για τη θρησκεία του Μωάμεθ, γυμνάζονταν συστηματικά στη χρήση του τόξου, της λόγχης, καθώς και στην ιππασία.
 - και νέοι, έφηβοι από 14-20 χρόνων που προορίζονταν για το σώμα των γενιτσάρων. Αυστηροί και απάνθρωποι ήταν οι κανονισμοί στο σώμα αυτό γιατί είχαν σκοπό να διαμορφώσουν χαρακτήρες πολεμοχαρείς.

Χαρακτηριστική περίπτωση αντίδρασης έχουμε στη Νάουσα το 1705 με την άρνηση των Ναουσαίων να παραδώσουν τα παιδιά τους στον Τούρκο αξιωματούχο, τον οποίο σκοτώνουν οι αρματολοί της περιοχής. Ο φόνος αυτός προκάλεσε σκληρά αντίποινα εναντίον του πληθυσμού.

Τα κείμενα
βρίσκονται
σε άλλο αρχείο

Άγιος Ιωάννης
ο Μονεμβασιώτης

Αγία Αναστασία
η Πατρινή

Άγιος Νικόλαος
ο Καρπενησιώτης

Πρόσωπα
και μύχες

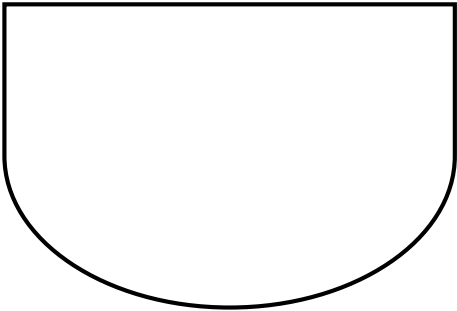
;

1,5

Ανά 2εκ.

1εκ.

15x12

;

11x10,5

13x10,5

9x10,5

7x10,5

;2

